

Gordana Ristić

NOVOZAVETNE PAREMIJE U
NEMAČKOM I SRPSKOM JEZIKU
(KONTRASTIVNA ANALIZA)

Novi Sad, 2023.

UNIVERZITET U NOVOM SADU
FILOZOFSKI FAKULTET NOVI SAD
21000 Novi Sad
Dr Zorana Đinđića 2
www.ff.uns.ac.rs

Za izdavača
Prof. dr Ivana Živančević Sekeruš

Gordana Ristić
**NOVOZAVETNE PAREMIJE U NEMAČKOM I SRPSKOM JEZIKU
(KONTRASTIVNA ANALIZA)**

Recenzenti
Prof. dr Strahinja Stepanov, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
Prof. dr Branislav Ivanović, Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu
Prof. dr Sofija Bilandžija, Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu

Lektura
Strahinja Stepanov

Tehnička priprema
Igor Lekić

ISBN
978-86-6065-799-4

URL
<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-799-4>

Zabranjeno preštampavanje i fotokopiranje. Sva prava zadržava izdavač i autor.
Sadržaj i stavovi izneti u ovom delu jesu stavovi autora i ne odražavaju nužno
stavove Izdavača, stoga Izdavač ne može snositi nikakvu odgovornost prema
njima.

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	9
APSTRAKT	10
Skraćenice naziva knjiga Svetog Pisma citiranih u monografiji	11
1. UVOD	12
1.2. Vuk Stefanović Karadžić i paremije, sa osvrtom na prevod <i>Biblije</i>	16
1.3. Martin Luter i paremije sa osvrtom na prevod <i>Biblije</i>	18
1.4. Predmet, ciljevi i metode istraživanja.....	20
1.5. Korpus	22
2. Paremije kao ontološki fenomen	24
2.1. Mesto paremije u paremiologiji i frazeologiji	24
2.2. Etimologija leksema <i>Sprichwort</i> u nemačkom jeziku	26
2.3. Etimologija leksema <i>poslovica/paremija</i> u srpskom jeziku	27
2.4. Definicija paremije	28
2.4.1. Problemi u vezi sa definisanjem paremija.....	33
2.5. Osnovna obeležja paremija.....	35
2.6. Zaključak	38
3. O KONTRASTIVNOM ASPEKTU	40
3.1. Klasifikacija paremija.....	40
3.2. Paremije sa potpunom ekvivalencijom.....	41
3.2.1. Zaključak	46
3.3. Paremije sa parcijalnom ekvivalencijom.....	47

3.3.1. Paremije sa strukturno-formalnim razlikama	48
3.3.1.1. Paremije sa strukturno-formalnim proširivanjem/ekspanzijom....	49
3.3.1.1.1. Strukturno-formalno proširivanje konstrukcijom <i>supstantiv</i> + <i>indefinitna zamenica</i>	49
3.3.1.1.2. Strukturno-formalno leksičko proširivanje sintagme posesivnom zamenicom u postpoziciji	50
3.3.1.1.3. Strukturno-formalno proširivanje demonstrativnom zamenicom.....	51
3.3.1.1.4. Strukturno-formalno proširivanje numeralijom/ zamenicom.....	52
3.3.1.1.5. Strukturno-formalno proširivanje indefinitnom zamenicom .	52
3.3.1.1.6. Strukturno-formalno proširivanje adverbom	54
3.3.1.1.7. Strukturalno-formalno proširivanje partikulom	55
3.3.1.1.8. Strukturno-formalno proširivanje konjunkcijom	55
3.3.1.1.9. Strukturno-formalno proširivanje: adjektiv izražen konstrukcijom <i>prepozicija</i> + <i>supstantiv</i>	55
3.3.1.1.10. Strukturno-formalno proširivanje relativnom rečenicom (relativnim pronomenom koji uvodi relativnu rečenicu)	57
3.3.1.2. Paremije sa strukturno-formalnim skraćivanjem/redukcijom.....	58
3.3.1.2.1. Strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice prosto- proširenom rečenicom	59
3.3.1.2.2. Strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice infinitivnom konstrukcijom	62
3.3.1.2.3. Strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice adjektivom	64

3.3.1.2.4. Strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice izostavljanjem verbalne komponente	65
3.3.1.2.5. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije <i>modalna verbalna komponenta + infinitiv</i> konstrukcijom <i>infinitiv + da</i>	66
3.3.1.2.6. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije <i>modalna verbalna komponenta + infinitiv</i> imperativom	67
3.3.1.2.7. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije <i>modalna verbalna komponenta + infinitiv</i> prezentom	68
3.3.1.2.8. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije <i>modalna verbalna komponenta u ulozi pasiva</i> futurom aktiva	69
3.3.1.2.9. Strukturno-formalno skraćivanje relativne rečenice konkurentnom formom imperativa	70
3.3.1.2.10. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem personalne zamenice	70
3.3.1.2.11. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem indefinitne zamenice	73
3.3.1.2.12. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem demonstrativne zamenice	74
3.3.1.2.13. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije <i>adjektiv + pomoćna verbalna komponenta + supstantiv</i> konkurentnom formom imperativa	76
3.3.1.2.14. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije <i>adjektiv + verbalna komponenta</i> prostom verbalnom komponentom	77
3.3.1.2.15. Strukturno-formalno skraćivanje dekomponovanog predikata pasivnim oblikom verbalne komponente	78
3.3.1.2.16. Strukturno-formalno skraćivanje <i>dekomponovanog predikata</i>	

+ <i>modalna verbalna komponenta</i> konstrukcijom <i>pomoćna verbalna komponenta + infinitiv</i>	79
3.3.1.2.17. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije <i>modalna verbalna komponenta + negacija + infinitiv</i> finitnom verbalnom komponentom u futuru	79
3.3.1.2.18. Strukturno-formalno skraćivanje supstantivizacijom	80
3.3.1.2.19. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije <i>lassen + infinitiv</i>	81
3.3.1.2.20. Strukturno-formalno skraćivanje relativne rečenice	82
3.3.1.2.21. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem adverba <i>da</i>	82
3.3.1.2.22. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem prepozicije	83
3.3.1.2.23. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem supstantiva	83
3.3.1.2.24. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem adjektiva .	83
3.3.1.3. Zaključak	84
3.3.2. Paremije sa leksičkim razlikama	85
3.3.2.1. Različitost u izboru supstantiva	86
3.3.2.2. Različitost u izboru adjektiva	90
3.3.2.3. Različitost u izboru zamenica	93
3.3.2.3.1. Personalna zamenica.....	94
3.3.2.3.2. Relativna zamenica	94
3.3.2.3.3. Demonstrativne zamenice	95

3.3.2.5. Različitost u izboru verbalnih komponenti.....	96
3.3.2.5. Različitost u izboru adverbnihi komponenti.....	102
3.3.2.6. Različitost u izboru konjunkcije	104
3.3.2.7. Zaključak	105
3.3.3. Morfološke razlike.....	106
3.3.3.1. Supstantivne razlike koje se odnose na kategoriju numerusa.....	107
3.3.3.1.1. Opozicija plural : singular	108
3.3.3.1.2. Opozicija singular: plural	109
3.3.3.1.3. Opozicija singular : pluralia tantum	110
3.3.3.2. Pronominalne razlike	110
3.3.3.2.1. Posesivna zamenica	111
3.3.3.2.2. Relativna zamenica.....	112
3.3.3.3. Adjektivne razlike.....	113
3.3.3.3.1. Adjektiv u pozitivu: adverb u superlativu	113
3.3.3.3.2. Adverb u pozitivu : adverb u komparativu	113
3.3.3.3.3. Adjektiv u superlativu : adjektiv u pozitivu	114
3.3.3.4. Padežne razlike	114
7.3.3.4.1. Genitiv singulara: akuzativ singulara	115
7.3.3.4.2. Genitiv singulara: dativ singulara.....	115
3.3.3.4.3. Dativ plurala: genitiv singulara	116
3.3.3.4.4. Dativ plurala: genitiv plurala	116
3.3.3.4.5. Akuzativ plurala: genitiv plurala	117
3.3.3.4.6. Akuzativ singulara : genitiv singulara	117

3.3.3.4.7. Akuzativ plurala: genitiv singulara.....	117
3.3.3.5. Verbalne razlike koje se odnose na kategoriju tempusa	118
3.3.3.5.1. Prezent i futur u opoziciji	118
3.3.3.5.2. Futur u opoziciji sa prezentom.....	119
3.3.3.6. Verbalne razlike koje se odnose na kategoriju genusa	119
3.3.3.6.1. Pasiv u opoziciji sa refleksivnim pasivom.....	119
3.3.3.6.2. Pasiv u opoziciji sa aktivom prezenta	120
3.3.3.6.2. Pasiv prezenta u opoziciji sa aktivom futura	120
3.3.3.7. Verbalne razlike koje se odnose na kategoriju modusa	121
3.3.3.7.1. Konjunktiv u opoziciji sa indikativom.....	121
3.3.3.7.2. Imperativ u opoziciji sa futurom.....	122
3.3.3.5. Zaključak	123
3.4. Paremije sa tekstualnom ekvivalencijom.....	124
4. ZAKLJUČAK.....	127
5. Abecedni spisak paremija na ranonovisokonemačkom	134
6. Abecedni spisak paremija na srpskom jeziku	142
7. LITERATURA	149

PREDGOVOR

Monografija je nastala na osnovu neobjavljenog magistarskog rada pod nazivom *Poslovice u tekstu Novog zavjeta Martina Lutera i Vuka Stefanovića Karadžića*, koji je odbranjen na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu juna 2004. godine, pred komisijom u sastavu: prof. dr Vesna Berić Đukić (mentorka), prof. dr Jovan Đukanović, prof. dr Vera Vasić i prof. dr Marija Kleut. Mojoj dragoj profesorki i mentorki, mojoj velikoj podršci u svemu, prof. dr Vesni Berić Đukić dugujem neizmernu zahvalnost.

Recenzentima monografije – prof. dr Strahinji Stepanovu, prof. dr Branislavu Ivanoviću i prof. dr Sofiji Bilandžiji – veliko hvala na strpljenju, savetima i pažljivom iščitavanju rukopisa.

Hvala svima koji su bili uz mene i koji su mi bili dragocena podrška svih ovih godina.

Knjigu posvećujem svojim voljenim roditeljima.

U Novom Sadu, aprila 2023.

APSTRAKT

Za novozavetne paremije kao predmet proučavanja ove monografije smo se odlučili zato što predstavljaju kompleksan i gotovo neopisan paremiološki i frazeološki materijal sa kontrastivnog stanovišta, a do sada nisu bile predmet obimnijeg kontrastivnog istraživanja za nemački i srpski jezik. Po svom korpusu monografija pripada oblasti frazeologije, odnosno paremiologije, a po pristupu i načinu istraživanja oblasti kontrastivne lingvistike. U ovom radu se, inače polisemna leksema *paremija* upotrebljava kao sinonim za leksemu *poslovica*.

Paremije iz Novog zaveta u prevodu Martina Lutera i Vuka S. Karadžića podvrgnute su kontrastivnoj analizi sa ciljem da se utvrde sličnosti i razlike u tekstu korpusa, pri čemu je polazni jezik, odnosno jezik A ranonovovisokonemački jezik, a ciljni jezik, odnosno B srpski. Cilj rada je i da se utvrde tipovi ekvivalencije na osnovu strukturno-formalnih, odnosno gramatičkih i semantičkih kriterijuma, stoga će u radu biti govora o *potpunoj, parcijalnoj i tekstualnoj ekvivalenciji*. Parcijalna ekvivalencija je najzastupljenija u radu i podrazumeva paremije sa strukturno-formalnim razlikama (različitosti koje se odnose na strukturu i formu u celini i sintagmi u okviru paremija, i u okviru ove grupe razlikujemo ekspanziju i redukciju sa podgrupama), paremije sa leksičkim razlikama (različiti izbor pojedinih leksema u jeziku B za razliku od jezika A) i paremije sa morfološkim razlikama (različitosti koje se odnose na sledeće gramatičke kategorije: tempus, modus, genus, numerus, itd.)

Korpus čini 88 paremija, s tim što se jedan određen broj paremija pojavljuje na više mesta, u različitim varijantama. Ova istraživanja nisu obuhvatila posebno klasifikaciju varijanti paremija.

Ključne reči: paremija; potpuna, parcijalna i tekstualna ekvivalencija; strukturno-formalne, morfološke i leksičke razlike.

SKRAĆENICE NAZIVA KNJIGA SVETOG PISMA CITIRANIH U MONOGRAFIJI

Stari Zavet

Pnz. – Ponovljeni zakoni (Peta knjiga Mojsijeva)

Jov. – Knjiga o Jovu

Lev. – Levitska (Treća knjiga Mojsijeva)

Novi Zavet

Mt. – Sveto jevanđelje po Mateju

Mk. – Sveto jevanđelje po Marku

Lk. – Sveto jevanđelje po Luki

Jn. – Sveto jevanđelje po Jovanu

Dap. – Dela apostolska

Rim. – Poslanica Rimljanima

1. Kor. – Poslanica prva Korinćanima

2. Kor. – Poslanica druga Korinćanima

Gal. – Poslanica Galatima

Ef. – Poslanica Efescima

Kol. – Poslanica Kološanima

2. Sol. – Poslanica druga Solunjanima

1. Tim. – Poslanica prva Timoteju

2. Tim. – Poslanica druga Timoteju

Tit. – Poslanica Titu

Jak. – Poslanica Jakovljeva

1. UVOD

1.1. Predmet istraživanja ove monografije predstavljaju novozavetne paremije u nemačkom, tj. ranonovovisokonemačkom¹ i srpskom jeziku. Sa aspekta korpusa u pitanju je rad iz oblasti paremiologije, analiziran sa kontrastivnog stanovišta.

Interesovanje za paremije, inače jedan od oblika metaforičkog izražavanja, počiva na usmenim predanjima, a datira skoro još od prvih početaka pismenosti. Biblijski slikoviti jezik koga karakteriše obilje metaforičkih izraza predstavlja osnovu za stvaranje brojnih paremioloških i frazeoloških jedinica (Földes, 1990: 57). Uticaj *Biblije* i biblijskoga stila prisutan je vekovima u svim sferama, kako u umetnosti, tako i u književnosti, a samim tim i u jeziku, te su frazeologizmi i paremije biblijskoga porekla važan deo frazeološkog i paremiološkog fonda mnogih jezičkih zajednica, a preko *Biblije* preuzet je i deo fonda koji je izvorno pripadao star(ij)im tradicijama: semitskoj, tj. jevrejskoj i aramejskoj, ali i egipatskoj, grčkoj, latinskoj (Bausinger, 1968: 18).

Kod protestanata *Biblija* je vekovima bila jedina knjiga koja se čitala u mnogim nemačkim porodicama, što je, naravno, i ostavilo traga i u jeziku, tako da u jezicima protestantskih naroda nalazimo veliki broj frazeoloških i paremioloških jedinica, kao što je i uticaj crkvenoslovenskoga jezika prisutan kod pravoslavnih naroda u nastavi i obrazovanju (Piirainen, 2012: 171). Prevodi *Svetog pisma*, među kojima se posebno ističu prevod *Starog zavjeta* i izbor tekstova iz *Starog* i *Novog zavjeta* Đure Daničića i Vukov prevod *Novog zavjeta*, postali su osnova književnog srpskog jezika (up. Вуловић 2015: 33-34).

Biblija, kao „najčitanija knjiga na svetu“, sačuvala je mnoštvo starih

¹ Ranonovovisokonemački je vremenski period u razvoju visokonemačkog jezika u od 1350. do 1650. godine i predstavlja prelazni period ka savremenom nemačkom jeziku.

umotvorina, između ostalog i poslovice. Mnoge u njoj zabeležene poslovice su zapravo nastale znatno ranije. Prvobitno su prenošene usmenim putem sa kolena na koleno, a zatim zabeležene u *Bibliji*. Preko grčkog i latinskog – pa prevodenjem na druge jezike – vremenom su i internacionalizovane.

U vezi sa proučavanjem *Biblije* i biblijskih paremija, odnosno poslovice pisano je još početkom 19. veka. Važnije studije na nemačkom jeziku o ovim starijim poslovicama objavili su, između ostalih, Vilijam Aleksander Elmsi, Edmund Gordon, Džon Mark Tompson i Galit Hasan Rokem (Schulze, 1860: 129–148). Šulce (Schulze, 1860) u svojoj knjizi *Biblische Sprichwörter* navodi 296 biblijskih poslovice, od kojih 179 iz *Starog* i 117 iz *Novog zaveta*, i to na nemačkom, odnosno nemačkim dijalektima, a ima i primera na gotskom, i za svaku poslovicu daje ekvivalent i na latinskom, s tim što nije navodio oblike poslovice na hebrejskom, odnosno grčkom, kako je desetak godina nakon njega uradio Moric Kalman Val (Wahl, 1871).

Njegova knjiga *Das Sprichwort der hebraeisch-aramaeischen Literatur mit besonderen Berücksichtigung des Sprichwortes der neueren Umgangssprachen* (Wahl, 1871) predstavlja izuzetno važan izvor za proučavanje ove oblasti, jer autor za sve poslovice daje uporedne prevode na hebrejskom, grčkom i latinskom, a zatim i odgovarajuće prevode na nemačkom, engleskom, francuskom i italijanskom. Značaj ovog dela je u tome što je ova knjiga zapravo pregled biblijskih poslovice od hebrejskog pa sve do nemačkog savremenog jezika.

Val (Wahl, 1871) smatra da u savremenom nemačkom jeziku postoji oko 450 poslovice i frazeologizama poreklom iz *Biblije*. Međutim, Šulce je u odnosu na Vala opširniji, odnosno navodi veći broj poslovice, dok Val daje samo određeni broj izabranih poslovice, ali su oba izvora, bez sumnje, izuzetno značajna za sve paremiologe i istraživače koji se bave ovom tematikom.

P. Grünberg (1888) u studiji *Biblische Redensarten*, u kojoj je zastupljena i klasifikacija frazeologizama i paremija, govori o čak 800 jedinica, a tvrdi da bi se

taj broj lako mogao uvećati pažljivim posmatranjem još na hiljadu. Međutim, treba istaći da se ne radi samo o poslovicama nego i o svim onim oblicima koji su našli svoje mesto u svakodnevnoj upotrebi u narodu i koje on deli na 6 grupa, pri čemu „citati i poslovice“ broje samo 120 primera.

Jedan po obimu, ali ne i po značaju, manji rad A. Pfefera *Das biblische Zitat im Volksmund der Germanen und Romanen* (Pfeffer, 1975) daje prikaz izabраниh poslovice na nemačkom, danskom, engleskom, holandskom, norveškom i švedskom, potom i francuskom, italijanskom, portugalskom, španskom i rumunskom. Pri tome navodi kako je veliki broj poslovice koje su danas prisutne u navedenim jezicima identičan obliku istih poslovice² na latinskom (Vulgata). Pfefer smatra da je oko 300–400 biblijskih poslovice, tj. paremija prisutno u jezicima evropskih naroda (germanskim i romanskim) (up. Földes, 1990: 58–59).

Vredni pomena su i Sen (Söhn, 1890) *Sammlung von Worten, Redewendungen, Bildern und sprichwörtlichen Redensarten, welche die Sprache unseres Volkes der Bibel entlehnt hat* i Ajher (Aicher, 1908) *Kamel und Nadelöhr, Eine kritisch-exegetische Studie über Mat. 19,24 und Parallelen*. Sen (1890: 9–24) svodi broj biblijskih poslovice samo na 41. Neke od njih su i danas omiljene, i u čestoj upotrebi u svakodnevnom govoru.³

Mišljenja onih koji su se bavili ovom temom su više nego neusaglašena kada je u pitanju broj biblijskih poslovice. Osnovni razlog za tako neujednačen broj poslovice ekscerpiranih iz *Biblije* zapravo je različit kriterijum definisanja poslovice i poslovičnog materijala. Tačnije, veliki broj paremija, tj. poslovice navedenih u ovim delima su sentence, maksime ili izreke.

Novozavetne paremije smo odabrali kao predmet proučavanja jer

² Npr. poslovice *Auge um Auge, Zahn um Zahn* (Lev. 21,24; Mt. 5,38) ili *Der Geist ist willig, aber das Fleisch ist schwach* (Mt. 26,41). Pfefer takođe govori i o varijantama ovih poslovice.

³ Npr. *Der Geist ist willig, aber das Fleisch ist schwach*.

predstavljaju kompleksan i gotovo neopisan paremiološki i frazeološki materijal sa kontrastivnog stanovišta – do sada nisu bile predmet obimnijeg kontrastivnog istraživanja za nemački i srpski jezik, a paremije su većinom bile posmatrane iz etnokulturološke perspektive.

Broj paremija u biti nije lako utvrditi, jer postoje određene teškoće oko definisanja i razgraničavanja paremija, odnosno poslovice od njima srodnih (mikro)žanrova, kakvi su maksime i sentence, tako da je „numeričko pitanje“ i dalje veoma aktuelno. Biblijske paremije upotrebljavaju se i danas u različitim oblicima komunikacije.

Poreklo paremija takođe nije lako utvrditi, međutim, sa velikom verovatnoćom i s obzirom na redosled razvoja pisma može samo da se pretpostavi da su još sumerskog porekla (prelazeći u aramejski, a potom u hebrejski jezik). Paremije, odnosno poslovice sa svojim glavnim odlikama kao što su rasprostranjenost i popularnost u narodu, kratkoćom i slikovitošću i naravno, prenošenjem pouke i načela, našle su svoje mesto i u *Bibliji*. Ne treba izgubiti iz vida veoma važnu činjenicu da je *Biblija* najčitanija i najprevođenija knjiga na svetu, o čemu postoje i faktografski podaci. Biblija je danas prevedena na 1.850 jezika (up. Földes 1990: 57), a istovremeno je i prva štampana knjiga.

Stare mudrosti i izreke, prenošene sa kolena na koleno usmenim putem, zabeležene su i u *Bibliji*, što je doprinelo tome da budu i sačuvane.

Biblijski stil smatra se inače najsvećanijim od svih stilova proznog kazivanja. Polazeći upravo od te činjenice, a uzimajući u obzir obilje paremija, tj. poslovice i sentenci, smatrali smo da bi jedno ovakvo poređenje doprinelo osvetljavanju još jednog aspekta proučavanja paremija, vršeći kontrastivnu analizu teksta *Novog zaveta* u prevodu Martina Luteru na nemački i u prevodu Vuka Stefanovića Karadžića na srpski jezik. Mada nemački i srpski pripadaju dvema različitim autohtonim grupama jezika, germanskoj i slovenskoj, ipak ne treba zanemariti bitnu činjenicu da su i deo zajedničke im indoevropske jezičke porodice.

Iako su živeli i delovali u različitom vremenskim periodima i na različitim prostorima, pa i uslovima, pripadali različitim kulturama, Martin Luter i Vuk Stefanović Karadžić imaju i dodirnih tačaka. Obojica prevode *Sveto pismo*, tj. *Novi zavet*, svako na svoj maternji jezik i svojim delima udaraju temelje oblikovanju savremenog, s jedne strane nemačkog, s druge strane srpskog jezika. Oba pisca pokazivala su i interesovanje za paremije, tj. poslovice, pa su i prikupila i objavila po jednu zbirku poslovice.

1.2. Vuk Stefanović Karadžić i paremije, sa osvrtom na prevod *Biblije*

Vuk Stefanović Karadžić posvećivao je paremijama, tj. poslovicama izuzetnu pažnju skoro tokom celog svog života. Za njega su one, kako je i sam govorio, predstavljale „најсусштаственији израз народнога духа, који је хтео не само да сачува него и продужи и да представи савременој Европи“ (Пантић, 1969: 573). Prvi Vukov susret sa poslovicama datira još od rodnog Tršića, u najranijem detinjstvu, što je i on sam veoma često isticao. Vuk je čitavog svoga veka govorio i mislio kroz narodnu poslovicu: „Не само што се у народним пословицама налази превелика мудрост и наука за људски живот на овоме свету, него оне показују и народни разум и карактер, а многе ударају и у народне обичаје“ (Пантић, 1969: 319).

O tome kako je i kada Vuk počeo beležiti poslovice i sam Vuk davao je mnogo izjava, ali one se ne podudaraju baš uvek, npr.: „Ја сам још од 1814. почео бележити кад ми која од они’ пословица који’ у књижици Мушкатиревићевој нема на ум падне или је од кога чујем“ – пише у огласу за prvo izdanje *Narodnih srpskih poslovice*. Sredinom 1835, na početku predgovora za istu tu knjigu, veli ovako: „Ја сам пословице наше почео скупљати још прије 20 година, кад и пјесме и ријечи“. Pantić (1969: 573) smatra da nijedna od ovih izjava nije baš potpuno tačna i navodi da Vuk nije u to doba počeo da beleži poslovice, jer je bio u teškoj situaciji, a dodaje i da su prvi njegovi zapisi poslovice vezani za godine kada je intenzivno radio na *Srpskom rječniku*, a

zapisivao ih je uglavnom u žurbi, i to u najkraćem obliku, bez tumačenja.

Jernej Kopitar, pored ostalog, piše Vuku 11. aprila 1815. god. sledeće: „Pored narodnih priča treba da izdate i jednu čisto srpsku zbirku narodnih poslovice, ali ne kao Muškatirović izmešanu s prevodima nemačkih, latinskih i madžarskih itd., već samo takvih koje se u srpskom narodu čuju“ (Stojanović, 1924: 101).

Jovanović (2006a: 13) kaže da je „мало дела која се по свом значењу за нашу културу могу мерити са *Српским народним пословицама* Вука Караџића. Стога је потпуно разумљиво што оне још и сада, више од сто педесет година од свог појављивања, привлаче пажњу научника“.

Novi zavjet sa crkvenoslovenskog na srpski preveo je Vuk Stefanović Karadžić, koristeći pri tome Luterovu⁴ *Bibliju* kao uzor češće nego što bi se to dalo i pretpostaviti. To se može zaključiti na osnovu mnogih konstrukcija neuobičajenih u srpskom jeziku, kao što su nagomilavanje infinitiva, red reči karakterističan za nemački, upotreba padeža u srpskom po uzoru na nemački, doslovno prevedene paremije sa nemačkog, koje u srpskom govornom jeziku drugačije glase i drugačije su zabeležene u *Srpskim narodnim poslovicama*, a koje je prikupio i zabeležio upravo Vuk Stef. Karadžić.

Novi zavjet je po mnogima životno delo Vuka Stefanovića Karadžića. Tri puta je Vuk prerađivao svoj prevod *Novog zavjeta*, i to oko 1835, 1845. i 1846. i tim prevodom dao obrazac za nastanak novog srpskog književnog jezika, pri čemu

⁴ Po Marićevom viđenju, Vuk je prilikom prevođenja koristio još deset drugih prevoda, pored osnovnog slovenskog, posebno nemački Luterov i ruski zvanični prevod iz 1820. g.: „корекције које су вршили Копитар и Миклошић биле су с грчког текста са варијацијама из 1796–1806. јенског професора Јохана Јакоба Гризбаха, чије издање текста, иако има критички апарат, ипак далеко заостаје из потоњих критичких издања ТишENDORФА, Весткота и Хорта, Бернарда Вајса, Нестлеа и фон Зодена, који се у науци сматрају да су дали најближи текст *Новог завета* његовом првобитном оригиналу“ (Марић, 1938: 439–440).

je odredio fonetske i morfološke osobine izvornog narodnog jezika i dao mu strukturni i gramatički okvir za jezičko preuzimanje tekovina evropske kulture. Pavle Ivić (1971: 113–114) smatra da je „Вуковом правописном револуцијом остварена готово потпуна корелација између изговорене и писане речи“.

1.3. Martin Luter i paremije sa osvrtom na prevod *Biblije*

I Martin Luter je posvećivao pažnju paremijama, odnosno poslovicama. Dva su se autora opširno bavila pitanjem Luterovog odnosa prema paremijama, tj. poslovicama, i to Mozer (Moser, 1980: 151–166) i Kornet (Cornette, 1942). Kornet je u svojoj detaljnoj disertaciji obradio frekventnost poslovice u delima Martina Lutera, ali trebalo bi naglasiti da je pri tome zanemario poslovice iz *Biblije*. Wolfgang Mieder (Mieder, 1975: 23), čuveni paremiolog, navodi da je Martin Luter, sem rada na prevodu *Biblije*, dao veliki i značajan doprinos korpusu biblijskih poslovice u nemačkom jeziku. Vekman (Weckmann, 1984: 29–30), između ostalog, postavlja i pitanje kakvu su ulogu imale poslovice i poslovički obrti u Luterovom prevođenju *Biblije*, dalje koje biblijske poslovice i poslovičke obrte je Luter utvrdio i prevodom „raširio“ dalje, a koje su pre njegovog prevođenja već bile ušle iz *Biblije* u narodni jezik, a koje je opet Luter uzeo iz „narodnih usta“ i uneo u svoj prevod, kao i koje su konstrukcije kasnije postale poslovički obrti, odnosno frazeologizmi.

On deciderano tvrdi (ibid.) da se sa sigurnošću može reći da Luter najveći deo biblijskih poslovice nije stvorio, nego „pronašao“, i to na sledeći način: Luter uzima iz narodnog govora poslovice, unosi ih u svoj prevod i na taj način ih ponovo vraća u narod. Stoga je Luterov značaj u ovom slučaju, dakle, više normativan, nego stvaralački.

Tile je mišljenja da Luter, zapravo, na poslovicama želi da nauči kako da piše knjige na tzv. narodnom nemačkom (Thiele, 1911: 639).

O preuzimanju paremija iz Luterove *Biblije* u narodu pisao je Grünberg (Grünberg, 1888), ukazujući na određene promene koje su ti „citati“, kako ih on

naziva, pretrpeli tokom vremena.

Moser smatra da je Martin Luter u svakom pogledu majstor reči i pripisuje mu i veliku zaslugu u prevođenju *Biblije* i kodifikovanju „novovisokonemačkog pisanog jezika“, a kaže da je iza sebe ostavio i veliki broj spisa, govora, punih snažnog izraza. Moser navodi da Luterovo jezičko umeće nije samo rezultat njegovog visokog obrazovanja nego da je u pitanju i urođeni talenat i izuzetan dar zapažanja (Moser, 1980: 151–166).

Luter smatra poslovice narodnom umotvorinom, i kao takve bile su zastupljene gotovo u svim njegovim pisanim i usmenim obraćanjima narodu, u svim oblicima izražavanja, osim u njegovim pismima. Bio je fasciniran osobenošću poslovice, nastalih na osnovu velikog narodnog iskustva da na kratak, jezgrovit, slikovit način prenose ta iskustva, ali i pouke i načela sa generacije na generaciju.

Pored toga što se izuzetno zanimao za poslovice i što ih je uvrstio u svoja dela, Luter je sačinio i zbirku poslovice za lične potrebe da bi mu uvek bile pri ruci. Ova zbirka poslovice, jedna od najranijih na nemačkom govornom području, nije objavljena za njegova života. Nastala 1530. godine (rukopis se danas čuva u Oksfordu), bila je nepoznata čak i Luterovim najbližim saradnicima.

Iznenađujuće je koliko je retko Luter koristio poslovice u prepiskama. Kornet (1942: 25) navodi da je Luter očito smišljeno unosio poslovice i poslovičke obrte u svoja dela, a ona su imala širok i raznolik krug čitalaca. Tu i tamo ih je koristio i u privatnom razgovoru, dok ih se u korespondenciji gotovo potpuno odricao. Razlog za upotrebu poslovice bio je po svoj prilici taj da se božja reč „proširi“ na jedan svima opšte poznati način izražavanja.

Najčešće i najradije je upotrebljavao poslovice koje su odgovarale njegovim ubeđenjima. Veoma omiljene i često upotrebljavane poslovice koristio je rado i u različitim situacijama, a povremeno se događalo da od njega traže i da određenu situaciju objasni poslovicom.

Među velikim brojem poslovice koje je Luter upotrebljavao, mali broj

zauzimaju poslovice koje je on „sačinio“. Reformator je crpeo iz bogate usmene i literarne tradicije, ali je ipak ponegde dodavao i svoju ličnu notu. Mnoge poslovice su mu bile poznate i on ih je putem evangelističke crkve preneo kasnijim generacijama, tako da pripadaju još i danas jezičkom blagu nemačkog jezika, a nije suvišno ni istaći da su neke preuzete i u druge jezike.

Delovi biblijskog teksta su prevođeni i u starovisokonemačkom, za vreme vladavine Karla Velikog. Do Lutera je *Biblija* na tadašnjem obliku nemačkog bila štampana 18 puta (na visokonemačkom jeziku prvi put u Štrasburgu 1466. u oficini Johana Mentela), ali svi ti prevodi služili su u stvari samo lakšem razumevanju latinskog teksta Vulgate. Širenje *Biblije* u 16. v. vezuje se za Luterovo ime. Pri prevodu *Biblije* Luter se odlučio za jezik saksonske kancelarije. Njegovo osnovno učenje je da je reč božija sadržana u *Bibliji* jedini izvor i norma hrišćanske vere. Luter prevodi *Bibliju* u periodu 1517–1534. godine, i to prvo samo neke delove *Svetog pisma*. Decembra 1521. počinje da prevodi *Novi zavet* i objavljuje ga anonimno u septembru 1522. godine (tzv. September Testament). Treće izdanje *Novog zaveta* objavljeno je 1524. pod njegovim imenom. Leta 1522. počinje prevođenje *Starog zaveta*, radeći na njemu tokom 12 godina, da bi 1534. u Vitembergu konačno bio izdat Luterov prevod cele *Biblije*.

Do kraja svog života Luter je radio na revizijama prevoda, a poslednja revizija iz 1544. odnosila se na *Poslanice Rimljanima*, *Prve poslanice Korinćanima* i 1. i 3. poglavlje *Druge poslanice Korinćanima*.

1.4. Predmet, ciljevi i metode istraživanja

Biblijske paremijske su tokom vremena, a naročito prevođenjem podlegle izvesnim promenama na svim nivoima (strukturnim, semantičkim, stilskim itd.). Postavlja se pitanje, koliko se zapravo razlikuju paremijske u nemačkom tj. ranonovovisokonemačkom i srpskom jeziku i gde se i kako te razlike ispoljavaju i koliko su uopšte razlike moguće, kada se radi o paremijama, okamenjenim

izrazima, mikrotekstovima i o tekstu *Biblije*, kada je poznato da u svetim tekstovima izmene nisu dozvoljene. Koji su uzroci razlika, ako uopšte postoje na polju izraza i sadržaja? Na osnovu kontrastivne analize postojeća istraživanja treba da utvrde da novozavetne paremije u oba jezika, naročito na planu izraza ali i sadržaja, pokazuju određene sličnosti i razlike.

Recepcija paremija iz biblijskog teksta na osnovu kontrastivnih istraživanja ukazuje i na to da niz paremija ostaje samo deo teksta *Biblije*, niz paremija prešao je u kolokvijalni jezik onako kako stoji u *Bibliji*, a jedan određeni broj paremija poslužio je za nastajanje sličnih modifikovanih varijanti npr. antiposlovica, velerizama, ali i redukovanih frazeoloških jedinica.

Ova tema se mora nužno dvojako odrediti: po svom korpusu pripada oblasti frazeologije, odnosno paremiologije, a po pristupu i načinu istraživanja oblasti kontrastivne lingvistike, tj. kontrastivne frazeologije. Sama činjenica da jezik *Biblije* obiluje metaforama, poslovicama, sentencama bila je presudna za izbor teme i kao takav izvestan je izazov za ovu vrstu istraživanja, a biblijske paremije, iako „biblijske“, i dan-danas se velikim delom upotrebljavaju u različitim oblastima komunikacije. Kontrastivnom analizom utvrđuju se sličnosti i razlike u tekstu korpusa – u pitanju su paremije u *Novom zavetu* u prevodu Martina Lutera i Vuka Stef. Karadžića.

Polazni jezik, odnosno jezik A u ovom radu je ranonovovisokonemački jezik, a ciljni jezik, odnosno jezik B – srpski. Šta je to što se u dva jezika može porediti? Odgovor predstavlja rešenje problema komparabilnosti ili uporedivosti, i to na sledeće načine: na osnovu formalnih, gramatičkih i semantičkih kriterijuma.

Komparabilnim pojavama smatraju se one kategorije dva ili više jezika koje jedne drugima i formalno i semantički odgovaraju, a utvrditi komparabilnost znači utvrditi šta se smatra ekvivalentnim, sličnim ili kontrastnim u jezicima koji se porede (Đorđević, 1982: 57).

Jedan od osnovnih pojmova kontrastivne analize je ekvivalencija. U teoriji kontrastivne lingvistike pojam ekvivalencije shvata se na više načina, međutim,

opšteprihvaćeno shvatanje ekvivalencije u vezi sa jezičkim proučavanjima je približna jednakost značenja. Da li bi u kontrastivnoj analizi trebalo tražiti korespondente ili semantičke, odnosno prevodne ekvivalente? Pošto ova dva pristupa, svaki ponaosob, ne pružaju dovoljno prostora za pokrivanje svih mogućnosti poređenja jezika, odlučili smo se za kombinovanje nekoliko nivoa i to strukturno-formalnog, morfološkog i leksičkog nivoa, što znači da će u ovom radu biti utvrđivane sličnosti i razlike sa strukturno-formalnog, morfološkog i leksičkog aspekta. Razmatraće se kontrastivne razlike i sličnosti koje su se ispoljile prilikom detaljne kontrastivne analize korpusa. Dakle, pojam ekvivalencije ovde podrazumeva podudaranja na strukturno-formalnom, leksičkom i morfološkom nivou, stoga će u radu biti govora o *potpunoj*, *parcijalnoj* i *tekstualnoj ekvivalenciji*.

Treba istaći da se granice klasifikacija poslovice ne mogu jasno povući, tako da su bile moguće i druge klasifikacije, npr. kombinovane (grupe sa morfosintaksičkim i leksičkim razlikama), ali one ovoga puta neće biti uzimane u obzir.

Ni pitanje porekla paremija neće biti detaljno razmatrano, jer to prevazilazi okvire ovoga rada.

1.5. Korpus

U lingvističkim krugovima se leksema *paremija* često upotrebljava kao sinonim za leksemu *poslovica*, ali i kao hiperonim za različite podvrste paremioloških jedinica. Mi pod pojmom paremija podrazumevamo uglavnom poslovice.

Biblijske paremije mogu se podeliti na paremije preuzete direktno iz *Biblije*, paremije nastale prevođenjem biblijskih tekstova i one koje su nastale pod uticajem *Biblije* (up. Földes, 1990: 62). U ovom radu se analiziraju paremije preuzete direktno iz *Biblije*, odnosno iz *Novog zaveta*, tako da je istraživanje sprovedeno na paremiološkoj građi ekscerpiranoj iz *Novog zaveta* u prevodu

Martina Luter – fototipsko izdanje: Reproduktion nach: *Biblia/das ist /die gantze Heilige Schrift Deutsch*, Faksimile-Ausgabe der ersten vollständigen Lutherbibel von 1534 in zwei Bänden, nach dem in der Universitäts-Bibliothek zu Leipzig befindlichen Original. 2. Auflage. Leipzig: Foerstes Verlag 1935) i Vuka Stefanovića Karadžića – *Novi Zavjet Gospoda našega Isusa Hrista*. Preveo Vuk Stefanović Karadžić, U Beču u štampariji Jermenskoga manastira, 1847, Prosveta, Beograd). Paremijske će biti proučavane sa strukturno-formalnog, leksičkog i morfološkog aspekta metodom kontrastivne analize. Paremiološki korpus čini 88 paremija, a neophodno je naglasiti da se jedan određen broj paremija pojavljuje na više mesta, u različitim varijantama. Ova istraživanja nisu obuhvatila posebno klasifikaciju varijanti paremija.

2. PAREMIJE KAO ONTOLOŠKI FENOMEN

2.1. Mesto paremije u paremiologiji i frazeologiji

Da li su paremije, tj. poslovice predmet proučavanja frazeologije ili paremiologije? Postoje različita, pa i oprečna mišljenja u naučnim krugovima paremiologa i frazeologa, a mi u ovom radu polazimo od stanovišta da paremije pripadaju kako paremiologiji, tako i frazeologiji u širem smislu reči. I sam naslov zbirke Vuka Stefanovića Karadžića *Srpske narodne poslovice i druge različne, kao one u običaj uzete riječi* (1849) pokazatelj je da u srpskom jeziku nije tačno definisano da li su poslovice i izreke frazeološke ili paremiološke jedinice.

Paremiologija (nem. die Parömiologie) se uglavnom definiše kao naučna, tj. književna disciplina koja se bavi istraživanjem i opisivanjem paremija, tj. poslovica (Baur/Chlosta/Grzybek 1996: 162; Fleischer, 1997: 12; Palm, 1995: 108), odnosno nauka koja se bavi poslovičkom tradicijom (Röhrich/Mieder, 1977: 1) i ima dugu tradiciju u narodnoj književnosti (Burger, 1998: 100). Naročita zasluga za razvoj paremiologije kao naučne discipline pripisuje se Fridrihu Zajleru, koji se inače i smatra osnivačem nemačke paremiologije i Volfangu Mideru, istaknutom paremiologu.

Za Jelenu Jovanović Simić (2011), koja se u poslednje vreme najviše bavila poslovicama kod nas, paremiologija podrazumeva „дефинисање појма пословице, разврставање пословичких поджанрова и њихових односа, теоријско изучавање употребе у свакодневној комуникацији, а такође и семантичк[е] аспект[е] пословица уопште, најзад, образовање јединственог модела пословичке комуникације“ (Jovanović Simić, 2011: 42).

Paremije, tj. poslovice i izreke većina lingvista smatra i sastavnim delom frazeologije (nem. die Phraseologie), koja se uglavnom definiše kao lingvistička (pod)disciplina što izučava čvrste spojeve reči, s jedne strane, a sa druge strane predstavlja još i frazeološki fond jednog jezika (Palm, 1995: 1; Fleischer, 1997: 3; Burger, 1998: 11).

Pod frazeologizmima/frazemama se podrazumevaju višeksemni čvrsti i ustaljeni spojevi reči, koje može karakterisati i obeležje idiomatičnosti, ako se radi o frazeologizmima u užem smislu reči (Burger, 1998: 11; Palm 1997: 1–3), tako da se razlikuju uže i šire definicije frazeologizama, pri čemu je neophodno istaći da nijedna definicija ne pokriva u istoj meri sva obeležja svih frazeoloških supklasa (Ivanović, 2012: 65).

Burger i paremije ubraja u frazeologizme, koje definiše kao čvrste spojeve reči sa svim mogućim varijantama koji su poznati članovima jedne jezičke zajednice (Burger 2003: 11). Paremije se u okviru savremenog i šireg koncepta frazeologije nemačkog jezika uglavnom posmatraju kao jedna od mnogobrojnih frazeoloških supklasa (Baur/Chlosta/Grzybek, 1996: 162). Jovanović je mišljenja da paremije nastaju dekontekstualizacijom a frazeologizmi transkontekstualizacijom (Jovanović, 2006: 36).

Mider (Mieder, 2004) ističe interdisciplinarnost paremioloških istraživanja koja se oslanjaju na mnoge druge naučne discipline kao što su književnost i filologiju, zatim na antropologiju i folklor, ali i na kulturu i umetnost itd.

I u srpskoj frazeologiji nailazimo na slično poimanje paremija kao frazeoloških jedinica. Dragana Mršević Radović razlikuje, s jedne strane, frazeološke jedinice / frazeologizme / frazeme / idiome / idiomatske fraze, tj. ustaljene fraze/obrtre, a, s druge strane, frazeološke jedinice koje pripadaju frazeologiji u širem smislu reči, kao što su: poslovice, izreke, izrazi, kolokacije, uzrečice, krilatice, zakletve, kletve i slične forme sa relativno stabilnom predikativnom strukturom u formi rečenice i koje se u jeziku reprodukuju kao celine (Mršević Radović, 1987: 11, 23).

Slična razmišljanja nalazimo i kod drugih naših autora, a i u našem okruženju (up. Dragićević 2010: 24–25; Tanović 2000: 22 i dalje).

S obzirom na to da paremije veoma često tematizuju ljudsko ponašanje i delovanje smatraju se antropocentričnim (Jovanović 2006b: 19), a kao takve deo su i antropološkog i etnolingvističkog nasleđa.

I da zaključimo: paremije, s obzirom na to da istovremeno predstavljaju jezičko i literarno blago, ali da su i odraz i deo kulture, optimalno je izučavati interdisciplinarno, te njihovo istraživanje diktira da se sagledaju sa više aspekata, i to sa aspekta paremiologije, književnosti, lingvistike, tj. frazeologije i etnolingvistike.

2.2. Etimologija leksema *Sprichwort* u nemačkom jeziku

Oblik sažete životne mudrosti, poslovice (*das Sprichwort*), ima svoje duboke korene. Sa prvim pisanim spomenicima zabeležena je leksema *Sprichwort* na tadašnjem stepenu razvoja nemačkog jezika, odnosno postoji već u periodu starovisokonemačkog. U tom periodu zabeleženi su oblici *bischaft*, *biwort/biwurti*, *bispiel* i *furiwurti* (Kluge, 1989: 732) dok su u sledećem stepenu razvoja, odnosno srednjevisokonemačkom već postojale složenice kao *altez*, *altsprochen*, *geminez wort*, *spriche* + *wort* sa značenjem *vielgesprochenes Wort*. Od ca. 1200. godine naziv *Sprichwort* postepeno je potisnuo ove prvobitne oblike, tako da je sve više bio u upotrebi, pre svega na području današnjeg Alzasa i Austrije, a zatim se proširio i na Bavarsku i Korušku. Etimologija reči nije najjasnija, ali se pretpostavlja da se najverovatnije radi o tautološkoj složenici sastavljenoj od leksema *wort* i *spriche* (Röhrich, Mieder, 1977: 1). U 16. v. pojavljuju se dvojne forme *Sprüchwort/Spruchwort*, verovatno nastale narodnom etimologijom po uzoru na leksem *Spruch*, pri čemu treba istaći da je oblik *Spruchwort* prisutan i danas u pojedinim dijalektima nemačkog jezika.

U periodu srednjevisokonemačkog se, pored ovih oblika, koristio i termin *proverbium* (nastao po svoj prilici od lat. *pro verbo esse* ili od *pro verbo habere*). Osim toga, bio je u upotrebi i termin *adagio* koji datira od vremena Cicerona, a po uzoru na *proverbium* glasi još i *adagiu*. Dalje se koristio i grčki naziv *παροιμία*.⁵ Za današnji naziv *Sprichwort* zalagao se naročito Adelung.

⁵ Sa značenjem *Nebenrede*, po kome je i sam naziv paremiologija dobio ime.

F. Zajler (Seiler, 1922: 1) navodi da je leksem *Spruchwort*, pored današnjeg, imao i drugo značenje, danas uglavnom potisnuto, a zadržano samo u nekim idiomima, kao npr. *jemanden oder eine Sache zum Sprichwort machen (in den Mund der Leute bringen)*, *zum Sprichwort werden (sprichwörtlich werden)*. Adjektiv izveden od ove imenice *sprichwörtlich*⁶ imao je takođe metaforičko značenje, uglavnom prekorno, npr. *sprichwörtliche Dummheit, Verwegenheit*.

2.3. Etimologija leksema *poslovica/paremija* u srpskom jeziku

Naziv *poslovica* u srpskom jeziku pozajmljenica je iz ruskog. U Vukovu *Rječniku* naveden je naziv *poslovica*, vid. *prekorečica*, a kod *prekorečica* se postavlja značenje: *Spruchwort, proverbium* i kaže se da se govori u *Zemunu*. Vuk navodi „колико је мени до сада познато у народу нашем нема имена за пословице, него кад се која реч хоће да рекне, обично се говори: Штоно (има) ријеч, или Штоно стари веле, или Штоно бабе кажу итд.“ (Караџић, 1987: 13). U prvom izdanju svoga rečnika Vuk nije uneo termin *poslovica* za latinski izraz *proverbium*. U starijim tekstovima Vukovih prethodnika zaista nema naziva za poslovice u narodu (učeni ljudi su taj termin koristili, ali se zna da je to preuzeto iz ruskog). Zabeleženi su samo neki pokušaji na hrvatskom govornom području da se sačini termin za poslovice: npr. *priričja*, *proričja* (prevedanica = *proverbium*).⁷

Leksema *paroimia* je pozajmljenica iz grčkog jezika i znači u grčkom *poslovica*, a u pitanju je složenica od komponenti *para* („put”) i *oimos* („staza”) pa bi shodno

⁶ Prevodi se kao *poslovični, poslovički*.

⁷ Pantić (Pogovor *Srpskih narodnih poslovica*, str. 598) navodi: „Barokni hrvatski pesnik Pavle Riter Vitezović iskovaao je novu reč čim mu je zatrebala: za poslovice on je govorio *priričja*, pa je tako i njegov zbornik stihovanih poslovica postao *Priričnik aliti razliko mudrosti cvitje* (1703).“

tome i poslovice bila izreka koja se često čuje usput, tj. svakodnevno (Јовановић, 2006: 44).

2.4. Definicija paremije

Leksema *paremija*⁸ se u frazeologiji i paremiologiji upotrebljava kao sinonim za poslovice i izreke, ali i kao hiperonim za različite vrste čvrstih spojeva koje su im srodne.

Područje paremija je bez sumnje izražajno veoma bogato, stoga je i definicija koja bi obuhvatila njihovu polidimenzionalnost u celosti svakako kompleksna. Imajući na umu ove činjenice, postojeća istraživanja će uzeti u obzir neke definicije koje smatra najbitnijim, ne pretendujući na sveobuhvatnost definicije kao takve.

Od antičkog doba pa sve do danas postoji mnoštvo sličnih, ali i nepotpunih definicija paremija, tj. poslovice i pored njihovog prilično velikog broja, može da se kaže da ne postoji konačna opšteprihvaćena definicija (Mieder, 1985: 109; Taylor 1985: 135).

Erazmo Roterdamski (navedeno po Schmarje, 1973: 32) pod poslovicom podrazumeva *dictum* (izreka): *paroemia est celebre dictum*.⁹ Vredno je spomena da se termin *dictum* javlja još u antičko doba nasuprot terminu *naratio*.

Prantl se još u 19. veku bavio definisanjem i klasifikacijom poslovice (Prantl, 1858: 21–23), pa ih je podelio na nepotpune poslovice, odnosno poslovičke obrte, prave ili istinske poslovice (nem. *wirkliche* ili *eigentliche*) i

⁸ U srpskom jeziku *paremija* ima još i sledeće značenje: „odlomak iz *Svetog pisma* koji se čita u crkvi“(PCJ 2011: 898), odnosno „пророчки и поучни библијски текст *Старог завета* у прозном или песничком облику, у литургијским одељцима који се по утврђеном правилу читају на богослужењу, а по садржини се посредно или непосредно односе на одређени празник“ (PKT 1986: 526).

⁹ „Paremija je poznata izreka“.

neprave (nem. *übergreifende* ili *uneigentliche*), pri čemu je pravim poslovicama u stvari smatrao samo poslovice koje poseduju obeležje metaforičnosti, a pri tome nije obraćao pažnju na to da li su one uopšte poznate ili rasprostranjene i popularne u narodu ili ne, odnosno da li su u svakodnevnoj upotrebi.

Prikaz definicija poslovice od antičkog doba pa do 20. veka dao je Vajting (Whiting, 1932: 273–307). U definicijama tridesetih godina 20. veka naglašava se pre svega da se pod poslovicama podrazumevaju čvrsti spojevi reči koji imaju formu pune rečenice.

Iscrpan pregled prethodnih definicija sa težištem na nemačkom govornom području ostavio nam je Zajler (1922; 1918), podrazumevajući pod poslovicama poučne izreke zatvorene i uzvišene forme, rasprostranjene u narodnom govoru.

Kao bazično obeležje poslovice Zajler, dakle, navodi raširenost, rasprostranjenost u narodu (nem. *Volksläufigkeit*), pri čemu bi se moralo naglasiti da postoje različiti stepeni „popularnosti“, odnosno poslovice zastupljene samo u jednom mestu, jednoj regiji ili zemlji, ali i internacionalne. Za njega su poslovice mikrotekstovi, formalno i gramatičke celovite i samostalne jedinice, koje se lako pamte i reprodukuju, uzvišene forme (nem. *gehobene Form*) i poucnog karaktera (nem. *Lehrhaftigkeit*). Poslovica mora imati jednostavnu formu, lako pamtljivu strukturu, a lekseme zastupljene u posloviци moraju biti opšte poznate da bi bile bliske narodu, odnosno širim društvenim slojevima. (Seiler, 1922: 1–8)

Nisu sve poslovice jednako zastupljene u svim regionima, tako da se može čak i ustanoviti da je upotreba poslovice prilično neujednačena, jer su pojedine poslovice prisutne samo u nekim dijalektima i sociolektima, zatim u određenim krugovima, npr. seoske poslovice, studentske itd. Ipak, izvestan broj poslovice koristi se uglavnom u svakodnevnoj komunikaciji i u razgovornom jeziku, a ima i takvih koje su svojstvene samo tzv. „višim“ društvenim slojevima. Međutim, poslovice iz *Biblije* mahom su zajedničke svim društvenim slojevima.

Kako smo već istakli, Zajler naglašava da je pouka, tj. edukativnost koju nose poslovice jedno od njenih osnovnih obeležja, a takvo mišljenje zastupali su

mnogi paremiolozi još od Aristotelovog doba. Pouka, načelo, često poseduju i obeležje slikovitosti, a odnose se na određene životne situacije.

U 20. veku postoje oprečna shvatanja o ovom kriterijumu, o poučnosti, tj. edukativnosti kao jednom od osnovnih obeležja poslovice. Kao i mnogi drugi paremiolozi, i Andre Joles (Jolles, 1968: 150–159) bio je protiv Zajlerovog naglašavanje edukativnosti (nem. *die lehrhafte Tendenz des Sprichwortes*), zato što je smatrao da poslovice koje su danas u optičaju ne mogu imati edukativan karakter, jer se odnose na prošlost. Hajn (Hain, 1962: 2727–2742) nije izričito protiv obeležja edukativnosti i smatra da je samo jedna od mnogih funkcionalnih vrednosti poslovice, ali ne i njeno osnovno obeležje.

Tejlor se bavio paremiologijom tridesetih godina prošlog veka (Taylor, 1931), s tim da je imao dosta uticaja i na paremiologe poslednjih decenija, pa je stoga i on vredan pomena. U svom poznatom delu *The Proverb* nakon niza proučavanja i analiziranja rezignirano je tvrdio da ne može da se da jedna sveobuhvatna definicija poslovice.

Kusi (Kuusi, 1957: 52) označava poslovice kao *monumenta humana*, kao kratke i sažete forme. Graf je pod poslovicom podrazumevao (Graf, prema Mrazović, Primorac, 1964: 65–10) slikovitu alegoriju omiljenu u narodu, odnosno koncizan iskaz zasnovan na narodnom iskustvu koje karakteriše pouka, opomena ili sud o nečemu.

I Šmarje kao i većina ostalih paremiologa (Schmarje, 1973: 3) smatra da je poslovice kratka, u narodu, rasprostranjena i omiljena, a pri tome gramatički zatvorena i potpuno samostalna rečenica ili rečenični kompleks koji izražava neku pouku. Pri tome ona polaže pravo na apsolutnu vrednost (nem. *absolute Gültigkeit*), pa zato finitni glagolski oblik stoji u prezentu ili u takvim glagolskim oblicima sa prezentskim značenjem. Konciznost i rasprostranjenost u narodu su osnovne karakteristike, odnosno obeležja poslovice, ili poslovičkog materijala kako ga ova autorka naziva. Međutim, Šmarje naglašava da gramatička zatvorenost ne znači uvek i gramatičku potpunost navodeći kao primer eliptičnu

rečenicu „*Ende gut – alles gut*“.¹⁰ Šmarje koristi termin *poslovički materijal* koji je po njoj sveobuhvatniji od termina poslovica, a da bi se došlo do prihvatljive definicije mora se prvo jasno razgraničiti, odnosno definisati, šta je poslovica, a šta poslovički materijal.

Šmarje¹¹ je podelila poslovički materijal na osnovu formalnog kriterijuma i na osnovu spoljašnje i unutrašnje forme. Međutim, autorka je zanemarila ovom prilikom semantički aspekt. Uvođenjem termina *poslovički materijal* ova podela sveobuhvatnija je od onih do sada navedenih.

Rerih i Mider (Röhrich, Mieder, 1977: 1–3) pod poslovicom podrazumevaju opštepoznate, ustaljene rečenice koje u sažetoj, kratkoj formi izražavaju životno pravilo ili mudrost. Pri tome naglašavaju da je nevažno koje poetsko sredstvo karakteriše ovu rečenicu: npr. aliteracija, rima, ritam.

U skladu sa već navedenim definicijama paremije i Flajšer ih definiše kao zatvorene forme, za koje nije neophodan kontekst, dakle paremija je za njega mikrotekst koji se ne reprodukuje poput ostalih leksičkih jedinica. Leksički sastav paremije je konstantan, a veoma često je karakteriše i metaforičnost (Fleischer 1997: 77).

U poređenju sa ostalim folklornim žanrovima poslovice imaju najkraću i najjednostavniju formu (Mieder, 2004: 1). Predstavljaju pogled na svet, odnosno mentalitet različitih društvenih klasa u različitim periodima i kao fragmenti narodne mudrosti tipične su za određene situacije, što znači da postoje podesne poslovice za skoro svaki mogući kontekst (Mieder, 2008: 10–20 i 144).

I u nemačkoj i srpskoj literaturi paremije se definišu na sličan način, pa tako Knežević smatra da su poslovice uvek didaktički obojene i da predstavljaju aksiome narodne filozofije, s tim da njihova forma ima oblik potpune rečenice. Mišljenja je da se u srpskom mogu razlikovati četiri vrste poslovica i to prave

¹⁰ *Sve je dobro što se dobro svrši.*

¹¹ Detaljna podela se nalazi na str. 41 u navedenoj monografiji.

poslovice (npr. *Svetu se ne može ugoditi*), stihovane (npr. *Teško vuku koga ptice hrane i junaku koga žene brane*), poslovice priče i dijaloške (npr. *Šta čine deca? Šta vide od oca.*) (Knežević, 1957: 16).

Stanisavljević (1985: 201) smatra da su poslovice bezbroj puta provereno životno iskustvo, nastalo često i na osnovu gorke životne stvarnosti koje je naš narod sažimao u jegrovite izreke, stvorene da budu savet i uput.

Marković (1985: 117–118) navodi da „neprestano prisustvo narodne poslovice u narodnom govoru čini poslovicu autonomnim, čvrstim nepobitnim dokazom, neprikosnovenim zakonom“.

Poslovice karakterišu žive, konkretne slike i ekspresivan jezik sa emocionalnim odnosom prema predmetu mišljenja (Jovanović 2006: 20), a predstavljaju duhovno nasleđe i duh naroda, njegove običaje i njegov jezik i pri tome obuhvataju mnoge strane života kao što su međuljudski odnosi i odnosi između čoveka i prirode (Jovanović, 2006a: 13; Jovanović 2004: 118). Poslovice su „vrsta narodnog stvaralaštva koja se postavlja na sečnoj tački između poetskog, retoričkog i didaktičkog teksta“ (Jovanović Simić, 2014: 10).

Pejović pod paremijama podrazumeva poslovice i izreke kao jezgrovi i slikovite jezičke forme, koje su zaostavšina predaka novim generacijama i koje predstavljaju jezičko i kulturno blago (Пејовић, 2015: 169).

Kod Vuka Stefanovića Karadžića „не само што се у народним пословицама налази превелика мудрост и наука за људски живот на овоме свету, него оне показују и народни разум и карактер, а многе ударају и у народне обичаје“ (CHП 1965: 355).

I pored toga što ne postoji opšteprihvaćena definicija poslovice, autori se uglavnom slažu da poslovica mora posedovati sledeća obeležja: konciznost i „opštu popularnost“, odnosno da mora biti rasprostranjena u narodu. Što se tiče obeležja slikovitosti, mišljenja su oprečna. I danas, kao i ranije, postoje dve struje: jedna struja zagovara mišljenje da je slikovitost jedno od osnovnih obeležja poslovice, dok druga struja smatra slikovitost, odnosno metaforičnost samo

stilskim obeležjem, koje može, ali i ne mora posedovati poslovica. Većina autora smatra da je poučnost, tj. edukativnost takođe bitna karakteristika poslovice, mada postoje mišljenja da je i pouka danas suvisla.

2.4.1. Problemi u vezi sa definisanjem paremija

Već smo pomenuli da je pojam *paremija* polisemičan i da može da se upotrebljava kao sinonim za poslovicu ili izreku ili kao hiperonim za njima srodne podžanrove kao što su aforizam, sentenca, krilatica, aforizmi, maksime, epigrami i slogani i sl. Trebalo bi imati u vidu da su granice između ovih bliskih formi prilično nejasne i da nije lako uvek odrediti o kome tipu paremiološke, tj. frazeloške jedinice se radi. Za poslovice se kaže da su opštepoznate i prihvaćene, a da pri tome njihovo poreklo za onog ko ih upotrebljava uopšte nije ni bitno.

Poslovicama su najbliže izreke koje se definišu kao „sažeta i kratko iskazana pouka, poslovica, mudra misao“ (PCJ 2011). Kao kriterijum za razlikovanje ove dve vrste obično se uzima vreme, tj. njihovo pojavljivanje. I poslovice i izreke koje su se pojavile za vreme usmene narodne književnosti mogu se smatrati narodnim poslovicama, a izreke nastale na osnovu literarnih dela uglavnom se smatraju sentencama, gnomama, izrekama, sve dok se i one ne odomaće i ne prihvate kao poslovice (Pintarić 1994: 138).

Razliku između poslovice i izreke Kleut (2010: 18) smatra uslovnom i premostivom, pošto se u govoru jedan iskaz može „pročitati“ kao poslovica ili kao izreka, s tim što su poslovice u formi rečenice, a izreka može biti čak i jedna reč. Za Prčića (1997: 129) izreke su prvenstveno komunikativno obojene, a deli ih na tradicionalne (poslovice, aforizme i epigram) i popularne (citati, krilalice).

Pošto su sentence i krilalice stekle određenu popularnost, veoma često se mešaju njihove granice, iako se zna da je poreklo sentenci i krilatica uvek poznato, za razliku od porekla poslovice. Prelazak sentenci i maksima u poslovice je moguć i to na sledeći način: kada je neka sentenca izuzetno često u upotrebi, njeno poreklo više nije toliko ni bitno, tako da se vremenom zanemaruje, pa se čak više i

ne zna od koga potiče. Glavni razlog prelaska iz jednog žanra u drugi, odnosno od gnomskog ka tzv. popularnom, bila bi njihova rasprostranjenost u narodu, odnosno prilično česta upotreba (Röhrich, Mieder, 1977: 4–6). Sentence¹² se definišu kao pregnanto formulisane rečenice, čiji je izvor odnosno autor poznat i radi se o citatu iz teksta koji je od opšte važnosti. Filozofski su obojene, dok poslovice više odslikavaju svakodnevne životne situacije, ali ako se neka sentenca izuzetno često upotrebljava, postaje poslovica, čije je poreklo poznato¹³ (Röhrich, Mieder, 1977: 4–6). Jovanović smatra da sentenca može da stoji u sastavu većih celina, ali može da bude i samostalna, jednostavna forma (Јовановић, 2006: 20).

Krilatice su poput sentenci literarni citati, široko rasprostranjeni i za one koji ih upotrebljavaju kriterijum porekla gotovo da nije ni bitan, uglavnom se ne obraća pažnja na njihovo poreklo. Veoma često se dešava da krilatice koje se nalaze negde između sentenci i poslovica usled česte upotrebe postanu toliko popularne i poznate da prelaze u poslovice. Krilatice su bliske poslovicama još po svojoj definiciji, jer je pojam *krilatica*, zapravo prevod Homerovog *epea pteroenta*, a uveo ga je Geog Bihman (Büchmann) 1864. god. kao naslov za zbirku citata (Ivanović, 2012: 125).

Aforizam (grč. *aphorizein* = definisati) samostalna je kratka i duhovita misao, a za razliku od sentenci i krilatica nije citat iz jednog teksta. Karakteriše ga originalnost, i u poređenju sa ostalim navedenim žanrovima, naročito poslovicama, sadrži veoma subjektivan i polemički sud o nečemu. (Röhrich, Mieder, 1977: 5)

Pod pojmom maksime (lat. *maxima, regula* = höchste Regel, oberster Grundsatz) podrazumeva se subjektivno načelo koje izražava moralnu osnovu nekog htenja ili radnje. Ono što ovom žanru nedostaje je „popularnost“ poslovica i

¹² Sentenca se u srpskom jeziku koristi i kao hiperonim za paremiološke jedinice (up. Јовановић 2006: 36).

¹³ Npr. Šilerove sentence.

kompaktnost sentenci. (Röhrich, Mieder, 1977: 5).

Epigram (grč. *epigramma* = Inschrift, Aufschrift) izrazito je literarna forma. Uglavnom je pisan u poetskoj formi od dva stiha. Kao literarni žanr bio je omiljen, naročito u baroku. Nije redak slučaj da se poslovice pojavljuju u epigramima, naravno, prilagođene toj formi, obično sa poentom koja je nepredvidiva, pa su čak i neki epigrami vremenom postajali poslovice.

Slogan je termin koji potiče iz engleskog/gelskog jezika (nem. *Schlagwort*). Postoje određene sličnosti između poslovice i slogana, kao što su, recimo, česta upotreba i konciznost, kratkoća. Za slogan se kaže da je kratka forma koja se često upotrebljava sa nekom određenom namenom. Pri tome često pokazuje stilska obeležja koje poseduje i poslovice npr.: aliteraciju, rimu, ritam, a neretko u samoj osnovi slogana i jeste poslovice, prilagođena svrsi, npr. kao što je to slučaj u reklamama. I slogani su pogodni za nastanak poslovice (Röhrich, Mieder, 1977:5 –6).

Jovanović navodi da je, pored definisanja, problematično i pitanje i klasifikovanja poslovice, pogotovo kada se radi o „малим фолклорним формама“ (Јовановић 2006: 36), njihovo ograničavanje i pri tome razlikuje gnome, sentence, mudre izreke, poslovice i aforizme. Kao predlog klasifikacije navodi tri grupe: poslovice, poslovičke fraze i sentence (Јовановић 2006: 35).

2.5. Osnovna obeležja paremija

Nekoliko osnovnih obeležja paremija, oko kojih su se od davnina sporili mnogi istraživači, jesu: slikovitost, „popularnost“, odnosno rasprostranjenost u narodu, poučnost i kratkoća.

U vezi sa obeležjem slikovitosti, odnosno metaforičnosti, kao jednim od osnovnih kriterijuma za definisanje poslovice pored popularnosti, odnosno rasprostranjenosti u narodu, postoje oprečna mišljenja i to od prvih pokušaja definisanja. Postoje, uslovno rečeno, dve struje, od kojih jedna smatra da je

metaforičnost,¹⁴ odnosno slikovitost osnovno obeležje poslovice i druga koja smatra da je metaforičnost/slikovitost fakultativna odlika. Te dve struje vekovima su prisutne, pa i danas, pri čemu, danas uglavnom slikovitost nije osnovni uslov da bi neki mikrotekst bio svrstan u poslovice (Röhrich; Mieder, 1977: 52 –56).

Dakle, poslovica može, a ne mora posedovati obeležje slikovitosti. U globalu može da se govori o slikovitim i neslikovitim poslovicama, odnosno o poslovicama čiji je sadržaj potpuno jasan, bez skrivenih poruka, npr. *Ende gut alles gut – Sve je dobro, što se dobro svrši*. Međutim, postoji veliki broj poslovice, jako omiljenih u narodu, čija je draž upravo u njihovoj slikovitosti.¹⁵ U narodu je uobičajeno izražavanje apstraktnih pojmova (strah, bes, itd.) upravo pomoću kratkih i jezgrovitih mikrotekstova. Skrivenne poruke, a često i jaka osećanja, pa i kritike na taj način su ublažene.

Skoro sve slikovite poslovice su dvosmislene, mada se češće radi o prenesenom značenju. Slikovitost se postiže na različite načine, najčešće upotrebom mnogobrojnih stilskih figura, među kojima je personifikacija jedna od najomiljenijih, npr. *Hunger ist der beste Koch – Glad je najbolji kuvar*, zatim metafore, a česta je i upotreba „eufemističkih izraza“, i to obično prilikom opisivanja, odnosno izražavanja nečeg negativnog, a ni groteska nije retka (Röhrich, Mieder, 1977: 15).

Drugo važno obeležje poslovice bila bi široka rasprostranjenost i velika popularnost. Postoji određeni broj poslovice koje su poznate na internacionalnom nivou. Biblijske poslovice važe za opštepoznate i rado upotrebljavane, ali treba navesti da postoje i takve poslovice koje su regionalnog, pa čak i lokalnog karaktera, mada je njihov broj mali.

Osnovno i svakako najvažnije stilsko obeležje poslovice je kratkoća, tj. konciznost, „sažetost, tj. lapidarnost izraza“, koja je „stvarno u vezi sa funkcijom

¹⁴ Npr. u antičko doba je metaforičnost bila obavezno obeležje poslovice.

¹⁵ Npr. *Die Katze lässt das Mäuschen nicht; Das Ei will klüger sein als die Henne*.

poslovica kao mudroslovne pojave čiji je osnovni smisao pre didaktički nego umetnički“ (Jovanović, 2007: 53).

Veoma često nalazimo poslovice pisane u telegrafskom stilu, npr. *Ehstand – Wehstand, Ein Mann, ein Wort*. Redukcijom i izostavljanjem člana, glagola, odnosno predikata, a neretko i čitavih sintagmi itd. postiže se jača izražajnost, a idiom se lakše pamti i samim tim i lakše reprodukuje.

Treba još dodati da su poslovice najčešće pisane u stihu, a zastupljena je različita rima, asonanca, čak i germanski „Stabreim“, aliteracija: *Was ich nicht weiss, macht mich nicht heiss*;¹⁶ *Eile mit Weile*;¹⁷ *Mitgegangen-mitgefangen-mitgehangen*;¹⁸ *Gleich und gleich gesellt sich gern*¹⁹ (Röhrich; Mieder, 1977: 57–59). Poslovice obiluju različitim stilskim sredstvima, kao što su hiperbole, preterivanje, drastičnost, groteska (npr. *Wer ein Pechvogel ist, bricht sich den Finger beim Nasbohren*).²⁰ Često su upotrebljene naizgled „nelogične“ konstrukcije i paradoksi: *Einmal ist keinmal*,²¹ itd. Zajler (1922: 1–8).

Posebno su omiljene poslovice sa antonimima, odnosno kontrastima: *Lange Haare – kurzer Verstand*;²² *Auch eine schwarze Kuh gibt weisse Milch*,²³ itd.

Imperativ je veoma često zastupljen u poslovicama, jer se njime izražava

¹⁶ Semantički ekvivalent u srpskom je poslovica: *Što ne znam, ne može da me boli*.

¹⁷ Poslovica na srpskom glasi: *Požuri, ali polako*.

¹⁸ Nemačka poslovica ima zanimljivu strukturu, naime radi se o redukciji pune rečenice, jer su komponente poslovice participi perfekta. Doslovno prevedena poslovica glasi **išli – uhvaćeni – obešeni*.

¹⁹ Semantički ekvivalent poslovice glasi: *Sličan se sličnom raduje*.

²⁰ *Ko je baksuz, slomiće prst čačkajući nos* bio bi doslovan prevod ove poslovice.

²¹ *Jednom kao nijednom*.

²² Up. poslovicu i u srpskom jeziku: *duga kosa, kratka pamet*.

²³ *I crna krava daje belo mleko* glasi doslovan prevod ove poslovice.

zapovest, želja: *Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen.*²⁴ Relativne rečenice su takođe omiljene u poslovicama *Wer andern eine Grube gräbt, fällt selbst hinein,*²⁵ kao i kondicionalne : *Wär kein Dieb, so wär kein Galgen.*²⁶ Za razliku od ostalih frazeoloških supklasa poslovice karakteriše sintaksički paralelizam, kontrast, paradoks, pa i sarkazam, igra reči i brahiologija, te se se mogu smatrati i „posebnom vrstom pesništva“ (Scheibe, 1969: 594, prema Ivanović, 2012: 113).

2.6. Zaključak

Interesovanje za paremije, tj. poslovice datira još od početaka pismenosti, a počiva na usmenim predanjima. Semitsko-judejska mudrost prikupljena je (4. vek p. n. e.) i zabeležena u *Bibliji*, a zatim se raširila putem *Biblije* sve do zapadne kulture. I danas su prisutne mnoge poslovice u zapadnom svetu, čak veoma frekventne u svakodnevnom govoru, a da pri tome njihovo poreklo nimalo nije uočljivo, niti prepoznatljivo.

Pitanje porekla većine poslovice nije do danas dovoljno rasvetljeno, iako za pojedine poslovice postoje obimne studije o njihovom poreklu. Kao vreme nastanka velikog broja poslovice uzima se predliterarni period. Njihovo prvo pojavljivanje u antičkim literarnim izvorima je većinom citat iz usmenih predanja i iz toga proizilazi da najraniji pisani trag jedne poslovice ne mora neizostavno biti i njeno poreklo. Ona može biti mnogo starija, ali je prenošena sa kolena na koleno usmenim putem i na taj način sačuvana od zaborava. Veliki broj poslovice je tako trajao u usmenoj tradiciji, pa je zabeležen tek mnogo kasnije u antičkom periodu. Tvorac poslovice je uvek individua, pojedinac, koji je nekada, u određenoj

²⁴ Up.: *Što možeš uraditi danas, ne ostavljaj za sutra.*

²⁵ *Ko drugome jamu kopa, sam u nju upada* (poslovica je, inače, poreklom iz *Starog zaveta*).

²⁶ Doslovni prevod poslovice glasi: *Da nema lopova, ne bi bilo ni vešala.*

situaciji izrekao kratku jezgrovitu misao, a onda je ona vremenom i prihvaćena. Poslovice se lako i dugo pamte i zbog svih svojih osobina, odnosno onoga što karakteriše jednu poslovicu, a to su mudrost, pouka ili načelo i konciznost. Naravno da ta „misao“ pretrpi određene izmene stalnim ponavljanjem, odnosno prenošenjem od usta do usta, sve dok ne dobije najprihvatljiviji oblik. Pored usmenog nastanka poslovice veliki broj poslovice nastao je na osnovu literarnih izvora. Mnoge poslovice su prvobitno bile sentence ili krilatice pisaca, pa su čestom upotrebom postale popularne, a njihov tvorac uglavnom vremenom biva zaboravljen. Tako su i ove poslovice danas anonimne, mada bi se njihovo poreklo, doduše, ne bez teškoća, dalo utvrditi.

Mol je smatrao da je osnova za nastanak današnjih evropskih poslovice zapravo prevod ili prerada citata iz antičke literature i *Biblije* (Moll, 1966: 113–120). Mider je sličnog mišljenja i (2004: 11–13) kao izvore evropskih poslovice navodi poslovice koje potiču još iz klasičnog grčkog i latinskog jezika, zatim poslovice biblijskog porekla i poslovice iz srednjovekovnog latinskog jezika.²⁷ Zajler (1922: 24) je takođe smatrao da su nemačke poslovice zapravo prevedenice iz latinskog jezika i da su propovedi odigrale značajnu ulogu kada je u pitanju širenje poslovice, a da su neke poslovice nastale i iz basni.

Danas je za veći broj novonastalih poslovice lakše utvrditi poreklo. Tako su 16. i 17. vek, i konačno 19. vek naročito bogati poslovicama, pa se pretpostavlja da mnoge datiraju baš iz tog perioda. Po Mideru je protiv očekivanja i današnje vreme veoma pogodno za nastanak novih poslovice.

²⁷ S obzirom na to da je latinski jezik u srednjem veku imao status *lingua franca*, sasvim bi bilo logično da je kao takav i bio izvor za nastanak novih paremija, tj. poslovice.

3. O KONTRASTIVNOM ASPEKTU

3.1. Klasifikacija paremija

Kontrastivna analiza podrazumeva lingvistički postupak u kome se traži odgovor na pitanje koji elementi u sistemu jezika A odgovaraju elementima u jeziku B, odnosno kako se sistematskim poređenjem dva ili više jezika dolazi do eksplicitnih sličnosti i razlika između opisa tih jezika. Stoga je kontrastivni aspekt paremija osnova za njihovo klasifikovanje jer se porede paremije na tekstu *Novog zaveta* u nemačkom jeziku (jeziku A) i srpskom jeziku (jeziku B). Kontrastivnom analizom na tekstu korpusa utvrđeno je da biblijske paremije u oba jezika na planu izraza i forme pokazuju kako određene sličnosti tako i razlike.

Stoga će u ovom radu biti reči o kontrastivnim sličnostima i razlikama koje su utvrđene detaljnom kontrastivnom analizom. Kada su u pitanju jezička proučavanja, pod pojmom *ekvivalencija* podrazumeva se približna jednakost značenja. Ekvivalentnim se smatraju one konstrukcije koje se kao takve bar nekada javljaju pri prevođenju sa jednog jezika na drugi (Đorđević, 1982: 57–77).

Ekvivalentne konstrukcije u jeziku B bile bi optimalne konstrukcije iz jezika A u datom kontekstu. Ekvivalencija utvrđena na osnovu prevoda predstavlja semantičku, značenjsku jednakost elemenata dva jezika u jezičkom ponašanju ili govornoj ili pisanoj delatnosti pisca ili prevodioca. Ako se uzmu u obzir i semantička i formalna obeležja, poređenje bi trebalo da predstavlja utvrđivanje formalnih sličnosti i razlika koje u svojoj osnovi imaju jednakost značenja, odnosno ekvivalenciju.

Na osnovu uočenih sličnosti i razlika istraživani materijal može se podeliti na 3 grupe paremija koje su numerički različito zastupljene:

1. paremije sa potpunom ekvivalencijom
2. paremije sa parcijalnom ekvivalencijom
3. paremije sa tekstualnom ekvivalencijom

3.2. Paremije sa potpunom ekvivalencijom

Prvu grupu čine paremije koje zadovoljavaju sve parametre za utvrđivanje ekvivalentnosti: podudaranje u značenju, leksičkom sastavu, stilu i u odnosu na njihovu gramatičku strukturu. Drugim rečima, to podrazumeva odsustvo razlika na svim nivoima, kako strukturno-formalnom, morfološkom tako i semantičkom, a samim tim je i korespondencija potpuna.

Potpuni ekvivalenti su veoma često frazeološki internacionalizmi sa istom kulturološkom pozadinom (mitologija, antika ili literarna dela) i temelje se na univerzalnim zakonitostima ljudskog mišljenja (Korhonen, 2007: 578). U ovom slučaju je to *Biblija*. Čaba Feldeš (Földes, 2007: 432) potpune frazeološke ekvivalente naziva međujezičkim ekvivalentima, a to podrazumeva potpuno podudaranje komponenti, isto denotativno i konotativno značenje, isto emocionalno-ekspresivno i stilsko značenje.

Na tekstu korpusa zabeleženo je samo 10 paremija sa potpunom ekvivalencijom:

(1a) /der mensch lebet nicht vom brot alleine/

(1b) Ne živi čovjek o samome hljebu. (Mt. 4,4)

Značenje paremije²⁸: *Es gibt wichtigere Dinge im menschlichen Leben als die vordergründige Sorge um Nahrung; auch scherzhaft, wenn man*

²⁸ U radu će značenje paremije u nemačkom biti navedeno kurzivom, a prevod na srpskom u polunavodnicima.

Leckerbissen serviert oder serviert bekommt (Krauss, 1998: 137), ‘U životu postoje važnije stvari od brige za hranom, za materijalnim. Zadovoljavanje materijalnih potreba nije dovoljno da bi se srećno živelo‘.

Paremija se upotrebljava u savremenom nemačkom jeziku, a u nemačkom razgovornom jeziku se može čuti i modifikovana paremija u proširenom obliku i u šaljivoj formi **Der Mensch lebt nicht vom Brot allein, es darf auch Wurst und Käse sein**, ‘Ne živi čovek samo od hleba, dozvoljeni su i kobasica i sir / mogu to biti i kobasica i sir‘.

U *Jevandlju po Mateju* Isus se obraća Satani koji ga iskušava i nagovara da pretvori kamenje u hleb, rečima: „Ne živi čovjek o samome hljebu no o svakoj riječi koja izlazi iz usta Božijih“ (‘Der Mensch lebt nicht vom Brot allein, sondern von einem jeglichen Wort, das durch den Mund Gottes geht.‘). U savremenom srpskom jeziku paremija ima dva oblika **Ne živi čovek samo o hlebu** (Stošić, 2007: 54) i **Čovek ne živi samo od hleba** (Ramčilović, 2008: 49).

(2a) /auge vmb auge/ zan vmb zan²⁹./

(2b) Oko za oko, zub za zub. (Mt. 5,38)

Značenje paremije: *Forderung nach harter und möglichst gleichartiger Vergeltung für angetanes Unrecht* (Krauss, 1998: 21), *Gleiches mit Gleichem vergelten* – ‘vratiti istom merom‘ (Mrazović/Primorac, 1991: 82). Danas se koristi uglavnom kao opravdanje za čin osвете, zagovara princip da se isto istim vraća, a poreklom je iz *Starog zaveta*. U božijem zakonu Mojsiju o ropstvu, ubistvu i telesnim povredama stoji da, ukoliko se dogodi smrt, uzima se život za život, oko za oko, zub za zub, ruka za ruku i noga za nogu³⁰ (Stošić, 2007: 133).

²⁹ Paremija je zabeležena prvo u *Starom zavetu* (Lev. 21,24).

³⁰ „Und wer seinen Nächsten verletzt, dem soll man tun, wie er getan hat, Schade um Schade, Auge um Auge, Zahn um Zahn; wie er hat einen Menschen verletzt, so soll

(3a) /den reinen ist alles rein/

(3b) Čistima je sve čisto. (Tit. 1,15)

Značenje paremije: *Meint, dass die Vorstellung von „rein und unrein“ allein davon abhängt, was ein Mensch denkt, 'Misli se na to da predstava o čistom i nečistom zavisi od toga šta čovek misli'* (Krauss, 1998: 166).

U pitanju je, najverovatnije, tada već poznata paremija koju je apostol Pavle upotrebio u polemici koja se ticala pridržavanja jevrejskim zapovestima u vezi sa hranom: „Den Reinen ist alles rein; den Unreinen aber und Ungläubigen ist nichts rein, sondern unrein ist beides, ihr Sinn und ihr Gewissen“, ‘Čistima je sve čisto; a poganima i nevjernima ništa nije čisto, nego je opoganjen njihov i um i savjest’. (Tit. 1,15)

(4a) / denn an der frucht erkennt man den bawm/

(4b) Jer se po rodu drvo poznaje. (Mt. 12,33)

Značenje paremije: *an der Auswirkung erkennt man den Ursprung, an seinem Reden, Handeln erkennt man den Menschen, 'Čovek se prepoznaje po svom govoru, svojim delima'*.

(https://www.redensartenindex.de/suche.php?suchbegriff=An%2Bder%2BFrucht%2Berkenn%2Bman%2Bden%2BBaum&bool=relevanz&gawoe=an&sp0=rart_ou)

Sledeće varijante ove paremije leksikalizovane su u savremenom nemačkom jeziku: **An der Frucht erkennt man den Baum** (Beyer, 1984: 64); **Den Baum erkennt man an der Frucht; Wie der Baum, so die Frucht** (Simrock, 2003: 63), dok u srpskom jeziku ne nalazimo ovu paremiju čak ni u Vukovoj zbirci

man ihm wieder tun.“. ‘Ko rani bližnjeg svog, kako učini tako da mu bude: Ulom za ulom, oko za oko, zub za zub; kako ošteti tijelo čovjeku, onako da mu se učini’.

poslovica. Paremija sa sličnim leksemskim sastavom, pozadinskom slikom i semantikom, odnosno porukom **Po voću se dub poznava** zabeležena je kod Daničića (1871: 96).

(5a) so gebet dem Kaiser/ was des Kaisers ist/ und Gotte/ was Gottes ist /³¹

(5b) Podajte dakle što je ćesarevo ćesaru, a što je Božije Bogu. (Lk. 20,25)

Značenje paremije: *Ein Wort Jesu, das gerne zitiert wird, wenn es um Fragen der Abgrenzung zwischen Staat und Religion geht*, ‘Isusove reči koje se rado citiraju kada se radi o razgraničenju između države i religije’ (Krauss, 1998: 111), čime se jasno ukazuje na to šta pripada Bogu, a šta čoveku, tj. šta predstavlja moć i vladavinu onozemaljskog i ovozemaljskog.

Paremija je deo paremiološkog fonda i u nemačkom i srpskom savremenom jeziku: **Dem Kaiser geben, was des Kaisers ist (und Gott, was Gottes ist); Gib dem Kaiser, was des Kaisers, und Gott, was Gottes ist** (Simrock, 2003: 277) i **Bogu božije, a caru carevo (valja davati)** (Karadžić, 1900: 23 i Stošić, 2007: 34).

(6a) Man muss Gott mehr gehorchen/ denn den menschen.

(6b) Većma se treba bogu pokoravati nego li ljudima. (Dap. 5,29)

Značenje paremije: *Vorrang einer göttlichen Berufung oder des Gewissens vor den Geboten menschlicher Obrigkeiten*, ‘Poslušnost/pokoravanje Bogu ima prvenstvo u odnosu na svetovnu vlast’. U Djelima apostolskim 5,29 apostol Sveti Petar se tim rečima obraća vrhovnoj verskoj ustanovi, kojoj bi se

³¹ Paremija se pojavljuje u *Bibliji* više puta u različitim varijantama.

trebalo pokoriti, ali za njega Bog stoji iznad te ustanove i Bog mu je dao drukčiju „naredbu”: treba slušati Boga (Krauss, 1998: 76).

(7a) Denn, dieser welt weisheit ist thorheit bey Gott /

(7b) Jer je premudrost³² ovog svijeta ludost pred Bogom. (1. Kor. 3,19)

Paremija predstavlja retorički odgovor apostola Pavla – onima koji su zaslepljeni ljudskom filozofijom, Božije spasenje ljudi deluje nerazumno. Božija mudrost je od Duha svetoga, a mudrost po svetu je čulna i od materije i kao takva predstavlja pravu ludost pred Bogom, ako nije nadahnuta Duhom svetim.

(8a) Ein wenig saurteig den gantzen teig versauret.

(8b) Malo kvasca sve tijesto ukiseli. (1. Kor. 5,6; Gal. 5,9)

Kraus (1998: 177) navodi frazeologizam nastao procesom redukcije na osnovu ove poslovice – **wie ein Sauerteig**, sa značenjem *Bild für eine Idee, die alle Lebensäußerungen eines Menschen oder einer Gruppe durchdringt*, ‘Slika za ideju, koja prožima sve sfere života čoveka ili neke grupe.’ Paremija počiva na sledećoj slici: prilikom pečenja hleba dovoljna je mala količina kiselog testa da ukiseli veliku količinu brašna.

Apostol Pavle (1. Kor. 5,6) poziva se na Isusa koji se obraća učenicima upozoravajući ih na fariseje i ono što čine s Božijim zakonom – da je to sve nalik na kvasac, pri čemu slika kvasca u judaizmu ima negativnu simboliku, jer kvasac zapravo kvvari (Mt. 16,6 i 11; Mk. 8,15).

(9a) Boese geschwetze verderben gute sitten.

³² Semantika paremije u srpskom jeziku pojačana je prefiksom pre-, ali ipak nije uvrštena u kontrastivne razlike.

(9b) Zli razgovori kvare dobre običaje. (1. Kor. 15, 33)

Apostol Pavle citira antičku paremiju, tj. poslovicu kao upozorenje svima da bi se trebalo čuvati da ne budu zavedeni, a poreklo se pripisuje antičkom piscu Menandaru.

Paremija u savremenom nemačkom jeziku leksikalizovana je u nešto izmenjenom obliku **Schlechte Beispiele verderben gute Sitten** (doslovno prevedeno ‘loši primeri kvare dobre običaje’) (Krauss, 1998: 27), dok u rečniku Jakoba Grima (<https://www.dwds.de/wb/dwb/sitten>) glasi „böse geschwetze verderben gute sitten; böses beispiel verderbt gute sitten“. U srpskom jeziku je uobičajena varijanta **Rđavo društvo kvari dobre običaje** (Stošić, 2007: 58).

(10a) Denn ein jglicher wird seine last tragen.

(10b) Jer će svaki svoje breme nositi. (Gal. 6,5)

Apostol Pavle se obraća Galatima upozoravajući ih na to da svako mora svoju muku i nevolju podneti i izdržati. Kraus (1998: 122) navodi u svom leksikonu antonimnu varijantu koja počiva na ovoj paremiji: **Einer trage des anderen Last**, sa značenjem: *Aufforderung, einander hilfreich zu sei, manchmal auch die Schwächen des Mitmenschen geduldig auszuhalten*, ‘Pomoći drugima, pa ponekad i strpljivo podneti ljudske slabosti’.

U srpskom jeziku nailazimo na sinonimne paremije **Svako nosi svoj krst** (Stošić, 2007: 59).

3.2.1. Zaključak

Paremije sa potpunom formalno-semantičkom ekvivalencijom na polju izraza i sadržaja, odnosno na morfološkom, strukturnom i semantičkom nivou ne ispoljavaju nikakve razlike. Istovremeno ih karakteriše isto denotativno i konotativno, kao i emocionalno i ekspresivno značenje. Drugim rečima, radi se o

potpuno identičnom upoređenom mikrotekstu³³ u jeziku B u odnosu na jezik A. Jedan relativno visok stepen ekvivalencije objašnjava se istim izvorom, u konkretnom slučaju *Biblijom*.

Sa velikom verovatnoćom može da se kaže, da je reč o paremijama koje su već bile deo govornog materijala još pre nego što su postale deo teksta *Biblije*, i kao takve su verovatno ušle i u srpski jezik.³⁴

3.3. Paremije sa parcijalnom ekvivalencijom

U ovoj grupi su zastupljene paremije sa parcijalnom ekvivalencijom na strukturno-formalnom, leksičkom i morfološkom nivou, uz parcijalnu ili potpunu prevodnu, odnosno semantičku ekvivalenciju.

Pod parcijalnom ekvivalencijom podrazumeva se delimična ekvivalencija prevodnog adekvata, u ovom slučaju upoređenog mikroteksta, u jeziku B, u odnosu na jezik A. Neophodno je naglasiti da je kontrastivni termin *ekvivalencija* u ovom radu proširen u odnosu na svoje tradicionalno poimanje. Naime, u ovom slučaju ne odnosi se samo na semantiku (prevodnu ekvivalenciju) nego implicira i sličnosti na strukturno-formalnom i morfološkom nivou.

Na osnovu kontrastivnih sličnosti i razlika utvrđenih kontrastivnom analizom na ispitivanom korpusu koje se odnose na strukturu i formu, zatim izbor leksema prilikom prevoda na nemački i na srpski, iskazane morfološke različitosti koje se pak odnose na gramatičke kategorije, ove paremije se mogu svrstati u tri veće grupe. Pri tome se mora naglasiti da granice između ovih grupa ne mogu biti strogo povučene. Naročito je teško utvrditi granice između strukturnih i morfoloških sličnosti i razlika, zatim granice između morfoloških i leksičkih

³³ U radu je korišten ovaj termin umesto termina *prevodni ekvivalent*.

³⁴ Red reči nismo razmatrali u ovom radu. Takođe, ni pitanje porekla paremija neće biti detaljnije razmatrano u ovome radu.

sličnosti i razlika, jer se često i poklapaju. Većina paremija sa uočenom parcijalnom ekvivalencijom istovremeno se ne podudara na više nivoa: strukturno-formalnom, morfološkom, pa neretko i leksičkom. Nije redak slučaj da jedna paremija ima istovremeno i leksičko skraćivanje s jedne strane, npr. u jeziku A, a istovremeno u jeziku B i proširivanje nekim drugim elementom.

Paremije sa utvrđenom parcijalnom ekvivalencijom su:

1. Paremije sa strukturno-formalnim razlikama;

Pod strukturno-formalnim razlikama podrazumevaju se različitosti koje se odnose na strukturu i formu u celini i sintagmi u okviru paremija.

2. Paremije sa leksičkim razlikama;

Leksičke razlike nastale su usled različitog izbora pojedinih leksema u jeziku B za razliku od jezika A.

3. Paremije sa morfološkim razlikama;

Morfološkim razlikama smatramo takve različitosti koje se odnose na sledeće gramatičke kategorije: tempus, modus, genus, numerus, s jedne strane, i različitosti koje se tiču forme i izraza, s druge strane.

3.3.1. Paremije sa strukturno-formalnim razlikama

Priličan broj paremija u jeziku B razlikuje se po svojoj formi i strukturi u odnosu na polazni jezik A. Po broju primera ovo je najveća grupa (61). Pod strukturno-formalnim razlikama podrazumeva se u ovom slučaju svaka promena strukture ili forme, bilo da se radi o dodavanju novih elemenata upoređenog mikroteksta ili o reduciranju u okviru istog.

Uočene strukturno-formalne razlike mogu dalje da se podele na dve veće grupe:

1) Paremije sa strukturno-formalnim proširivanjem/ekspanzijom

2) Paremije sa strukturno-formalnim skraćivanjem/redukcijom

3.3.1.1. Paremije sa strukturno-formalnim proširivanjem/ekspanzijom

Paremije, svrstane u ovu grupu (ukupno 14), pokazuju izvesna odstupanja prilikom upoređivanja mikroteksta u jeziku A i u jeziku B. Pri tome treba naglasiti da se uočene razlike odnose na strukturu i formu, a semantičkih razlika uglavnom nema. U zavisnosti od toga kojim elementima su proširene konstrukcije u jeziku B u odnosu na paremiju u jeziku A utvrđene su sledeće podgrupe:

1. strukturno-formalno proširivanje konstrukcijom supstantiv + indefinitna zamenica
2. strukturno-formalno proširivanje posesivnom zamenicom u postpoziciji
3. strukturno-formalno proširivanje demonstrativnom zamenicom
4. strukturno-formalno proširivanje numeralijom / zamenicom
5. strukturno-formalno proširivanje indefinitnom zamenicom
6. strukturno-formalno proširivanje adverbom
7. strukturno-formalno proširivanje partikulom
8. strukturno-formalno proširivanje konjunkcijom
9. strukturno-formalno proširivanje – adjektiv izražen konstrukcijom prepozicija + supstantiv
10. strukturalno-formalno proširivanje relativnom rečenicom

3.3.1.1.1. Strukturno-formalno proširivanje konstrukcijom *supstantiv + indefinitna zamenica*

Ova strukturno-formalna razlika došla je do izražaja samo u jednoj paremiji. Upoređeni mikrotekst u jeziku B izražen je konstrukcijom *indefinitna zamenica + supstantiv* za razliku od jezika A, u kome je zastupljena samo zamenica. Međutim, na celokupnom nivou paremije semantičke razlike nema, pošto je indefinitna zamenica u polaznom jeziku A već semantički determinisana: *jedermann* sa značenjem *jeder Mann*.

(11a) **Jedermann** gibt zum ersten guten wein/ und wenn sie truncken
worden sind/ als denn den geringern.

(11b) **Svaki čovjek** najprije dobro vino iznosi, a kad se opiju onda
rđavije. (Jn. 2,10)

3.3.1.1.2. Strukturno-formalno leksičko proširivanje sintagme posesivnom zamenicom u postpoziciji

Kontrastivne razlike ovoga tipa nisu česte u jeziku B. Utvrđene su samo dve paremijske sa strukturno-formalnim proširivanjem sintagme posesivnom zamenicom u postpoziciji. U oba slučaja se radi o strukturno-formalnom proširivanju pomoću determinante, odnosno posesivne zamenice u postpoziciji, pri čemu semantički nema veće razlike, osim što je proširivanjem sintagme značenje pojačano.

(12a) Wenn du aber almosen gibst/ so las deine linke hand nicht
wissen/ was die rechte thut .

(12b) A ti kad daješ milostinju, da ne zna ljevaka tvoja šta čini desnica
tvoja. (Mt. 6,3)

U savremenom nemačkom jeziku je česta paremija **die linke (Hand) weiß nicht, was die Rechte tut** sa značenjem *inkongruentes Verhalten eines Menschen oder einer Institution*, ‘neusaglašenost čoveka i institucije’ (Krauss, 1998: 127).

U ovom slučaju paremija u jeziku B je proširena posesivnom zamenicom za drugo lice u postpoziciji.

Narednu paremiju karakteriše proširenje posesivnom zamenicom *svoj* u jeziku B.

(13a) Der Juenger ist nicht uber seinen Meister/ noch der Knecht
uber den Herrn.

(13b) Nema učenika nad učitelja svojega ni sluge nad gospodara
svojega. (Mt. 10,24)

3.3.1.1.3. Strukturno-formalno proširivanje demonstrativnom zamenicom

U analiziranom korpusu zabeležena su samo dva primera kojim se ilustruje ova kontrastivna razlika. Upoređeni mikrotekst u jeziku B je demonstrativna zamenica *onakovijem*, *onakom*, koja ovom prilikom nije zastupljena u jeziku A.

(14a) Denn mit welcherley gerichte ij richtet/ werdet ij gerichtet
werden/ und mit welcherley mas ir messet/ wird euch gemessen
werden/.

(14b) Jer kakovijem sudom sudite **onakovijem** će vam se suditi i
kakovom mjerom mjerite **onakom** će vam se mjeriti.
(Mt. 7,2; Mk. 4,24; Lk. 6,38)

Semantičkih razlika ni u ovim primerima nema, osim što je sintagma, determinisana demonstrativnom zamenicom dobila na izražajnosti. Paremija izražava uzročnu-posledičnu povezanost uloženog i dobijenog. Koliko uložimo u nešto, toliko i dobijemo, kako činimo, onako nam se i vraća.

Kraus navodi paremiju **Mit dem Masse, mit dem ihr messt, wird auch euch zugemessen werden** sa značenjem *Warnung vor Selbstgerechtigkeit oder vor Knauserigkeit*, ‘upozorenje na samokritičnost i tvrdičluk’ (Krauss, 1998: 135).

3.3.1.1.4. Strukturno-formalno proširivanje numeralijom/zamenicom

Utvrđen je samo jedan primer sa kontrastivnom razlikom ovog tipa.

(15a) Dieser seet/ der **ander** schneit.³⁵

(15b)... (da je) **drugi** koji sije, a **drugi** koji žanje. (Jn. 4,37)

U jeziku A upotrebljena je u prvoj rečenici demonstrativna zamenica *dieser* sa značenjem *ovaj* u ulozi vršioca radnje, dok u drugoj navedenoj rečenici takođe stoji demonstrativna zamenica sa istom funkcijom kao i u prethodnoj, samo pojačana adjektivom *ander* u značenju *drugi*. U jeziku B je nešto drugačije stanje: u prvoj rečenici adjektiv *drugi* je u ulozi subjekta, što znači da u prvoj rečenici postoji razlika, dok u drugoj rečenici ta razlika nije uočena.

Paremija predstavlja Isusove reči u razgovoru sa Samarićankom na bunaru. Kraus (1998: 176) navodi paremiju **Der eine sät, der andere erntet** sa značenjem *wer die Mühe einer Arbeit gehabt hat, ist nicht immer der, der am Ende den Ertrag einheimst*, ‘ko se namučio radeći, nije uvek onaj, koji na kraju bude i dobitnik’.

3.3.1.1.5. Strukturno-formalno proširivanje indefinitnom zamenicom

Paremije u jeziku B proširene su u odnosu na jezik A dodavanjem neodređene determinante, u ovom slučaju indefinitne zamenice *svako/svaki*. Zabeležene su samo tri paremije sa kontrastivnom razlikom ovoga tipa.

(16a) darum welcher bawm nicht gute fru^echte bringet /wird
abgehauen und inn das fewer geworffen/

(16b) **svako** dakle drvo koje ne rađa dobra roda, sijeće se i u oganj se

³⁵ Doslovan prevod paremije glasio bi: * *ovaj sije, taj drugi žanje*.

baca. (Mt. 3,10)

Poruka paremije bi bila da se zlo može preduprediti, time što se odmah reaguje. Kraus nije zabeležio ovu paremiju u svom leksikonu, ali navodi frazeologizam sa sličnim značenjem **die Axt an die Wurzel legen den Ursprung eines Übels bekämpfen**, ‘saseći zlo u korenu’ (Krauss, 1998: 235).

(17a) Denn wer da hat/ dem wird gegeben/

(17b) Jer **svakome** koji ima daće se. (Mt. 13,12)

U *Jevanđelju po Mateju*, Isus se obraća svojim učenicima ovom paremijom i objašnjava da često govori u parabolama da bi ljudi bolje razumeli njegovo učenje. Onima koji – poput učenika – poseduju opširnije znanje od drugih, lako je da primene ovo znanje i da ga uvećaju. Ali oni koji znaju malo, rizikuju da izgube i to malo što imaju.

Danas se, međutim, ove reči obično koriste sarkastično u smislu da se onome ko je akumulirao imovinu i bogatstvo olakšava da se obogati, dok siromašni bivaju sve siromašniji: *sarkastische Beschreibung der häufig zu beobachtenden Tatsache, dass die Reichen immer reicher und die Armen immer ärmer werden* (Krauss, 1998: 86).

(18a) Denn wer sich selbs erhoehet/ der sol ernidriget werden/ und
wer sich selbs ernidriget/ der sol erhoehet werden.

(18b) Jer **svaki** koji se podiže, poniziće se, a koji se ponižuje,
podignuće se. (Lk. 14,11 i 18,14)

Značenje paremije Kraus objašnjava: *Warnung vor Stolz und Hochmut, Aufforderung zur Demut*, ‘čuvajte se gordosti i oholosti, a težite poniznosti’ (Krauss, 1998: 227).

U navedenim primerima semantička ekvivalencija nije izmenjena, nego samo pojačana determinantom *svako*. U prvom navedenom primeru (16b) indefinitna zamenica *svako* stoji u inicijalnom položaju i semantički bliže određuje supstantiv *drvo*. U primerima (17b) i (18b) determinanta *svako/svaki* uvodi u relativnu rečenicu i bliže je određuje.

3.3.1.1.6. Strukturno-formalno proširivanje adverbom

Kontrastivna razlika ovoga tipa zastupljena je na istraživanom materijalu samo u jednom primeru. Reč je o strukturno-formalnom proširivanju upoređenog mikroteksta u jeziku B u odnosu na jezik A ostvarenog dodavanjem adverba u inicijalnom položaju. Na nivou celokupne paremije nema semantičkih razlika, tako da se može zaključiti da je semantička ekvivalencija potpuna, osim što je u jeziku B pojačano značenje komparativom.

(19a) Geben ist seliger denn nemen.

(19b) **Mnogo** je blaženije davati, nego li uzimati. (Dap. 20,35)

Paremija izražena u formi zavisno-složene rečenice komparativnog tipa spada u koncept saveta i upozorenja. Lakše je davati, nego primati, a Kraus navodi kao značenje *Spruch über die frohmachende Wirkung des Schenkens* (Krauss, 1998: 65).

Pojavljuje se samo u Delima apostolskim, a pretpostavlja se da je već bila poznata poslovice ili krilatica, i verovatno počiva na izreci **Geben ist königlicher als Nehmen**³⁶, koju navodi antički pisac Plutarh kao reči persijskog cara Artakserksa.

³⁶ Bukvalni prevod izreke bi glasio: **davanje je kraljevskije od uzimanja*.

3.3.1.1.7. Strukturalno-formalno proširivanje partikulom

Paremija u srpskom jeziku proširena je partikulom *ali* u odnosu na ranonovovisokonemački. Partikula u inicijalnoj poziciji ima modalnu funkciju i to funkciju pojačavanja izraza. Samo jedna paremija u analiziranom korpusu pokazuje strukturno-formalne razlike ovoga tipa.

(20a) ein jglicher hat seine eigene gabe von Gott.

(20b) **Ali** svaki ima svoj dar od Boga. (Kor. 7,7)

Značenje paremije: ‘svako je predodređen za nešto, svako na svoj način i ne bi trebalo očekivati da svi budu isti, tj. da reaguju na isti, pa čak ni na sličan način’.

3.3.1.1.8. Strukturno-formalno proširivanje konjunkcijom

Strukturno-formalno proširivanje konjunkcijom zabeleženo je samo u narednom primeru. U jeziku A izostavljena je zapravo konjunkcija *dass*, dok je u jeziku B upotrebljena konjunkcija *da*. Naravno da ovako neznatna formalna razlika nije uopšte uticala na semantičku ekvivalenciju koja je skoro u potpunosti ostvarena.

(21a) Es ist uns besser/ ein mensch sterbe fur das volck/ denn das das gantze volck verderbe.

(21b) (I ne mislite da) je nama bolje **da** jedan čovjek umre za narod, negoli da narod sav propadne. (Jn. 11,50)

3.3.1.1.9. Strukturno-formalno proširivanje: adjektiv izražen konstrukcijom *prepozicija + supstantiv*

Upoređeni mikrotekst u jeziku A, odnosno u ovom slučaju adjektiv,

izražen je u jeziku B konstrukcijom *prepozicija + supstantiv*. Osim strukturno-formalnog proširivanja konstrukcije, u ovom primeru se može govoriti i o morfološkoj razlici, tj. o morfostrukturnom proširivanju upoređenog mikroteksta. Drugim rečima, u opoziciji se nalaze adjektiv u jeziku A i konstrukcija prepozicija + supstantiv u jeziku B. S obzirom da upoređeni mikrotekst iz jezika B ne pripada istoj klasi reči, radi se o potpunoj strukturno-formalnoj nekongruenciji. Kongruentne konstrukcije su inače takve ekvivalentne konstrukcije koje su i formalno slične, zapravo konstrukcije koje se u dva jezika sastoje od elemenata koji pripadaju istoj vrsti/klasi reči i imaju istu sintaksičku funkciju (Đorđević, 1982: 175).

(22a) Wer da **kerglich**³⁷ seet/ der wird auch **kerglich** erndten.

(22b) Koji s **tvrđom** sije, s **tvrđom** će i požnjeti. (2 Kor. 9,6)

Slika na kojoj počiva paremija je jasna: ako je samo nekoliko semenki rasuto po zemlji, ne može iznići mnogo biljaka, a korov će ionako rasti sam od sebe, odnosno u pitanju je odnos uloženog i dobijenog – kakva setva, takva i žetva. U savremenom nemačkom jeziku ona glasi **Wer spärlich/kärglich sät, wird spärlich/kärglich ernten** sa značenjem *Warnung vor Knausrigkeit bei Spenden*. Paremiju citira apostol Pavle u Jerusalmu prilikom prikupljanja priloga i pri tome misli na velikodušno davanje u korist onima kojima to treba i u korist crkava. Ne bi trebalo davati iz pukog osećanja dužnosti, a posebno opominje da škrtosti ovde nema mesta (Krauss 1998: 176).

Neophodno je istaći da bi se ovaj primer mogao svrstati još i u grupu sa leksičkim razlikama, pošto se radi o približnom značenju leksema *kerglich* i *s tvrđom*, pa bi u tom slučaju i semantika bila parcijalna, odnosno nepotpuna.

³⁷ Leksema ima sledeća značenja: *oskudan, bedan, jadan, nedovoljan*.

3.3.1.1.10. Strukturno-formalno proširivanje relativnom rečenicom (relativnom zamenicom koja uvodi relativnu rečenicu)

Sintagma *determinanta/neodređeni član + adjektiv + supstantiv* izražena je u jeziku B relativnom rečenicom, odnosno konstrukcijom *demonstrativna zamenica + relativna zamenica + adjektiv + verbalna komponenta*. Idiomska korespondencija je u ovoj paremiji očuvana, a samim tim i semantička ekvivalencija, za razliku od formalno-strukturne korespondencije. Pod korespondencijom se podrazumeva veza između elemenata sistema jezika A i njima odgovarajućih elemenata u sistemu jezika B, odnosno formalno i značenjsko podudaranje elemenata dva jezika (Đorđević, 1982: 63).

(23a) /Denn/ **einen froelichen geber** hat Gott **lieb**.

(23b) Bog ljubi **onoga koji dragovoljno daje**. (2 Kor. 9,7)

Krauss (1998: 65) navodi frazeologizam **ein fröhlicher Geber** koji je nastao na osnovu ove paremije sa značenjem *Wer anderen gibt, ohne darüber verdrüsslich zu werden*, 'ko drugome daje, a da pri tome ne postaje zlovoljan'.

(24a) Dieser seet/ der ander schneit.

(24b) ... (da je) drugi **koji** sije, a drugi koji žanje. (Jn. 4,37)

(vidi (15a) i (15b))

U jeziku A paremiju čini zapravo sklop dve nezavisne rečenice, koje iako nisu povezane veznikom, jasno pokazuju da između njih postoji odnos koordinacije. Drugim rečima, radi se o tzv. bezvezničkim (asindetskim) nezavisnim rečenicama. U jeziku B takođe se radi o dve rečenice u naporednom odnosu, s tim da se kako u okviru prve tako i u okviru druge nezavisne rečenice nalazi strukturno-formalno proširenje: da *je drugi koji sije, drugi koji žanje*. Iako

je očita strukturno-formalna razlika, ona se nije naročito odrazila na semantiku paremije u celini.

3.3.1.2. Paremije sa strukturno-formalnim skraćivanjem/redukcijom

Za razliku od prethodne, ova grupa obuhvata priličan broj poslovice (47) svrstanih u 24 podgrupe. Osnovu za njihovo svrstavanje u ovu grupu predstavlja činjenica da u njima postoji razlika koja se zasniva na strukturno-formalnoj razlici izražene poslovice. Naime, radi se zapravo o skraćivanju određenih konstrukcija i izostavljanju pojedinih leksema. To znači da se upoređeni mikrotekstovi razlikuju formalno i strukturno, dok semantika ostaje uglavnom nepromenjena. Izostavljanjem leksema nije izgubljeno ništa od celokupne semantike, ali je dobijeno na izražajnosti.

U okviru ove klasifikacije izdvajaju se sledeće podgrupe:

1. strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice prosto-proširenom rečenicom
2. strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice infinitnom konstrukcijom
3. strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice adjektivom
4. strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice izostavljanjem verbalne komponente
5. strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + infinitiv* konstrukcijom *infinitiv + da*
6. strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + infinitiv* imperativom
7. strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + infinitiv* prezentom
8. strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta* u ulozi pasiva futurom aktiva

9. strukturno-formalno skraćivanje relativne rečenice konkurentnom formom imperativa
10. strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem personalne zamenice
11. strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem indefinitne zamenice
12. strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem demonstrativne zamenice
13. strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *adjektiv + pomoćna verbalna komponenta + supstantiv* konkurentnom formom imperativa
14. strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *adjektiv+verbalna komponenta* prostom verbalnom komponentom
15. strukturno-formalno skraćivanje dekomponovanog predikata pasivnim oblikom verbalne komponente
16. strukturno-formalno skraćivanje *dekomponovanog predikata + modalna verbalna komponenta* konstrukcijom *pomoćna verbalna komponenta + infinitiv*
17. strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + negacija + infinitiv* finitnom verbalnom komponentom u futuru
18. strukturno-formalno skraćivanje supstantivizacijom
19. strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *lassen + infinitiv*
20. strukturno-formalno skraćivanje relativne rečenice
21. strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem adverba *da*
22. strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem prepozicije
23. strukturno -formalno skraćivanje izostavljanjem supstantiva
24. strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem adjektiva

3.3.1.2.1. Strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice prosto-proširenom rečenicom

Upoređeni mikrotekst je za razliku od polaznog jezika A, u kome je

zastupljena složena rečenica, u jeziku B izražen prosto-proširenom rečenicom. Različita forma i struktura nije bitno uticala na semantiku celokupne paremije, tako da su paremije u ovoj grupi semantički ekvivalentne, odnosno idiomatski kongruentne. Naredne 3 paremije pripadaju ovoj grupi.

(25a) es ist gnug/**das ein jglicher tag seine eigen plage habe**/

(25b) Dosta je svakome danu zla svoga.³⁸ (Mt. 6,34)

Paremiju **Jeder Tag hat seine Plage** Kraus (1998: 204) tumači na sledeći način: *Weigerung, am Abend eines mühevollen Tages noch eine neue Arbeit anzupacken; manchmal auch Weigerung, zu weit im Voraus zu planen*, 'Nakon teškog dana odbijanje da se započne novi posao, ponekad i odbijanje da se nešto planira unapred'. Paremija u nešto modifikovanom obliku navedena je kod Stošić (2007: 59): **Svaki dan ima svoje sutra**.

(26a) / aber viel **die da sind die ersten**/ werden die letzten /und die letzten werden die ersten sein/

(26b) Ali **će mnogi prvi** biti posljednji i posljednji prvi.

(Mt. 19,30 i 20,16; Lk. 13,30)

Značenje paremije: *Rang ili poredak je obrnut*. Oni koji su na prvom mestu u svetovnom životu mogu zaostati u duhovnom životu. Ko prvi maršira u grupi, biće poslednji koji će otići kada grupa promeni pravac. Onda su poslednji prvi.

³⁸ U srpskom jeziku postoji sinonimna paremija koja je češće u upotrebi: *novi dan nova nafaka*.

Die Ersten werden die Letzten und die Letzten werden die Ersten sein (Duden, 2013: 67).

Ovaj utešni nagoveštaj je svakako dat mnogim ljudima koji su u nečemu bili u nepovoljnom položaju, u nečemu su ih drugi nadmašili. Reč potiče iz *Jevanđelja po Mateju*, gde je Isus, govoreći ko će i kako ući u Carstvo Božije, odgovarao na pitanja učenika i svoje objašnjenje završio rečima: „Ali mnogi prvi biće poslednji i poslednji će biti prvi“. Isus ukazuje na to da oni koji se ističu zbog svoje prividne pobožnosti ili svog položaja u crkvi nisu nužno i najbliži carstvu nebeskom.

Die ersten werden die letzten sein (Krauss, 1998: 52): *sarkastischer Hinweis auf eine gängige Lebenserfahrung*, ‘sarkastični ukaz na zajedničko životno iskustvo‘.

(27a) man 3ündet auch nicht ein liecht an/ und setzt es unter einen Scheffel³⁹ (sondern auf einen Leuchter/ so leuchtet es denn allen / **die im hause sind**/

(27b) Niti se užije svijeća i meće pod sud, nego na svijećnjak, te svijetli **svima u kući**. (Mt. 5,15; Mk. 4,21)

„Pravednici i njihova dobra dela videlo su svetu koje se ne može sakriti, kao ni sveća koja se ne meće pod sud, već na svećnjak, da gori i svetli svima u kući“ Hristove su reči kojima poručuje da na ovom svetu nema ništa tajno što neće biti javno, niti išta skriveno, što neće izaći na videlo.

Kraus (1998: 126) beleži frazeologizme nastale na osnovu ove paremije: **Sein Licht leuchten lassen – sein Licht nicht unter den Scheffel stellen** sa značenjem *Fähigkeiten und Begabungen offen wirksam werden lassen*, ‘sposobnosti i talente otvoreno pokazati‘.

³⁹ Leksema *Scheffel* ‘vagan’ označavala je staru meru za žito.

U frazeološkom fondu savremenog nemačkog jezika nailazimo i na frazeologizam sa antonimnim značenjem: **Sein Licht unter den Scheffel stellen** – *bescheiden sein, sich unter Wert verkaufen, sein Wissen/Kenntnisse/Fähigkeiten nicht offen zeigen*, ‘biti skroman, ne pokazivati otvoreno znanje/umeća i veštine’ (<https://www.sprichwoerter-redewendungen.de/sprichworte-redewendungen-von-a-bis-z/>).

U srpskom jeziku zabeleži je paremija **Ne žegu zato sveće da ih pod astal il’ pod klupu meću** (Stošić 2007: 54).

3.3.1.2.2. Strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice infinitivnom konstrukcijom

Naredne tri paremije poseduju kontrastivne razlike ovoga tipa. Upoređeni mikrotekst u jeziku B u formi složene rečenice izražen je, za razliku od jezika A, infinitivnom konstrukcijom, pri čemu je došlo do strukturno-formalnog skraćivanja. U ovom slučaju radi se o nekongruentnim konstrukcijama koje se odnose na strukturu i formu. Što se semantike tiče, na nivou paremije nema bitnijih razlika, jer su u pitanju samo semantičke nijanse.

(28a) Du heuchler/ zeuch am ersten den balcken aus deinem auge/
darnach besihe/ wie du den splitter aus deines bruders auge zihest.

(28b) Licemjere! Izvadi najprije brvno iz oka svojega, **pa ćeš onda vidjeti izvaditi trun** iz oka brata svojega. (Mt. 7,5; Lk. 6,42)

Paremija sa značenjem ‘Kritikovati male greške drugih, ali ignorisati svoje veće’ počiva na Isusovim rečima na kraju besede na gori, kojim se obraća sledbenicima: „Ali zašto vidiš trun u oku brata svoga, a ne znaš za brvno u svom oku?“

U savremenom nemačkom jeziku utvrđeni su frazeologizmi izvedeni od ove paremije: **Den Splitter im fremden Auge, aber nicht den Balken im**

eigenen sehen (Duden, 168) i **Der Splitter im Auge des Nächsten – der Balken im eigenen Auge** (Krauss, 1998: 193) u značenju *Anspielung auf die Erfahrung, dass eigene Fehler als geringfügig, die Fehler bei anderen als übergroß erscheinen*, 'Aluzija na iskustvo da se sopstvene greške čine male, dok se tuđe greške čine preteranim'.

Paremiju **U svom oku ne vidi balvan, a u tuđem vidi** trn navodi i Stošić (2007: 37).⁴⁰

(29a) Es ist nicht fein/ das man **den kindern jr** brod neme/ und werff es
fur die hunde/

(29b) Nije dobro **uzeti od djece hljeb** i baciti psima. (Mt. 15,26)

Paremija u savremenom nemačkom jeziku sa istim značenjem kao i u ranonovovisokonemačkom glasi **Den Kindern das Brot wegnehmen, um es den Hunden zu geben** *Liebe und Zuneigung an Unwürdige verschwenden, unter Vernachlässigung derer, die darauf Anspruch hätten*, 'Rasipanje ljubavi i naklonosti na nedostojne, zanemarivanje onih koji su to zaslužili' (Krauss, 1998: 34).

(30a) /es ist leichter /**das ein Kamel durch ein naddel ohre gehe**/ denn
das ein reicher ins Reich Gottes kome/

(30b) Lakše je **kamili proći kroz iglene uši** nego li bogatome ući u
carstvo božije. (Mt. 19,24.)

⁴⁰ Isti autorka navodi i modifikovane varijante ove paremije: **U tuđem vidi slamku, a u svome grede ne vidi** (ibid: 62). **Vidi tuđu dlaku, a svoga brvna ne vidi. Vidi trun u tuđem oku, a ne vidi gredu u svom. Za drugim vidi slamku, za sobom ne vidi gredu** (ibid: 43). **Tuđ trn svakog više bode u oči nego svoja glogova grana u trepavici zabodena** (ibid: 61).

Značenje paremije: *ein ziemlich unwahrscheinlicher Vorgang*, ‘prilično neverovatan događaj’. U savremenom nemačkom jeziku upotrebljava se i paremija, ali i frazeologizmi koji su od nje izvedeni: **ein Kamel durch ein Nadelöhr** (Krauss, 1998: 111) i **Eher geht ein Kamel durch ein Nadelöhr** (Duden, 2013: 57). Najverovatnije se radi o veoma staroj poslovice semitsko-hamitskog porekla, koju je Isus citirao govoreći o bogatašima kako bi istakao i objasnio nemogućnost nečega. Paremija spada među poznatije biblijske, a o njoj se dosta i pisalo.

Slika na kojoj počiva paremija ima dva tumačenja. Značenje *iglene uši* u samom citatu je nejasno, a moglo bi da znači mala bočna kapija u starom jerusalimskom gradskom zidu, odnosno prolaz za životinje. Kamila je mogla proći kroz ta vrata samo bez tovara i to ako klekne.

Prema drugom tumačenju, izreka je zasnovana na grešci u prevodu. Lekseme *kamila* i *brodski konopac* su napisane gotovo identično u originalnom grčkom tekstu, a potiču iz aramejskog *gamla*, što znači da bi prvobitno značenje paremije moglo biti „brodski konopac prolazi kroz iglene uši“.

https://www.redensartenindex.de/suche.php?suchbegriff=Eher%2Bgeht%2Bein%2BKamel%2Bdurch%2Bein%2BNadeloe%2Bhr%2Bals%2Bdass&bool=relevanz&gawoe=an&sp0=rart_ou&sp1=rart_vari%2Banten_ou

3.3.1.2.3. Strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice adjektivom

Samo jedan primer upoređenog mikroteksta u jeziku B skraćen je adjektivom, tačnije posesivnim adjektivom. U ovom slučaju radi se zapravo o sažimanju strukture i forme kopulativne parataktičke rečenice sa sindetskom strukturom, pri čemu značenje kompletne paremije ostaje nepromenjeno, što znači da je paremija u jeziku B sa strukturno-formalnog aspekta parcijalno identična paremiji A. Kad je semantika oba idioma u pitanju, može se zaključiti da se radi o potpunijem prevodnoj ekvivalenciji.

(31a) So gebet dem Kaiser/ **was des Kaisers ist**/ und Gotte/ **was Gottes ist**.

(31b) Podajte dakle **ćesarevo** ćesaru, i **Božije** Bogu.

(Mt. 22,21; Mk. 12,17)

(vidi (5a) i (5b))

Zavisna relativna rečenica koja predstavlja dopunu u akuzativu *was des Kaisers ist* izražena je posesivnim adjektivom, a zavisna rečenica *was Gottes ist* posesivnim adjektivom *Božije*. Verbalna komponenta izražena je imperativom, što nije uobičajeno za nemačke poslovice (up. Ivanović 2005: 157).

3.3.1.2.4. Strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice izostavljanjem verbalne komponente

Kao i u prethodnom primeru i ovde je reč o sažimanju strukture i forme, s tim što je u ovom slučaju izostavljena i verbalna komponenta. Izostavljanje verbalne komponente u srpskom jeziku nije redak slučaj, za razliku od nemačkog, gde je samo u eliptičnim rečenicama dozvoljeno izostavljanje verbalne komponente, odnosno predikata u rečenici.

(32a) Ehre/ dem die ehre **gebuert**.

(32b) ... a kome čast čast. (Rim. 13,77)

Paremija se koristi za nekoga ko je u nečemu uspeo, ko opravdano zaslužuje počast. (up. <http://www.spruchwortplattform.org/sp/Ehre%20wem%20Ehre%20geb%C3%BChrt>.)

U savremenom jeziku se često koristi i kao šaljiva opomena za lažnu skromnost: **Ehre, wem Ehre gebührt: oft scherzhaft als Warnung vor falscher**

Bescheidenheit (Krauss, 1998: 47).

U jeziku B, za razliku od jezika A, paremija je svojstvena više usmenoj realizaciji. Paremija ovim skraćivanjem nije ništa izgubila sa semantičkog aspekta posmatrano, naprotiv, kratkoćom je još jače izražena pouka koju nosi. Redukovan oblik **Svaka čast** beleži Stošić (Stošić, 2007: 94).

3.3.1.2.5. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + infinitiv konstrukcijom infinitiv + da*

Naredna dva navedena primera pokazuju kontrastivne razlike ovoga tipa. Konstrukcija modalni glagol + infinitiv *sollen thun* izražena je u jeziku B konstrukcijom *infinitiv + da* (*da čine*) i pri tome je u jeziku B izostavljena verbalna komponenta *trebati* što bi bio odgovarajući prevodni ekvivalent lekseme *sollen*. Semantička razlika ogleda se, zapravo, samo u nijansama, tako da se može reći da se i kod ovog primera radi o potpunoj semantičkoj identičnosti, iako je strukturno-formalna ekvivalencija parcijalna.

(33a) Alles nu/ das ihr wollet/ das euch die Leute **thun sollen** /das thut
ir jnen/

(33b) Sve dakle što hoćete **da čine** vama ljudi, činite i vi njima.

(Mt. 7,12; Lk. 6,31)

Paremija predstavlja univerzalno načelo kao poželjan odnos u ljudskoj zajednici i prvobitno je zabeležena u *Starom zavetu* (Tob 4,15), a poznata je i u antičkoj kulturi, ali i u judaizmu (Krauss, 1998: 223). Značenje paremije koje navodi Krauss je u *nijekajućoj formi*: **Was du nicht willst, das man dir tut, das füg auch keinem andern zu**, ‘Što ne želiš, da tebi čine, nemoj ni ti činiti drugima.’ U savremenom nemačkom jeziku danas češće nailazimo na rimovanu paremiju: **Was du nicht willst, dass dir geschieht, das tu auch keinem anderen nicht**, a sličnu, nešto redukovanu, formu i u srpskom **Ne čini drugima što ne želiš**

sebi.

(34a) So jemand nicht will erbeiten, **der sol auch nicht essen.**

(34b) Ako ko neće **da** radi **da** i ne jede. (2. Sol. 3,10)

Paremija se koristi kao opomena i upozorenje za one koji bi bez truda i ulaganja da dođu do nekih rezultata, za one koji žive i uspevaju na račun drugih. U pitanju je antička izreka koju je citirao apostol Pavle. Kraus beleži oblik koji je danas opšteprihvaćen **Wer nicht arbeitet, soll auch nicht essen: Warnung vor schmarotzerhaftem Müßiggang**, ‘upozorenje dokonima koji žive na tuđi račun’ (Krauss, 1998: 20).

3.3.1.2.6. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + infinitiv imperativom*

Kontrastivne razlike ovoga tipa retke su u tekstu korpusa. Naime, zabeležene su samo dve poslovice sa ovim strukturno-formalnim tipom skraćivanja. Konstrukcija kojom je izražena određena vrsta zapovesti u obliku *modalne verbalne komponente + infinitiv* u jeziku A iskazana je u jeziku B samo oblikom imperativa, što je dovelo do formalno-strukturnog skraćivanja konstrukcije. Semantika na nivou paremije ostaje nepromenjena.

(35a) Ir **solt** das heilighun nicht den hunden **geben**/ und ewere perlen **solt** ir **nicht** fur die Sew **werffen**/.

(35b) **Ne dajte** svetinje psima, **niti mećite** bisere svojega pred svinje. (Mt. 7,6)

Isus upozorava svoje sledbenike da sveta znanja ne bi trebalo izlagati onima koji nisu u stanju da ih shvate i prihvate i koji bi to mogli i zloupotrebiti. Ne treba trošiti vrednosti na onoga koji to ne može ni razumeti ni ceniti, značenje je

ove paremije. Leksema *biser* pozitivno je konotirana i metaforički predstavlja dobrog i poštenog čoveka, za razliku od lekseme *svinja*⁴¹ sa negativnom konotacijom, koja označava lošeg čoveka .

Stošić beleži sledeće paremije: (2007: 31 i 52) **Biser ne valja bacati (prostirati) pred svinje; Ne bacaj biser pred svinje.**

I u nemačkom i u srpskom jeziku postoje frazeologizmi nastali na osnovu ove paremije, pa i kod Krausa nalazimo (1998: 155) **Perlen vor die Säue werfen** i **baciti/bacati bisere pred svinje**, ‘dati / davati nešto lepo ili osećanja onome koji to ne razume’.

3.3.1.2.7 Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + infinitiv prezentom*

Samo jedan primer ilustruje kontrastivnu razliku ovoga tipa. Konstrukcija modalna verbalna komponenta + infinitiv (sa negacijom) u jeziku A izražena je verbalnom komponentom u 2. licu singulara prezenta. Semantička ekvivalencija je i ovoga puta sačuvana.

(36a) Du **solt** dem ochsen **nicht** das maul **verbinden**/ der da dreschet.

(36b)... **da** ne zavežeš **usta volu koji vrše**... (1. Kor. 9,9)

Apostol Pavle citira paremiju iz *Starog zaveta* (Pnz. 25,4) sa značenjem: i oni koji rade kod nas treba da imaju svoj deo žetve, tj. sa onima koji rade treba dobro postupati. Paremija počiva na slici vola kome se prilikom vršidbe usta vežu da ne bi jeo tek ovršeno žito, ali je i tom volu potrebna hrana da bi ostao jak.

⁴¹ U judaizmu svinja predstavlja nečistu životinju, te je sasvim razumljiva i njena simbolika koja se dovodi u vezu sa negativnim, sa pokvarenošću i grehom, a čuvanje svinja bilo je izuzetno ponižavajuće, dok biseri predstavljaju svetinje i nisu razumljive svima (up. Opašić, 2014: 322–323).

(https://www.redensartenindex.de/suche.php?suchbegriff=Du%2Bsollst%2Bdem%2BOchsen%2Bder%2Bda%2Bdrischt%2Bnicht%2Bdas%2BMaul%2Bverbinden&bool=relevanz&gawoe=an&sp0=rart_ou)

Du sollst dem Ochsen, der da drischt, nicht das Maul verbinden glasi paremija u savremenom jeziku sa objašnjenjem koje navodi Kraus (Krauss, 1998: 149): *Ein Amtsträger soll auch die Vorteile seiner Position genießen dürfen; nicht selten ironisch, wenn Vorteile an der Grenze oder jenseits der Legalität gemeint sind, auch als scherzhafter Rat einen Arbeiter gut zu erpflegen.*

‘Funkcioneru takođe treba dozvoliti da uživa u prednostima svog položaja; često ironično, kada se misli na beneficije na granici ili van zakona, takođe kao šaljivi savet da se dobro nahrani radnik‘.

3.3.1.2.8. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije modalna verbalna komponenta u ulozu pasiva futurom aktiva

Kod ovakvih primera javlja se nedoumica da li ih svrstati i u morfološke razlike. Činjenica je da i one postoje, ali smo se u ovom istraživanju ipak opredelili za strukturu, odnosno formu. Samo je forma, odnosno izraz parcijalno ekvivalentan. Što se supstance, odnosno semantike tiče, na nivou čitavog mikroteksta razlike su zanemarljive. Sledeći primer je jedini koji iskazuje kontrastivnu razliku ove vrste.

(37a) Denn wer sich selbs erhoehet/ **der sol ernidriget werden**/ und wer sich selbs ernidriget/ **der sol erhoehet werden**.

(37b) Jer svaki koji se podiže, **poniziće se**, a koji se ponižuje, **podignuće se**.

(Lk. 14,11 i 18,14)

(vidi 18a, 18b)

3.3.1.2.9. Strukturno-formalno skraćivanje relativne rečenice konkurentnom formom imperativa

Konstrukcija *blago njemu*,⁴² kao konkurentni oblik imperativu, veoma je česta u srpskom jeziku. Međutim, konstrukcije toga tipa ne postoje u savremenom nemačkom jeziku, čak ni u govornoj varijanti. U tekstu je registrovana samo jedna poslovice sa ovom konstrukcijom i u odnosu na jezik A, konstatovano je da se radi o strukturnom skraćivanju: **der wird selig** u doslovnom prevodu glasi: **taj će biti blažen**. Pri tome, trebalo bi naglasiti da celokupna semantika idioma ostaje i ovom prilikom nepromenjena.

(38a) Wer aber bis an das Ende beharret/ **der wird selig**.

(38b) Ali koji pretrpi do kraja **blago njemu**. (Mt. 10,22 i 24,13)

3.3.1.2.10. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem personalne zamenice

Izostavljanje personalne⁴³ zamenice u srpskom jeziku je često, za razliku od nemačkog jezika. Sledećih nekoliko primera (8) su formalno i strukturno skraćeni izostavljanjem personalne zamenice. Sa semantičkog aspekta pri tome nema nikakve razlike, jer je u pitanju samo forma, odnosno izraz.

Tri navedene paremijske skraćene su izostavljanjem personalne zamenice za 2. lice sg.:

⁴² Na primer konstrukcije tipa *teško meni/ tebi /njemu* i slično.

⁴³ Milka Ivić (1983: 62–83) ističe: „Jednu od karakterističnih odlika slovenskih jezika (u poređenju sa germanskim i romanskim, na primer) čini to što subjekat nije obavezno iskaziv uz predikat... Ako rečenica nema subjekta, ona se bez njega otelotvoruje dosledno, tj. u svim njoj dostupnim komunikativnim kontekstima. Odsustvo subjekta je u takvom slučaju relevantno gramatičko obeležje njene strukture. Takva rečenica je impersonalnog karaktera...”

(39a) **Du** heuchler/ zeuch am ersten den balcken aus deinem auge/
darnach besihe/ wie du den splitter aus deines bruders auge zihest.

(39b) Licemjere! Izvadi najprije brvno iz oka svojega, pa ćeš onda vidjeti
izvaditi trun iz oka brata svojega. (Mt. 7,5; Lk. 6,42)

(up. 28a i 28b)

(40a) Was **du** thust/ das thu balde.

(40b) Što činiš, čini brže. (Jn. 13,27)

Značenje paremije: *Zögere nicht! Verschwende keine Zeit!* ‘Ne gubi
vreme, ne oklevaj’. Koristi se kao ohrabrenje i podsticaj da se nešto uradi brzo. U
savremenom jeziku često ima i šaljiv prizvuk. **Was du tun willst, das tue
bald**, ‘ono što želite da uradite, uradite to uskoro (Krauss, 1998: 210).

(41a) **Du** solt dem oxen nicht das maul verbinden/ der da dreschet.

(41b) da ne zavežeš usta volu koji vrše. (1. Kor. 9,9)

(vidi 36a i 36b)

Izostavljanjem personalne zamenice za 2. lice pl. skraćene su sledeće
tri navedene paremije:

(42a) Alles nu/ das **ihr** wollet/ das euch die Leute thun sollen/ das thut ir
jnen/

(42b) Sve dakle što hoćete da čine vama ljudi, činite i vi njima

(Mt. 7,12; Lk. 6,31)

(vidi 33a i 33b)

(43a) **Ir** solt das heilighun nicht den hunden geben/ und ewere
perlen solt **ir** nicht fur die Sew werffen/.

(43b) Ne dajte svetinje psima, niti mećite bisere svojega pred
svinje. (Mt. 7,6)

(vidi paremije (35a) i (35b))

(44a) suchet/ so werdet **ir** finden

(44b) Tražite i naći ćete.⁴⁴ (Mt. 7,7)

Ovim rečima Isus je želeo da podstakne svoje učenike da se mole. **Wer sucht, der findet**: *Salopp als Aufforderung zum Suchen, wenn etwas verlorenging; oder als Selbstlob, wenn man etwas findet, das andere vergeblich suchten*, ‘Ko traži, naći će: slučajno kao poziv na traženje kada se nešto izgubi; ili kao samohvalu kada se nađe nešto što su drugi uzalud tražili’ (Krauss, 1998: 200; Duden, 2013: 173).

Izostavljanje personalne zamenice za 3. lice sg. utvrđeno je samo u narednom primeru:

(45a) Denn was der mensch seet/ das wird **er** erndten.

(45b) Jer šta čovijek posije, ono će i požnjeti. (Gal. 6,7)

Paremija je nastala na osnovu reči, tj. opomene apostola Pavla a znači: izricanje odnosa uloženoga i dobijenoga,⁴⁵ odnosno koliko se u što uloži, toliko se i vrati. **Was der Mensch sät, das wird er ernten**: *Jeder muss die Folgen seines Tuns tragen*, ‘Svako mora snositi posledice svog činjenja’ (Krauss 1998: 176).

⁴⁴ Uobičajena forma ove paremije u srpskom jeziku glasi: *Ko traži, taj i nađe*.

⁴⁵ Up.: **kakva setva, takva i žetva**.

Izostavljanjem personalne zamenice za 3. lice pl. skraćen je samo navedeni mikrotekst:

(46a) Wenn aber ein blinder den anderen leitet/ so fallen **sie** beide jnn die gruben/

(46b) A slijepac slijepca ako vodi, oba će u jamu pasti.⁴⁶ (Mt. 15,14)

Isus se obraćama farisejima citirajući paremiju koja je bila poznata još u antičko doba. Leksema *slepac*, pored denotativnog značenja lišenosti vida, konotativno označava i nesposobnu osobu, nezalicu, pa stoga ova paremija pored koncepta slepilo pripada i konceptima glupost/nesposobnost. Kraus (1998: 32) navodi frazeologizam nastao na osnovu paremije: **Blinder Blindeführer**, *Schimpfwort für Menschen, die andere leiten wollen, ohne dafür Kompetenz zu haben*, ‘Pogrđne reči za ljude koji žele da vode druge, a da pri tome za to nisu kompetentni’.

3.3.1.2.11. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem indefinitne zamenice

Sledeći primer ilustruje strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem indefinitne zamenice. Razlika postoji samo sa stanovišta izraza, dok je semantika obe paremije gotovo identična.

(47a) Denn wer sich **selbs** erhoehet/ der wird erniddriget/ und wer sich **selbs** erniddriget/ der wird erhoehet.

(47b) Jer koji se podiže, poniziće se, a koji se ponižuje, podignuće se.

⁴⁶ Kod Muškatirovića je ova poslovice zabeležena: **Ako slepac slepca vodi, obadva će u jamu pasti.**

(Mt. 23,12; Lk. 14,11 i 18,14)

(vidi primer (18a) i (18b))

3.3.1.2.12. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem demonstrativne zamenice

Promena u strukturi i formi u jeziku B u odnosu na jezik A izostavljanjem demonstrativne zamenice utvrđena je u sledećim navedenim primerima (8). Sve te demonstrativne zamenice bile su zapravo u ulozi subjekta. S obzirom da je u srpskom jeziku često izostavljanje subjekta, trebalo bi istaći da posmatrano sa semantičkog aspekta nema nikakvih razlika, što znači da je semantička ekvivalencija i ovoga puta potpuna.

(48a) Denn wer sich selbs erhoehet/ **der** wird erniddriget/ und wer sich selbs erniddriget/ **der** wird erhoehet.

(48b) Jer koji se podiže, poniziće se, a koji se ponižuje, podignuće se⁴⁷.

(Mt. 23,12; Lk. 14,11 i 18,14)

(vidi primer (18a) i (18b))

(49a) Wer da kerglich seet/ **der** wird auch kerglich erndten.

(49b) Koji s tvrđom sije, s tvrđom će i požnjeti. (2. Kor. 9,6)

(vidi primer (22a i 22b))

(50a) wer nicht mit mir ist/**der** ist widder mich.

(50b) Koji nije sa mnom, protiv mene je. (Mt. 12,30; Mk. 9,40; Lk. 11,23)

Značenje paremije navedeno u leksikonu kod Krausa: **Wer nicht für mich ist, ist gegen mich: Aufforderung zu klarer Entscheidung**, 'Podsticanje

⁴⁷ Ova paremija poreklom je iz *Starog zaveta*.

na jasnu odluku' (Krauss, 1998: 227).

(51a) Wer im geringesten treu ist/ **der** ist auch im grossen treu/ und
wer im geringesten unrecht ist/ **der** ist auch im grossen unrecht.

(51b) Koji je vjeran u malom i u mnogom je vjeran; a ko je nevjeran u
malom i u mnogom je nevjeran. (Lk. 16,10)

Frazeologizam **Im kleinen treu sein** nastao od poslovice procesom redukcije predstavlja Isusove reči, a objašnjava se na sledeći način: *Lobender Ausspruch für gewissenhafte Pflichterfüllung auch in unwichtig erscheinenden Dingen*, '**Biti veran u malim stvarima**: Reč hvale za savesno ispunjavanje dužnosti, čak i u stvarima koje se čine nevažnim' (Krauss, 1998:).

(52a) Wer Ohren hat zu hören, **der** höre.

(52b) Ko ima uši da čuje, **neka** čuje. (Mt. 11,15; 13,9)

Paremija predstavlja Isusove reči kojima opominje sledbenike na opreznost i na to koliko je bitno da poslušaju njegove reči. Značenje paremije danas: *Aufforderung, auf eine in einem Text oder Ereignis verborgene Aussage zu achten*, 'Obratiti pažnju na ono što je skriveno u tekstu ili događaju' (Krauss, 1998: 149).

(53a) Was zum munde eingehet/ **das** verunreiniget den menschen
nicht/sondern was zum munde ausgeht/ das verunreiniget den menschen/⁴⁸

⁴⁸ Up. **Greh ide iz usta, a ne u usta** (Stošić, 2007: 38); **Grieh ide iz usta, a ne u usta** (Karadžić, 1900: 55).

(53b) Ne pogani čovjeka što ulazi u usta, nego što izlazi iz usta ono pogani čovjeka. (Mt. 15,11)

(54a) was bey den menschen unmueglich ist/ **das** ist bey gott mueglich.

(54b) Što je u ljudi nemoguće, u Boga je moguće. (Lk. 18,27)

Značenje paremije: *Bog je svemoguć i sa svime moraš da računaš*. Paremija je potekla iz usta arhanđela Gavрила kada je Djevi Mariji objavio rođenje njenog sina.

U savremenom nemačkom jeziku uobičajena je redukovana varijanta ove paremije **Bei Gott ist kein Ding unmöglich** i koristi se kao izreka prilikom nekog neočekivanog događaja, i kad neko reaguje na nekonvencionalan način, i u proširenoj formi, sa šaljivim dodatkom *i kod moje svekrve* (Krauss, 1998: 76).

(55a) Alles nu/ das ihr wollet/ das euch die Leute thun sollen / **das** thut ir jnen/

(55b) Sve dakle što hoćete da čine vama ljudi, činite i vi njima.

(Mt. 7,12; Lk. 6,31)

(vidi primere (33a) i (33b))

(56a) Was du thust/ **das** thu balde.

(56b) Što činiš, čini brže. (Jn. 13,27)

(vidi (40a) i (40b))

3.3.1.2.13. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *adjektiv + pomoćna verbalna komponenta + supstantiv konkurentnom formom imperativa*

Konstrukcija *blago + adjektiv* kao konkurentna forma imperativa (uporediti gore skraćenje relativne rečenice) česta je u srpskom za razliku od

nemačkog jezika. U ovom slučaju, jedinom zabeleženom u korpusu, radi se o skraćivanju konstrukcije u jeziku B.

(57a) **selig sind die barmhertzig**en/ denn sie werden barmhertzigkeit erlangen/

(57b) **Blago milostivima**, jer će biti pomilovani. (Mt. 5,7)

Paremijska se pominje i u *Starom zavetu* (Izl. 34,6; Ps. 112,14f). Kraus navodi samo leksemu **barmherzig** sa značenjem: *Beiwort für Mitgefühl mit Notleidenden*, ‘Milostivi: epitet saosećanja za one koji su u nevolji’ (Krauss, 1998: 26–27).

3.3.1.2.14. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *adjektiv + verbalna komponenta* prostom verbalnom komponentom

Samo dve paremije sa ovako izraženom razlikom zabeležene su na tekstu jezika B. Razlika ovog tipa odnosi se zapravo samo na strukturu i formu. Trebalo bi naglasiti da u ovom slučaju može da se govori i o morfostrukturnom skraćivanju. Konstrukcija *adjektiv + verbalna komponenta* u jeziku A izražena je u jeziku B samo verbalnom, i to prostom verbalnom komponentom. Sa semantičkog nivoa posmatrano zapravo ne može da se govori o razlikama, jer je ekvivalentnost u tom slučaju identična.

(58a) Denn der buchstabe toedtet/ aber der Geist **machet lebendig**.

(58b) Jer slovo ubija a duh **oživljuje**. (2. Kor. 3,6)

Apostol Pavle odbija da slepo poštuje starozavetne zakone i propise jer Hristov zakon kao princip žrtvene ljubavi treba da bude krajnji standard za postupke hrišćanina. Frazeologizam nastao na osnovu paremije glasi **Der Buchstabe tötet**: *Das Beharren auf den Wortlaut hilft nicht weiter*, ‘Instistiranje

na rečima ne pomaže'. Danas se frazeologizam upotrebljava kada tumačenje nekog teksta ili zakona nema smisla ili ne odgovara nameri, odnosno kada je ono što se zapravo misli skriveno i neprepoznatljivo. (<https://www.logo-buch.de/logo-aktiv/wissensbibliothek/christliches-lexikon/der-buchstabe-toetet>).

Toter Buchstabe: *Anspielung auf den Gegensatz zwischen dem Wortlaut eines Textes und seiner Intention*, 'Mrtvo slovo: Aluzija na kontrast između formulacije teksta i njegove namere'. (Krauss, 1998: 36).

(59a) Ein jglic Reich / so es mit jm selbs uneins wird / das **wird wueste** und ein jgliche stad odder haus/ so es mit jm selbs uneins wird/ mags nicht bestehen/

(59b) Svako carstvo koje se razdijeli samo po sebi, **opustjeće**, i svaki grad ili dom koji se razdijeli sam po sebi propašće. (Mt. 12,25)

Kraus navodi kraći oblik ove paremijske: **Ein Haus/Reich, das mit sich uneins ist, kann nicht bestehen**, 'Kuća/carstvo, koja/e je u sukobu sa samim sobom ne može postojati (Krauss, 1998: 87).

3.3.1.2.15. Strukturno-formalno skraćivanje dekomponovanog predikata pasivnim oblikom verbalne komponente

Dva primera u tekstu korpusa poseduju kontrastivne razlike ovoga tipa. Ovakve konstrukcije, tzv. dekomponovanog predikata⁴⁹ (nem.

⁴⁹ Radovanović (1990: 53–77) „pod dekomponovanim predikatom smatraću ovde svaki dvočlani predikat konstruisan po modelu *Verbum* (glagolska kopula ili semikopulativni glagol) + *Nomen deverbativum*, a sinonimičan (komutabilan) sa semantički ekvivalentnim jednočlanim predikatom (predstavljenim punoznačnom glagolskom leksemom iz koje je izvedena deverbativna imenica dvočlanog predikata), npr. *vrši uticaj: utiče*“.

Funktionsverbgefüge – FVG) česte su u nemačkom jeziku, mnogo češće nego u srpskom. Takve konstrukcije obično se prevode samo verbalnom komponentom, nekim od odgovarajućih oblika u zavisnosti od značenja. U prvom primeru konstrukcija *barmhertzigkeit erlangen* sa značenjem *milosrđe postići, zadobiti* prevedena je leksemom *pomilovati*. Pri tome je neophodno naglasiti, da se i ovoga puta, kao u većini slučajeva, radi o parcijalnoj formalno-strukturnoj ekvivalenciji, dok je semantička ekvivalencija zapravo potpuna, bez obzira na ispoljene razlike.

(60a) selig sind die barmhertzen/ denn sie werden **barmhertzigkeit erlangen**

(60b) Blago milostivima, jer **će biti pomilovani**. (Mt. 5,7)

(vidi (57a) i (57b))

3.3.1.2.16. Strukturno-formalno skraćivanje *dekomponovanog predikata + modalna verbalna komponenta konstrukcijom pomoćna verbalna komponenta + infinitiv*

Zabeležen je samo jedan primer sa utvrđenom kontrastivnom razlikom koja pripada ovoj grupi.

(61a) **Mag** auch ein blinder einem blinden den **Weg weisen**/ Werden sie nicht alle beide jnn die gruben fallen?/

(61b) **Može li** slijepac slijepca **voditi**. Neće li obadva pasti u jamu?

(Lk. 6,39),

(up. (46a) i (46b))

3.3.1.2.17. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + negacija + infinitiv* finitnom verbalnom komponentom u futuru

U narednom primeru je konstrukcija *modalna verbalna komponenta + negacija + infinitiv* izražena (*mags nicht bestehen*) finitnim verbalnim oblikom u

futuru (*propašće*). Strukturno-formalna razlika nije se ni ovoga puta odrazila na semantiku paremije u celini tako da može da se govori o potpunoj semantičkoj ekvivalenciji.

(62a) Ein jglic Reich / so es mit jm selbs uneins wird/ das wird wueste
und ein jgliche stad odder haus/ so es mit jm selbs uneins wird/ **mags
nicht bestehen/**

(62b) Svako carstvo koje se razdijeli samo po sebi, opustjeće, i svaki
grad ili dom koji se razdijeli sam po sebi **propašće**. (Mt. 12,25)

(vidi 59a i 59b)

3.3.1.2.18. Strukturno-formalno skraćivanje supstantivizacijom

Samo jedna paremija izražava strukturne razlike ovoga tipa. U jeziku A upotrebljena je konstrukcija *posesivni pronomeni + adjektiv + supstantiv*, dok je u jeziku B došlo do supstantivizacije, odnosno konverzije sa adjektivom u postpoziciji. Na ovaj način je postignuta jača izražajnost u jeziku B u odnosu na jezik A, ali treba naglasiti da nema semantičkih razlika na nivou paremije kao celine.

(63a) Wenn du aber almosen gibst/ so las **deine linke hand** nicht
wissen/ was die rechte thut.

(63b) A ti kad daješ milostinju, da ne zna **ljevaka tvoja** šta čini
desnica tvoja. (Mt. 6,3)

Pod ovim se podrazumeva da milostinju treba davati brzo i bez ikakvih skrivenih namera. U svom današnjem značenju, izreka, tj. paremija postala je uobičajena u 20. veku.

(<https://www.redensartenindex.de/suche.php?suchbegriff=die%2Blinke%2BHand%2Bweiss%2Bnicht%2Bwas%2Bdie%2Brechte%2Btut&bool=relev>)

Die linke Hand weiß nicht, was die Rechte tut: *Heute für inkongruentes Verhalten eines Menschen oder einer Institution, ‘Danas za neskladan odnos čoveka ili institucije’ (Krauss, 1998: 127).*

3.3.1.2.19. Strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *lassen* + *infinitiv*

Prilikom kontrastiranja uočena su samo dva primera sa strukturno-formalnim skraćivanjem ovoga tipa. Konstrukcija *lassen* + *infinitiv* iz jezika A zastupljena je u jeziku B konstrukcijom *da ne zna* (opisna forma imperativa za treće lice). Semantička ekvivalencija sačuvana je i u ovom primeru.

(64a) Wenn du aber almosen gibst/ so **las** deine linke hand **nicht wissen**/
was die rechte thut .

(64b) A ti kad daješ milostinju, **da ne zna** ljevaka tvoja_šta čini desnica
tvoja. (Mt. 6,3)

(up. (63a) i (63b))

U narednom primeru konstrukcija *lassen* + *infinitiv* izražena je finitnim oblikom verbalne komponente **jer koji dopusti sebi misliti, on stoji, neka dobro vidi, da on ne padne*.

(65a) /wer sich **lesset** duencken / er stehe/ **mag wol zu sehen**/ das er
nicht falle.

(65b) Jer koji misli da stoji neka se čuva da ne padne. (1. Kor. 10,12)

Wer steht, sehe zu, dass er nicht falle: *Warnung vor allzu großer Selbstsicherheit.* „Ako stojite, pazite da ne padnete: Upozorenje na preterano samopouzdanje“ (Krauss, 1998: 196).

3.3.1.2.20. Strukturno-formalno skraćivanje relativne rečenice

Kontrastivnom analizom uočeno je da samo jedna paremija ima strukturno skraćivanje zavisne rečenice ovoga tipa. Zavisna relativna rečenica *da ir mit messet* u jeziku A izražena je u jeziku B sintagmom *kakvom mjerom*. Kontrastivna razlika sa stanovišta forme i strukture nije bitno uticala na semantiku paremije. Radi se zapravo samo o semantičkim nijansama, a smisao i poruka i načelo koju paremija nosi ostaju zapravo nepromenjeni.

(66a) denn **eben** mit der mass/ da ir mit **messet**/ wird man euch widder
messen/

(66b) Jer kakvom mjerom dajete onakom će vam se **vratiti**. (Lk. 6,38)
(up. (14a) i (14b))

Paremijom se izražava uzročno-posledična povezanost onoga što radimo, činimo i dejstava, tj. posledica svega toga.⁵⁰

Krauss (1998: 135) beleži: **mit dem Masse, mit der ihr messt, wird auch euch zugemessen werden: Warnung vor Selbstgerechtigkeit oder vor Knausrigkeit**, ‘upozorenje na nekritičnost prema sebi ili na škrtost’.

3.3.1.2.21. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem adverb *da*

Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem adverb *da* utvrđeno je samo u ovom primeru. Adverb *da* (sa značenjem *tu, tada*) u jeziku A izostavljen je u jeziku B. Idiom bez adverb *da* je u izvesnoj meri izgubio na izražajnosti, ali je semantika paremije u celini ipak nenarušena.

⁵⁰ Up. *Kakva setva, takva žetva*.

(67a) Denn wer **da** hat/ dem **wird gegeben** / ...

(67b) Jer ko ima daće mu se/... (Mat. 13.12)

(vidi (17a) i (17b))

3.3.1.2.22. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem prepozicije

U jeziku B je za razliku od jezika A izostavljena prepozicija *bey*, tako da može da se govori o strukturno-formalnoj kontrastivnoj razlici, a semantička ekvivalencija je i pored skraćivanja forme potpuna. Trebalo bi istaći da konstrukcija u jeziku B ima jaču izražajnost bez prepozicije.

(68a) aber **bey Gott** sind alle **ding** mueglich⁵¹... /

(68b) A **Bogu** je sve moguće. (Mt. 19,26)

(up. (54a) i (54b))

3.3.1.2.23. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem supstantiva

Nije redak slučaj da jedna paremija poseduje nekoliko kontrastivnih razlika. I ovoga puta reč je o strukturno-formalnom skraćivanju nastalom usled izostavljanja supstantiva *ding*. Načelo, odnosno pouka koju nosi ova paremija ostaje zapravo nepromenjena, samo je kratkoćom još više dobila na izražajnosti.

(69a) aber **bey Gott** sind alle **ding** mueglich.

(69b) A **Bogu** je sve moguće. (Mt. 19,26)

(up. (54a) i (54b))

3.3.1.2.24. Strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem adjektiva

Kontrastivna razlika nastala strukturnim skraćivanjem usled izostavljanja

⁵¹ Poslovica je poreklom iz *Starog zavjeta*, (Jov. 42,2).

adjektiva utvrđena je samo u jednom primeru. U jeziku A ispred supstantiva *Gabe* stoji adjektiv *eigen* koji bliže određuje navedeni supstantiv. Njegovim izostavljanjem u jeziku B nije došlo do bitnijih semantičkih razlika na nivou paremije, jedino što je smanjena izražajnost koja bi se postigla da je upotrebljen i adjektiv.

(70a) ein jglicher hat seine **eigene** gabe von Gott.

(70b) Ali svaki ima svoj dar od Boga. (Kor. 7,7)

3.3.1.3. Zaključak

Paremije sa strukturno-formalnim skraćivanjem i proširivanjem pripadaju grupi paremija sa parcijalnom ekvivalencijom, pri čemu parcijalna ekvivalencija implicira delimičnu ekvivalenciju prevodnog adekvata, u ovom slučaju upoređenog mikroteksta, u jeziku B, u odnosu na jezik A.

Strukturno-formalne razlike obuhvatile su one različitosti koje se odnose na strukturu i formu paremija u celini i sintagmi u okviru poslovice. Uočene strukturno-formalne razlike svrstane su u dve veće grupe i to:

1. Paremije sa strukturno-formalnim proširivanjem (14)
2. Paremije sa strukturno-formalnim skraćivanjem (47)

Kontrastivne razlike ovoga tipa su najbrojnije na ispitivanom jezičkom materijalu (61). Zabeleženi su i primeri koji poseduju čak i više strukturno-formalnih razlika. Nije redak slučaj da jedna paremija istovremeno poseduje i strukturno-formalno skraćivanje, sa jedne strane, i strukturno-formalno proširivanje, sa druge.

Kontrastivne razlike koje se odnose na strukturu i formu, tačnije izraz, bilo da se radi o proširivanju ili skraćivanju nisu uticale na semantiku, odnosno sadržaj celokupne paremije. Semantička ekvivalencija je na nivou mikroteksta u celini

uglavnom očuvana, dok je strukturno-formalna ekvivalencija parcijalna.

3.3.2. Paremije sa leksičkim razlikama

Druga veća grupa paremija pripada grupi sa izraženom parcijalnom ekvivalencijom i to su one sa leksičkim razlikama. Kontrastivnom analizom utvrđen je priličan broj paremija (37) na tekstu korpusa sa izraženim leksičkim razlikama u jeziku B u odnosu na jezik A. Ove leksičke razlike su se ispoljile kroz različit izbor leksema prilikom prevođenja.⁵² Pri tome treba podvući da prevodni adekvati ostaju uvek u okviru iste vrste reči, što znači da su formalno kongruentne, ali su izražene drugačijom leksemom. S druge strane, trebalo bi još i istaći da neke paremije pored leksičkih razlika imaju istovremeno i strukturno-formalne, kao i kategorijalno-morfološke razlike. I pored tih osobenosti, one su uvrštene u ovu grupu jer ilustruju istovremeno i leksičke razlike.

Za razliku od prethodnog poglavlja, u kome smo se bavili pretežno formom, tj. strukturom paremija, u ovom poglavlju fokus je na sadržinskim relacijama. Pitanja leksičkog značenja i sadržinske relacije predstavljaju predmet proučavanja leksičke semantike. Sinonimija, međuleksemska dubletnost i antonimija ubrajaju se u designativne sadržinske relacije. Zajedničko za njih je da se na nivou forme među njima ne ostvaruje nikakav odnos, a na nivou sadržaja mora postojati zajednički imenitelj, kao osnov za uspostavljanje relacija (Šipka, 1998: 44–46). Na osnovu toga kojoj morfološkoj vrsti pripadaju različite lekseme u jeziku B u odnosu na jezik A identifikovane su sledeće podgrupe:

⁵² Neophodno je naglasiti da se u ovom slučaju ne radi o prevodu sa nemačkog na srpski, niti obrnuto, već se sintagma „prilikom prevođenja“ odnosi na prevod koji je Luter sačinio poredeći originale na, grčkom i latinskom jeziku, čiji je rezultat bila njegova *Biblija*. U pitanju je i srpska verzija *Biblije*. Stoga termin prevodni ekvivalent korišten u ovoj klasifikaciji treba shvatiti samo uslovno.

1. različitost u izboru supstantiva
2. različitost u izboru adjektiva
3. različitost u izboru zamenica
4. različitost u izboru verbalnih komponenti
5. različitost u izboru adverbnihi komponenti
6. različitost u izboru konjunkcije

3.3.2.1. Različitost u izboru supstantiva

U ovoj grupi semantika je gotovo u potpunosti sačuvana u smislu celokupne semantike paremija, ali u jeziku B kao parcijalni ekvivalent može da se javi drugi supstantiv, leksem sa različitim značenjem, zatim sinonim kao i hiperonim. Pri tome, treba naglasiti da ne može da se govori o apsolutnim sinonimima. Opšteprihvaćena definicija sinonimije je da je to leksička relacija između dva leksema različitog korena, odnosno različite forme, a identičnog ili približno jednakog sadržaja. U načelu može da se govori o dva tipa sinonimije, a to su istoznačnost (apsolutna sinonimija) i bliskoznačnost (partikularna sinonimija), ali istovremeno treba istaći da je istoznačnost izuzetno retka. Kada je u pitanju bliskoznačnost razlike postoje u nekom segmentnu leksičkog značenja (designacija i konotacija).

Na osnovu toga koji je obim polisemijske strukture zahvaćen sinonimskim odnosom, a kao podvrste bliskoznačnosti, može da se govori o totalnoj i parcijalnoj sinonimiji. Kod totalne sinonimije u sinonimski odnos stupa celokupna polisemijska struktura. a parcijalna sinonimija podrazumeva da se relacija uspostavlja među pojedinim njenim delovima (Šipka, 1998: 44–45).

U analiziranom materijalu identifikovano je samo šest paremija sa izraženim leksičkim razlikama ovoga tipa:

(71a) Auf dass alle **Sache** bestehe auf zweier oder dreier Zeugen
Mund.

(71b) Sve **riječī** ostanu na ustima dva ili tri svjedoka.

(Mt. 18,16; Jn. 8,17; 2. Kor. 13,1)

U jeziku A zastupljena je leksema, odnosno supstantiv *Sache* (u prevodu na srp. sa značenjem *stvar*) dok se u jeziku B javlja jedan semantički sasvim različit supstantiv *riječ* (u prevodu na nem. sa značenjem *Wort*).

Stoga u ovom primeru uopšte ne može da se govori o sinonimiji. Parcijalna semantička ekivalencija nije bitno uticala na semantiku paremije u celini, odnosno na pouku ili načelo koju nosi paremija.

Paremija je citat iz *Starog zaveta*, a u pitanju je Mojsijev zakon: **na riječima dva ili tri svjedoka da ostane stvar** (V Mojs, 19, 15) i predstavlja biblijski princip i načelo da su po božijoj volji uvek neophodna najmanje dva svedoka.

(72a) Denn **geitz** ist eine wurzel alles ubels.

(72b) Jer je korijen sviiju zala **srebroljubje**. (1.Tim. 6,10)

Leksema *Geitz* sa značenjem *škrtoš* u savremenom nemačkom jeziku izražena je leksemom *srebroljublje* ‘pohlepa, gramzivost’ u jeziku B. Srebroljublje podrazumeva s jedne strane rasipništvo, a s druge strane škrtoš, pa možemo konstatovati da se u ovom primeru radi o parcijalnim sinonimima, leksemama koje povezuje koncept pohlepa.⁵³ Zanimljivo je napomenuti da u novijem revidiranom izdanju prevoda (na nemačkom jeziku) nema leksičke razlike ovoga tipa.

Paremija počiva na rečima apostola Pavla i predstavlja moralni apel da se promeni pohlepni stav. Pohlepa, pogotovo za novcem, koren je svakog zla, podloga za nastanak i razvoj loših ljudskih osobina, lošeg ponašanja i kao takva

⁵³ U starovisokonemačkom jeziku leksema je glasila *gīt(e)* i imala je značenje ‘Gier, Habgier’ (pohlepa).

onemogućava harmoničan suživot i pre ili kasnije se završava nekim sukobom.

U savremenom nemačkom jeziku nalazimo sledeće varijante ove paremije **Die Habsucht ist die Wurzel allen Übels** (<https://www.logobuch.de/logo-aktiv/wissensbibliothek/christliches-lexikon/die-habsucht-ist-die-wurzel-allen-uebels>) i kod Krausa **Die Wurzel allen Übels: die tiefliegende Ursache für eine schlimme Entwicklung** ‘Koren svakog zla: duboko ukorenjeni uzrok lošeg razvoja’ (Krauss, 1998: 234).

(73a) der geist ist willig, aber **das fleisch** ist schwach.

(73b) Jer je duh srčan, ali je **tijelo** slabo. (Mt. 26,41)

Ako se uporedi leksema *Fleisch* (sa značenjem *meso*) u jeziku A i leksema *tijelo* u jeziku B, može da se utvrdi da je njihovo značenje uslovno približno. Naime, leksema *Fleisch* bi sa značenjem *meso* uslovno mogla da se posmatra kao hiperonim u odnosu na leksemu *tijelo*. Stilski je zapravo leksema *fleisch* izražajnija u odnosu na leksemu *tijelo*. U pitanju je denotativno sadržinska relacija taksonomija koja počiva na principu subordinacije (Šipka, 1998: 49).

Paremija je nastala na osnovu Isusovih reči kojima se u Getsimanskom vrtu obraća svojim učenicima koji su zaspali, a trebalo je da ostanu budni i da se mole sa njim. **Der Geist ist willig, aber das Fleisch ist schwach** (Duden, 2013: 83). Danas se upotrebljava u situacijama kada neko ima neku dobru nameru da uspe u nečemu, ali mu to ne polazi za rukom zbog ljudskih slabosti.

Kraus navodi sledeće značenje u savremenom nemačkom jeziku: *Ironisch für einen guten Willen, der aber zu schwach ist, mit einer Aufgabe fertig zu werden*, ‘Ironično za dobru volju, koja je preslaba da bi se nosila sa nekim zadatkom’ (Krauss, 1998: 66).

(74a) denn ein **erbeiter** ist seiner speise werd/

(74b) Jer je **poslenik** dostojan svoga jela. (Mt. 10,10)

Za razliku od prethodnog primera ovde se radi o nepotpunim pojmovnim sinonimima, odnosno o parcijalnoj ili partikularnoj sinonimiji. Naime, obe lekseme odnose se na isti koncept, tj. *osobu koja radi*. Ipak, ova paremija je uvrštena u grupu sa leksičkim razlikama, zato što u srpskom jeziku pored lekseme *poslenik*, postoji i leksema *radin* koja bi više odgovarala prevodu lekseme *arbeiter*, utoliko pre što je ova leksema ranije bila supstantiv, a danas je adjektiv.

Ein Arbeiter ist seines Lohnes wert: *Jeder soll für seine Arbeit einen gerechten Lohn erhalten.*, ‘Svako treba da dobije poštenu platu za svoj rad’. Citirajući tada poznatu poslovicu, Isus je takođe zagovarao pravednu nagradu za svoje sledbenike. Pošto se paremija bavi važnim pitanjem hrišćanske društvene etike, i danas se može koristiti sa istim značenjem (logo-buch.de/logo-aktiv/wissensbibliothek/christliches-lexikon/ein-arbeiter-ist-seines-lohnes-wert).

(75a) Kein Prophet ist angenehme jnn seinem **vaterlande**/

(75b) Nikakav prorok nije mio na svojoj **postojbini**. (Lk. 4,24)

Lekseme *Vaterland* (sa značenjem *otadžbina* i *postojbina*) mogle bi se takođe u širem značenju shvatiti kao sinonimi. S obzirom na to da u jeziku B postoji leksema koji pokriva značenje navedene lekseme u jeziku A (*otadžbina*), uvrštena je i ova paremija u grupu leksičkih razlika. Kod ovakvih primera radi se o semantičkim nijansama nepotpunih sinonima, odnosno o parcijalnoj/partikularnoj sinonimiji, kao podvrsti bliskoiznačnosti. Shodno tome može se izvesti i zaključak da je na nivou paremije sačuvana semantika i pored izražene parcijalne semantičke ekvivalencije.

Paremija **Der Prophet gilt nichts in seinem Vaterland/Vaterhaus**⁵⁴

⁵⁴ U savremenom jeziku postoji nekoliko varijanti ove paremije:
Der Prophet im eigenen Land ist nichts wert; Der Prophet gilt nichts im eigenen Land; Der

Ironische Feststellung, dass ein Mensch es schwer hat, unter seinen nächsten Bekannten als Autorität zu gelten upotrebljava se uglavnom ironično, i to u situaciji kada želimo da naglasimo kako je teško biti autoritet među svojim, među najbližim i poznanicima. Čovek od značaja nije nigde manje važan nego u svojoj zemlji (Krauss, 1998: 161).

(76a) Das **wissen** bleset auff/ Aber die liebe bessert.

(76b) **Razum** dakle nadima, a ljubav popravlja. (1. Kor. 8,1)

Lekseme *Wissen* (sa značenjem *znanje*) iz jezika A i *razum* (nem. *Verstand*) iz jezika B bi se, takođe, kao i kod prethodnog primera, mogle shvatiti kao nepotpuni sinonimi, odnosno u ovom slučaju radi se o parcijalnoj sinonimiji. Stoga je i ova paremija uvrštena u grupu sa izraženim leksičkim razlikama. Tekstualna semantika na nivou celokupnog mikroteksta i ovoga puta je sačuvana i pored parcijalne semantičke ekvivalencije.

Na osnovu svih navedenih primera vidi se da razlike ovoga tipa na ispitanom korpusu nisu brojne, ali bi trebalo podvući da one ipak postoje.

3.3.2.2. Različitost u izboru adjektiva

U okviru ove grupe nalazi se samo šest paremija. Kao i u prethodnoj grupi i ovde se radi većinom o leksičkim razlikama izraženim nepotpunim sinonimima, odnosno o parcijalnoj sinonimiji. U narednom primeru različitost u izboru adjektiva predstavlja antonim.

Prophet gilt nichts in seinem Vaterlande. Ein Prophet gilt nirgends weniger als in seinem Vaterland: Der Prophet im eigenen Land ist nichts wert; Der Prophet gilt nichts im eigenen Land; Der Prophet gilt nichts in seinem Vaterlande. Ein Prophet gilt nirgends weniger als in seinem Vaterland;

(77a) (gehet ein durch die enge pforte)/ denn die pforte ist **enge**/ und der weg ist breit/ der zu verdammnis abführet/

(77b) (Uđite na uska vrata), jer su **široka** vrata i širok put što vode u propast. (Mt. 7,13)

Kontrastivna razlika ovog tipa utvrđena je samo kod ove paremije u analiziranom korpusu, pri čemu je najverovatnije u pitanju Luterova greška nastala prilikom ranijeg prevođenja, jer je u svim kasnijim izdanjima *Biblije* umesto lekseme *eng* navedena leksema *weit*.

Kraus navodi frazeologizam **die enge Pforte** nastao na osnovu ove paremije, tj. uvodnog dela u paremiju. Danas se često koristi kao simbol za teškoće u pronalaženju pristupa do željenog cilja u životu (Krauss, 1998: 156–157).

(78a) ein guter bawm/ kan nicht **arge** früchte bringen/ und ein **fauler** bawm / kan nicht gute früchte bringen/

(78b) Ne može drvo dobro rodova **zlijeh** rađati, ni drvo **zlo** rodova dobrih rađati. (Mt. 7,18)

U jeziku A zastupljene su lekseme *arg* sa značenjem *zao*, *loš* i *faul*, izražene samo jednim adjektivom u jeziku B, adjektivom *zao*, s tim da je adjektiv *arg* semantički kompatibilan sa adjektivom *zao*. Adjektiv *faul* sa značenjem *gnjio*, *truo*, *lenj* nije semantički ni približan adjektivu *zao*, tako da može da se govori o kontrastivnoj razlici, jer su zastupljene dve različite lekseme. Celokupna semantika paremije sačuvana je bez obzira na ove ispoljene leksičke razlike i bez obzira na samo parcijalnu semantičku ekvivalenciju.

(79a) **die starcken** duerfen des artzes nicht sondern die krancken.

(79b) Ne trebaju **zdravi** ljekara nego bolesni.⁵⁵

(Mt. 9,12; Mk. 2,17; Lk. 5,31)

U jeziku A upotrebljen je adjektiv *stark* sa značenjem ‘jak’, dok je u srpskom, odnosno jeziku B upotrebljen adjektiv *zdrav* (nem. ‘gesund’). Međutim, u razgovornom jeziku, kada se kaže da je neko jak, semantička osnova sadrži i konotaciju adjektiva *zdrav*, u smislu *krepak*. Iako se radi o dva različita adjektiva, tj. sve komponente nisu identične, na nivou mikroteksta nema nekih bitnih razlika, tako da se i ovoga puta može zaključiti da su kontrastirane paremije zapravo semantički i tekstualno ekvivalentne.

Paremija predstavlja Isusov odgovor na prekor svog protivnika da sedi za stolom sa grešnicima. **Die Gesunden bedürfen des Arztes nicht: Rechtfertigung des Aufwands an Zeit und Mitteln für die schwächeren Glieder einer Gemeinschaft**, ‘pravdanje zbog utrošenog vremena i sredstava za slabije članove zajednice’ (Krauss, 1998: 21).

(80a) Kein Prophet ist **angenehme** jnn seinem vaterlande./

(80b) Nikakav prorok **nije mio** na svojoj postojbini. (Lk. 4,24)

(vidi (75a) i (75b))

Paremija u jeziku A sadrži leksemu *angenehm* sa denotativnim značenjem ‘ugodan, prijatan’. Adjektivi pripadaju istom konceptu, u navedenim primerima, tj. kontekstima i imaju slično značenje, jer adjektiv *angenehm* u širem smislu reči može da sadrži i konotaciju ‘mio’ i obrnuto pa se smatraju nepotpunim sinonimima tj. parcijalnim sinonimima.

⁵⁵ Paremija je navedena i u Jevanđelju po Luki (5, 31) bez kontrastivne razlike ovog tipa.

(81a) Der geist ist **willig**/ aber das fleisch ist schwach.

(81b) Jer je duh **srčan**, ali je tijelo slabo. (Mt. 26,41)

(vidi (73a) i (73b))

Leksema *willig* u jeziku A sa značenjem ‘voljan, spreman, uslužan, pokoran, poslušan’, mogla bi se smatrati samo prevodnim ekvivalentom lekseme *srčan* ‘odvažan, junačan, hrabar’ (RSJ, 2011: 1240) u jeziku B, te je na nivou paremija konstatovana parcijalna semantička ekvivalencija.

(82a) Wer im geringesten trew ist/ *der* ist auch im grossen trew/ und wer im geringesten **unrecht** ist/ *der* ist auch im grossen **unrecht**.

(83b) Koji je vjeran u malom i u mnogom je vjeran; a ko **je nevjeran** u malom i u mnogom je **nevjeran**. (Lk. 16,10)

(vidi (51a) i (51b))

Još jedan primer parcijalnih sinonima predstavljaju lekseme *unrecht* i *nevjeran* kao adjektivne komponente paremije. Leksema *unrecht* ima sledeća značenja u srpskom jeziku (Ristić; Kangrga, 1963: 569) ‘nepravi, pogrešan, lažan, nezgodan’ a za leksemu *nevjeran* navode se značenja ‘1. koji nije veran, nije odan; koji krši zadatu reč, 2. neadekvatan, nerealan, neistinit, netačan’ (RSJ, 2011: 794). Zanimljivo je napomenuti da su u jeziku B za razliku od jezika A, komponente paremije kontrerni parovi *vjeran* : *nevjeran* u obe relativne rečenice.

3.3.2.3. Različitost u izboru zamenica

Uočene razlike ovoga tipa mogu se svrstati u 3 manje podgrupe, i to u zavisnosti od vrste zamenica koje čine komponente paremije, tako da se ovoga puta može govoriti o izraženim razlikama koje se odnose na personalne, relativne i demonstrativne zamenice. Iako je njihov broj izuzetno mali (ukupno ih je 5),

smatrali smo da bi ipak trebalo istaći da su identifikovane i takve razlike u analiziranom korpusu.

3.3.2.3.1. Personalna zamenica

Samo jedna paremija poseduje razliku ovoga tipa. Neophodno je podvući da je ova razlika istovremeno i morfološka i da će paremija biti analizirana i u toj grupi. Smisao paremije je bez obzira na izraženu razliku jasan, iz čega proizilazi zaključak da na nivou mikroteksta nema bitnije razlike. U jeziku A zastupljena je leksema, odnosno personalna zamenica za 1. l. pl. *uns* ‘nas’, dok u jeziku B stoji personalna zamenica za 2. l. pl. *vas*.

(84a) Wer nicht widder **uns** ist, der ist fur **uns**.

(84b) Jer ko nije protiv **vas s vama** je. (Mk. 9,40)

(vidi (50a) i (50b))

3.3.2.3.2. Relativna zamenica

Relativna zamenica *der* iz jezika A (sa značenjem ‘koji’) u jeziku B izražena je takođe relativnom zamenicom *što*. U pitanju su semantičke nijanse, tako da možemo da zaključimo da je između ove dve lekseme utvrđen odnos parcijalne sinonimije. Naravno da iz toga proizilazi da na nivou idioma semantika ostaje gotovo nepromenjena.

(85a) denn die pforte ist enge/ und der weg ist breit/ **der** zu verdamnis abführet/.

(85b) Široka su vrata i širok put **što** vode u propast.

(Mt. 7,13; Lk. 9,62)

(vidi (77a) i (77b))

3.3.2.3.3. Demonstrativne zamenice

Kada su u pitanju demonstrativne zamenice utvrđeno je da kontrastivne razlike nisu brojne. Naprotiv, samo 3 paremije pripadaju ovoj grupi razlika. Kontrastivne razlike u ovom slučaju podrazumevaju sledeće: demonstrativna zamenica *der*, sa značenjem ‘taj’ u jeziku A kao parcijalni ekvivalent ima u jeziku B indefinitnu zamenicu *nijedan*. Semantičkih razlika na nivou paremije zapravo i nema, jedino što je postignuta veća izražajnost u jeziku B leksemom *nijedan*.

(86a) Wer seine hand an den pflug leget/und sihet zurueck/ **der** ist nicht geschickt zum reich Gottes.

(86b) **Nijedan** nije pripravan za carstvo Božije koji metne ruku svoju na plug, pa se obzire natrag. (Lk. 9,62)

Isusove reči upućene učeniku koji je bio spreman da ga sledi, ali se prethodno hteo oprostiti od svoje porodice. **Wer seine Hand an den Pflug legt und schaut zurück**, *Warnung vor zuviel Selbstreflexion beim Anpacken einer Aufgabe*, ‘ne razmišljati previše o sebi prilikom obavljanja nekog zadatka’ (Krauss, 1998: 83).

Leksema *dieser*, demonstrativna zamenica sa značenjem ‘ovaj’ u jeziku B izražena je leksemom *drugi* pri čemu se uopšte ne radi o zamenici, nego o rednom broju, koji je, međutim, ovde upotrebljen u imeničkoj službi (up. RSJ 2011, *drugi* – „не онај о којем је реч, не дати, дотични, већ било који или неки од осталих“), i otuda uporediv sa demonstrativom u nemačkom prevodu.

(87a) **Dieser** seet/ der ander schneit.

(87b) ... da je **drugi** koji sije, a drugi koji žanje. (Jn. 4,37)

(vidi (15a) i (15b))

Paremija u jeziku A kao jednu od komponenti sadrži leksemu *das*,

demonstrativnu zamenicu sa značenjem ‘to’. Kao parcijalni ekvivalent u jeziku B utvrdili smo demonstrativnu zamenicu *ono*. Razlike su zapravo neznatne, a njihovo postojanje ne utiče na semantiku paremije u celini.

(88a) Denn was der mensch seet/ **das** wird er erndten.

(88b) Jer šta čovijek posije, **ono** će i požnjeti. (Gal. 6,7)

(vidi (45a) i (45b))

3.3.2.4. Različitost u izboru verbalnih komponenti

Ukupan broj paremija sa izraženim leksičkim razlikama ovoga tipa obuhvata 13 primera, tako da je ovo zapravo i najbrojnija grupa sa izraženim leksičkim razlikama. Uglavnom su u pitanju parcijalni sinonimi. Naredna dva primera kao verbalne komponente imaju lekseme *legen* i *liegen* u jeziku A i leksemu *stajati* u jeziku B.

(89a)/ es ist schon die axt den bewmen an die wurtzel **gelegt**/

(89b) Već i sjekira kod korijena drvetu **stoji**. (Mt. 3,10; Lk. 3,9)

(up. (16a) i (16b))

Leksema *legen* (89a) ima značenje *položiti*, *staviti*, *metnuti*, a leksema *liegen* (90a) značenje *ležati*. Između navedenih leksema u nemačkom i lekseme *stajati* u srpskom jeziku postoji razlika i sa dimenzionalnog aspekta. Kontekstualno odgovaraju jedan drugome u navedenim primerima, tako da spadaju u grupu tzv. kognitivnih sinonima.⁵⁶

⁵⁶ Šipka (1998: 46, prema Cruse) kognitivne sinonime objašnjava na sledeći način: „X je kognitivni sinonim Y-a ako su (i) X i Y sintaksički jednaki, i ako bilo koja gramatična deklarativna rečenica S koja sadrži X ima ekvivalentne istinosne uslove sa drugom rečenicom S1, koja je identična sa S samo što je X zamijenjen Y-om”.

Semantika na nivou paremije i pored ispoljenih kontrastivnih razlika nije narušena. Pri tome treba ipak podvući da je leksemom *stajati* postignuta daleko veća izražajnost u jeziku B u odnosu na jezik A.

(90a) es mag die stadt / die auff einem berge **ligt**/ nicht verborgen sein

(90b) Ne može se grad sakriti kad na gori **stoji**. (Mt. 5,14)

Naredne tri paremije u okviru verbalne komponente imaju zastupljene sledeće lekseme *sein* / *nicht* /: *imati* (sa značenjem *biti*) sa negacijom i bez nje. I ovoga puta reč je ponovo o kognitivnim sinonimima.

(91a) Der Juenger **ist nicht** uber seinen Meister/ noch der Knecht uber den Herrn.

(91b) **Nema** učenika nad učitelja svojega ni sluge nad gospodara svojega. (Mt. 10,24)

U jeziku A verbalna komponenta je leksema *sein* (sa osnovnim značenjem *biti*) u odričnom obliku, a u jeziku B leksema *nemati*. Na nivou paremije sačuvana je semantika, s tim što leksema *nemati* ima ovde manju stilsku izražajnost u odnosu na jezik A.

(92a) Und sihe /**es sind letzten** /die werden die ersten sein/ und **sind ersten** /die werden die letzten sein

(92b) I gle, **ima** posljednjih, koji će biti prvi, i **ima** prvijeh koji će biti posljednji. (Lk. 13,30; Mk. 9,50)

(up. (26a) i (26b))

U navedenom primeru posmatramo sledeće lekseme: u jeziku A *wuertzen* sa značenjem *začiniti*, dok je u jeziku B leksema *salzen*, isključivo sa značenjem

soliti. Ako uporedimo semantiku ova dve lekseme, odmah je uočljivo da se zapravo radi o odnosu subordinacije. Leksem *wuerzen*, podrazumeva i značenje *soliti*, kao jedno od njegovih značenja. Leksem *soliti* u jeziku B je zapravo hiponim u odnosu hiperonim leksem *wuerzen* u jeziku A.

(93a) Das saltz ist gut/ so aber das saltz thum wird/ wo mit wird man
wuertzen/

(93b) Dobra je so; ako so bude neslana, čime će se **soliti**. (Lk. 14,34)

Kraus (1998: 173) navodi frazeologizam nastao od ove paremije **das Salz der Erde: Persönlichkeiten und Gruppen, denen für die Menschen wichtige geistige Anstöße zugeschrieben werden**, ‘ličnosti i grupe koji služe kao važni duhovni podsticaji za ljude’.

Ranije se soli pridavao poseban značaj, s obzirom na to da je imala bitnu ulogu u životima ljudi, a da pri tome nije bila tako lako dostupna. Verovalo se da ima moć pročišćavanja i smatrana je simbolom životne snage, pa su joj se pripisivale i moralne i duhovne moći. Slika „soli zemlje“ najčešće se koristi u sakralnom, ali i u sekularnom diskursu, gde se po pravilu odnosi na radne i uzorne ljude (Duden, 2013: 156).

Kontrastivnom analizom utvrđeno je da kao parcijalni ekvivalent za nem. leksemu *werfen* sa značenjem ‘baciti’ u jeziku B nalazimo leksemu *metati*, sa sličnim značenjem. Ipak, treba istaći da je verbalna komponenta *metati* stilski izražajnija u ovom kontekstu od verbalne komponente *baciti*.

(94a) Ir solt das heiligthun nicht den hunden geben/ und ewere perlen
solt ir nicht fur die Sew **werffen/**.

(94b) Ne dajte svetinje psima, niti **mećite** bisere svojega pred svinje.
(Mt. 7,6)

(vidi (35a) i (35b))

U jeziku A zastupljena je leksema *helfen* sa značenjem ‘pomoći’, a u jeziku B leksema *izliječiti se*. Na prvi pogled se radi se o dve potpuno različite lekseme, međutim lekseme možemo nazvati tekstualnim sinonima, jer su obe povezane sa konceptima *pomoć* i *isceljenje*, s tim da je u nemačkom upotrebljen glagol opštijeg značenja neke aktivnosti (*помогати*) a u srpskom specifičniji glagol koji tačno imenuje aktivnost u određenoj „sferi, delatnosti”, kakva je medicina, pa otuda i *isceliti* kao tekstualni sinonim za *izlečiti*.

(95a) Artzt, **hilff** dir selber!

(95b) Ljekaru, **izliječi se** sam!⁵⁷ (Lk. 4,23)

Arzt, heile dich selbst! Ironisch zu jemand, der gute Ratschläge gibt, die zu befolgen er selber nötig hätte, ‘Ironično prema nekome ko daje dobar savet koji bi i on sam trebalo da sledi’ (Krauss, 1998: 21). Radi se o izreci koja je bila poznata i u Isusovo doba. Stošić navodi (2007: 71) **Vraču, isceli se sam!**

Leksema *messen* sa značenjem ‘meriti’, zastupljena u jeziku A, izražena je u jeziku B dvojako: u prvoj rečenici verbalnom komponentom *dati*, a u drugoj *vratiti*. Radi se, dakle, o potpuno različitim leksemama. Celokupna semantika je i pored izražene razlike sačuvana, očuvan je smisao, poruka, s tim što bi trebalo naglasiti da leksema *messen* (*mjeriti*) poseduje obeležje metaforičnosti u odnosu na lekseme *dati* i *vratiti*.

(96a) denn eben mit der mass/ da ir mit **messet/** wird man euch widder **messen/**

(96b) Jer kakvom mjerom dajete onakom će vam se **vratiti**. (Lk. 6,38)
(up. (14a) i (14b))

⁵⁷ Poreklo paremija nije lako utvrditi, ali za ovu paremiju se zna da potiče iz latinskog jezika.

Danas u savremenom nemačkom jeziku leksema *befehlen* ima denotativno značenje *narediti, zapovediti*. Samo u sintagmi *seine Seele Gott befohlen* zadržano je i značenje *übergeben*, koje je ova leksema imala u periodu starovisokonemačkog (stvnem. *bifel(a)han – anvertrauen, übergeben, bergen, begraben*).

Vremenom zapravo dolazi do semantičke derivacije (nem. *Bedeutungswandel*), odnosno suženja značenja ove lekseme, tako da možemo zaključiti da se i ovde radi o leksičkoj razlici, i to o nepotpunoj partikularnoj sinonimiji.

(97a) Denn welchem viel gegeben ist/ bey dem wird man viel suchen/
und welchem viel **befohlen ist**/ von dem wird man viel fordern.

(97b) Kome je mnogo dano, mnogo će se iskati od njega; a kome **predaše** najviše, najviše će se iskati od njega. (Lk. 12,48)

Poruka paremije „kome je mnogo dano, od njega će se mnogo iskati“ sastoji se u tome da smo mi odgovorni za ono što imamo. Ako smo blagoslovljeni talentima, blagostanjem, znanjem, vremenom i sl., očekuje se od nas da to dobro upotrebimo. **Kome je više dato, od njega se više i traži** (Stošić, 2007: 51).

U jeziku A upotrebljena je leksema *geben* sa značenjem *dati*, dok je u jeziku B upotrebljena leksema *iznositi*. Verbalna komponenta *geben* sa aspekta leksičke semantike ima širu konotaciju u odnosu na verbalnu komponentu *iznositi*.

Između ove dve lekseme ustanovljena je denotativno sadržinska relacija – taksonomija, što podrazumeva leksičku relaciju u koju stupaju najmanje dve lekseme po principu *A jeste B*. U ovom slučaju postoji u širem smislu reči odnos subordinacije, zapravo određeni stepen subordinacije, jer je leksema *iznositi* podređena semantički leksemi *geben*, sa značenjem ‘dati’.

(98a) Jdermann **gibt** zum ersten guten wein/ und wenn sie truncken worden sind/ als denn den geringern.

(98b) Svaki čovjek najprije dobro vino **iznosi**, a kad se opiju onda rđavije.

(Jn. 2,10)

(vidi (11a) i (11b))

Leksema *schneiden* iz jezika A ima sledeća značenja *rezati*, *seći*, *podrezati*, *šišati*, *porezati se* i samim tim i mnogo širu upotrebu od leksema *žnjeti* iz jezika B, čija je semantika jasna i odnosi se samo na žetvu, mada može biti i upotrebljena i metaforički (npr. *svako žanje ono što je posejao*). Semantički se ove verbalne komponente podudaraju samo u jednoj dimenziji. Jedno od značenja leksema *schneiden* poklapa se delimično sa značenjem leksema *žnjeti*, tako da bi se zapravo moglo donekle govoriti o odnosu sinonimije, čak i hiperonimije.

Ipak, značenje paremije bez obzira na različite verbalne komponente ostaje gotovo nepromenjeno, kao i u većini primera sa ovom izraženom kontrastivnom razlikom.

(99a) Dieser seet/ der ander **schneit**.

(99b) ... **da je drugi koji** sije, a drugi koji **žanje**. (Jn. 4,37)

(vidi (15a) i (15b))

U ovom mikrotekstu u obe rečenice zastupljene su različite lekseme, i to u jeziku A verbalna komponenta *pfliegen* sa značenjem ‘brinuti se za, negovati, baviti se, gajiti, običavati’, u jeziku B *služiti*, dalje i u jeziku A *geniessen*, a u jeziku B *deliti*. Poruka i načelo koje nosi ova paremija ipak ostaje u istoj semantičkoj dimenziji i pored različitosti koje su se iskazale na leksičkom nivou.

(100a) vnd die des altars **pfliegen/ geniessen** des Altars/

(100b) I koji oltaru **služe** s oltarom **dijele**. (1. Kor. 9,13)⁵⁸

Wer dem Altar dient, soll auch vom Altar leben: *Zur Rechtfertigung des Unterhalts der Seelsorger durch die Gemeinde, 'Da bi se opravdalo održavanje duhovnika od strane zajednice'* (Krauss, 1998: 15). Apostol Paul se poziva na Isusove reči, ali i na starozavetne propise.⁵⁹

Posmatrajući verbalne komponente u jeziku A i jeziku B može se zaključiti da postoje određene razlike, mada one ne utiču na semantiku paremije u celini, na poruku koju ona nosi. Semantički odnos između ove dve lekseme, odnosno verbalne komponente ne možemo svrstati ni u domen sinonimije ni antonimije. Radi se o dva različita leksema, pri čemu leksema *bekommen* ima sledeća značenja u njemačkom jeziku 'dobiti, primiti'. U jeziku B upotrebljena je leksema *biti*.

(101a) Alle gute gabe und alle vollkommene gabe **bekompt** von oben herab/

(101b) Svaki dobri dar i svaki poklon savršeni **odozgo je**. (Jak. 1,17)

3.3.2.5. Različitost u izboru adverbnihi komponenti

Kontrastivnom analizom utvrđeno je da razlike ovoga tipa nisu brojne. Naime, zabeležena su samo u dva primera, pri čemu se oba puta radi o adverbima za mesto, odnosno o adverbu *da*.

⁵⁸ Kod Muškatirovića je ovaj oblik zabeležen: *Ko služi oltaru od oltara valja i da živi*.

⁵⁹ *Die des Altars pflegen, geniessen des Altars. – 1 Kor. 9, 13; Schulze, 263. Wer dem Altar dient, soll vom Altar leben. – Simrock, 175. Wer vom Altar lebt, soll auch dem Altar dienen. – Körte, 101; Simrock, 176. https://www.deutschestextarchiv.de/book/view/wander_sprichwoerterlexikon01_1867?p=55*

Adverb *da* (sa značenjem *tu, ovde, tada*) u jeziku A izražen je u jeziku B adverbom *ondje*, odnosno *onamo*. Razlika je zapravo neznatna, ali s obzirom da adverb *tu* ovde više odgovara semantici adverba *da*, smatra se i u ovom slučaju kontrastivnom razlikom.

(102a) Denn wo ewer schatz ist/ **da** ist auch ewer hertz/.

(102b) Jer, gdje je vaše blago **ondje** će biti i srce vaše.

(Mt. 6,21; Lk. 12,34)

Paremija predstavlja Isusove reči kao opomena zbog gomilanja bogatstva. Termin blago ovde označava ono što je važno. **Wo dein Schatz ist, da ist auch dein Herz:** *Das, wonach ein Mensch strebt, bestimmt seine Wesensart*, ‘Ono čemu čovek teži određuje njegovu prirodu’ (Krauss, 1998: 180).

(103a) Wo aber ein ass ist/ **da** samlen sich die Adler.

(103b) Jer gdje je strvina, **onamo** će se i orlovi kupit.

(Mt. 24,28; Lk. 17,37)⁶⁰

Isus je citirao najverovatnije već postojeću poslovicu i time odgovorio na pitanje kako će prepoznati Mesiju. Kraus (1998: 11) beleži ovu paremiju sa leksemom *Geier*, što je inače uobičajeno za savremeni nemački jezik: **Wo ein Aas ist, da sammeln sich die Geier:** *Wehrlosigkeit zieht Gauner an*, ‘Slabost/bespomoćnost privlači lopove’.

Tamo gde je profit ili lak, brz uspeh, gde se budi pohlepa, okupljaju se mnogi ljudi, vođeni pohlepom, na primer lovci na nasleđstvo. Pokvareni ljudi koriste tuđu nesreću. Stošić (2007: 38) navodi sledeće paremije: **Gde je strvina,**

⁶⁰ Paremija je zabeležena prvo u *Starom zavjetu* Jov. 39.30.

tamo se i psi kupe; Gde je trup, onde se i orlovi sabiraju (zbiraju).

3.3.2.6. Različitost u izboru konjunkcije

Kontrastivnom analizom utvrđeno je da samo mali broj paremija pokazuje kontrastivne razlike ovoga tipa.

Leksema, odnosno sastavna konjunkcija *und* (sa značenjem *i, pa te, a*) u jeziku A izražena je u jeziku B konjunkcijom *niti*, odnosno njenom skraćenom varijantom *ni*. Bez obzira na ispoljene razlike, koje su u stvari neznatne, semantika paremije je skoro identična u oba jezika.

(104a) Ir solt das heiligthun nicht den hunden geben/ **und** ewere perlen
solt ir nicht fur die Sew werffen/.

(104b) Ne dajte svetinje psima, **niti** mećite bisere svojega pred svinje.

(Mt. 7,6)

(vidi (35a) i (35b))

(105a) ein guter bawm/ kan nicht arge fruchte bringen/ **und** ein fauler
bawm / kan nicht gute fruchte bringen/

(105b) Ne može drvo dobro rodova zlijeh rađati, **ni** drvo zlo rodova
dobrijeh rađati. (Mt. 7,18)

(up. (78a) i (78b))

Konjunkcija *so* u jeziku A (sa značenjem *iako, mada, premda, ma kako, tako da*) u jeziku B izražena je sastavnom konjunkcijom *i*. Dve paremije na ispitanom korpusu pokazuju razlike ovoga tipa. Treba, međutim, naglasiti da na nivou idioma nema gotovo nikakvih razlika.

(106a) suchet/ **so** werdet ir finden

(106b) Tražite **i** naći ćete. (Mt. 7,7)

(vidi (44a) i (44b))

(107a) Richtet nicht/**so** werdet jr auch nicht gerichtet/

(107b) I ne sudite, **i** neće vam se suditi. (Lk. 6,37).

Značenje paremije: *Ne osuđujte druge prerano!* U savremenom nemačkom jeziku je u upotrebi frazeologizam nastao na osnovu paremije **Richtet nicht**: *Warnung vor selbstfälliger Bewertung anderer*, ‘Upozorenje na samozadovoljno ocenjivanje drugih’ (Krauss, 1998: 167).

Ovaj primer je nešto specifičniji i činio bi u stvari podgrupu u okviru ove grupe, jer se radi o relativnoj zamenici prevedenoj konjunkcijom, koja se doduše i sama nalazi u vezničkoj ulozi.

(108a) Jr seid das saltz der erden/ **wo** nun das salz thum wird/ wo mit sol man saltzen/

(108b) Vi ste so zemlji; **ako** so obljutavi čime će se osoliti?

(Mt. 5,13; Mk. 9,50; Lk. 14,34)

(up. (93a) i (93b))

3.3.2.7. Zaključak

Druga veća grupa paremija sa izraženom parcijalnom ekvivalencijom su paremije sa leksičkim razlikama. Kontrastivnom analizom utvrđeno je ukupno 37 paremija na tekstu korpusa sa izraženim leksičkim razlikama u jeziku B u odnosu na jezik A. Ove razlike nastale su različitim izborom leksema prilikom prevođenja.

Pri tome treba podvući da prevodni adekvati ostaju uvek u okviru iste vrste reči, što znači da su formalno kongruentni, ali da su izraženi drugim leksemom. Na osnovu toga kojoj morfološkoj vrsti pripadaju različite lekseme u jeziku B u odnosu na jezik A svrstali smo ih u sledeće podgrupe:

1. različitost u izboru supstantiva (u prevodnom ekvivalentu javlja se drugi

supstantiv, leksema sa različitim značenjem, zatim sinonim, kao i hiperonim);

2. različitost u izboru adjektiva (leksičke razlike izražene nepotpunim sinonimima, parcijalna sinonimija i samo u jednom slučaju antonimom);
3. različitost u izboru zamenica (razlike koje se odnose na personalne, relativne i demonstrativne zamenice). Iako je njihov broj izuzetno mali (ukupno 5), ipak treba podvući da i takve razlike postoje;
4. različitost u izboru verbalnih komponenti najbrojnija grupa sa izraženim leksičkim razlikama (13 primera). Većinom su u pitanju leksemi–sinonimi;
5. različitost u izboru adverbnihi komponenti (2);
6. različitost u izboru konjunkcije (5);

Paremije sa leksičkim razlikama na polju izraza i forme su identične, tako da se može zaključiti da je ovoga puta strukturno-formalna ekvivalencija potpuna. Međutim, kada je sadržina u pitanju, tačnije semantika, utvrđena je parcijalna ekvivalencija.

3.3.3. Morfološke razlike

Treća grupa paremija sa utvrđenom parcijalnom ekvivalencijom obuhvata one paremije kod kojih su detaljnom kontrastivnom analizom uočene određene razlike koje se odnose na gramatičke nominalne i verbalne kategorije. Neke od morfoloških razlika numerički su više zastupljene (ukupan broj iznosi 40). Neophodno je naglasiti da je u ovoj grupi određeni broj paremija kod kojih već postoje i strukturno-formalne i leksičke razlike.⁶¹

⁶¹ Upravo u vezi sa tim postojale su teškoće u povlačenju granica, a samim tim i njihovom svrstavanju u grupe. Naime, postojanje morfoloških i leksičkih razlika zahtevalo bi svrstavanje takvih primera u jednu posebnu grupu, pod nazivom morfoleksička grupa. Ova istraživanja nisu obuhvatila ovakvu jednu grupu.

Paremije sa iskazanim morfološkim razlikama nominalnog tipa impliciraju nepodudaranja, odnosno odstupanja koja se odnose na kategoriju roda (u opoziciji se nalaze plural : singular, singular : plural, singular : pluralia tantum,) zatim pronominalne razlike, adjektivne razlike i padežne razlike.

U paremije sa iskazanim morfološkim razlikama verbalnog tipa ubrajaju se kontrastivne razlike koje se tiču tempusa (različito upotrebljeno vreme), modusa (različito upotrebljeni načini) i genusa (pasiv i aktiv u opoziciji), zatim različito zastupljen broj (u opoziciji se nalaze singular : plural, odnosno plural : singular, kao singular : pluralia tantum), te razlike koje se odnose na kategoriju broja i neke padežne, odnosno u ovom slučaju rekcijske razlike.

Podgrupe koje su se iskazale detaljnom kontrastivnom analizom su:

1. supstantivne razlike koje se odnose na kategoriju numerusa
2. pronominalne razlike
3. adjektivne razlike
4. padežne razlike⁶²
5. verbalne razlike koje se odnose na kategoriju tempusa
6. verbalne razlike koje se odnose na kategoriju genusa
7. verbalne razlike koje se odnose na kategoriju modusa

3.3.3.1. Supstantivne razlike koje se odnose na kategoriju numerusa

Kontrastivne razlike ovoga tipa podrazumevaju različito zastupljen numerus (gramatički broj) u upoređenim mikrotekstovima. U opoziciji se uglavnom nalaze plural i singular, zatim singular i plural, a jedna paremija ima u opoziciji singular i pluralia tantum. Ukupan broj paremija sa utvrđenim razlikama ovog tipa je 10.

⁶² U ovom slučaju neophodno je skrenuti pažnju na važnu činjenicu: padežne razlike ubrajaju se i u nominalne i u verbalne.

3.3.3.1.1. Opozicija plural : singular

U jeziku A supstantiv je izražen pluralom, dok se u jeziku B supstantiv nalazi u singularu. Kontrastivne razlike ovoga tipa zabeležene su u 7 slučajeva. I pored ispoljenih razlika na morfološkom nivou, trebalo bi naglasiti da je semantika mikroteksta u celini sačuvana.

(109a) es ist schon die axt **den bewmen an die wurtzel** gelegt

(109b) Već i sjekira kod **korijena drvetu** stoji. (Mt. 3,10; Lk. 3,9)

(vidi (89a) i (89b9; (16a) i (16b))

(110a) Wenn du aber **almosen** gibst/ so las deine linke hand nicht wissen/ was die rechte thut /

(110b) A ti kad daješ **milostinju**, da ne zna ljevaka tvoja šta čini desnica tvoja. (Mat. 6,3)

(vidi (12a) i (12b))

(111a) darum welcher bawm nicht **gute fru^chte** bringet /wird abgehauen und inn das fewer geworffen/

(111b) Svako dakle drvo koje ne rađa **dobra roda** siječe se i u oganj se baca. (Mt. 3,10)

(vidi (16a) i (16b))

(112a) Wenn aber ein blinder den anderen leitet/ so fallen sie beide **jnn die gruben/**

(112b) A slijepac slijepca ako vodi, oba će **u jamu** pasti. (Mt. 15,14)

(vidi (46a) i (46b))

(113a) denn der tod ist **der sunden** sold/

(113b) Jer je plata **za grijeh** smrt. (Rim. 6, 23)

Apostol Pavle se obraća Rimljanima: „Jer je plata za greh smrt, a dar Božiji je život večni u Hristu Isusu Gospodu našem.“ U svojoj suštini, greh je pobuna protiv Boga. Naš greh nas odvaja od Boga, tvorca i održavaoca života. Isus je rekao: „Ja sam put i istina i život. Niko ne dolazi Ocu osim kroz mene“ (Jovan 14:6). Bog je poznat kao veliki „Ja jesam“. Život je u Bogu. Dakle, kada grešimo i odvojimo se od Boga, mi se odvajamo od stvarnog života. Stoga neizbežno doživljavamo smrt.

(114a) Jr seid das saltz **der erden**/ wo nun das salz thum wird/ wo mit sol man saltzen

(114b) vi ste so **zemlji** ako so obljutavi čime će se osoliti?

(Mt. 5,13; Mk. 9,50; Lk. 14,34)

(vidi (93a) i (93b))

(115a) Niemand kan **zweien herrn** dienen/.

(115b) Niko ne može **dva gospodara** služiti. (Mt. 6,24; Lk. 16,13)

Značenje: raditi dva teška zadatka/rada/naloga u isto vreme; radeći za dve različite osobe/organizacije u isto vreme.

Man kann nicht zwei Herren dienen: *Die Unvereinbarkeit zweier Tätigkeiten, von denen jede den ganzen Einsatz verlangt*, ‘Nekompatibilnost dve aktivnosti, od kojih svaka zahteva potpunu posvećenost’(Krauss 1998: 90). **Nijedan sluga ne može dva gospodara služiti** (Stošić, 2007: 55).

3.3.3.1.2. Opozicija singular: plural

Samo jedna paremija ima u jeziku A zastupljen singular, a u jeziku B plural. Morfološka razlika izražena u ovom primeru nije promenila semantiku

idioma u celini.

(116a) Denn geitz ist eine wurtzel **alles ubels**.

(116b) Jer je korijen **sviju zala** srebroljubje. (1. Tim. 6,10)

(vidi (72a) i (72b))

3.3.3.1.3. Opozicija singular : pluralia tantum

Na upoređenom materijalu samo sledeće dve paremijske poseduju morfološke razlike ovoga tipa.

(117a) denn die **pforte** ist enge/ und der weg ist breit/ der zu verdammnis abführet/.

(117b) Široka su **vrata** i širok put što vode u propast. (Mt. 7,13)

(vidi (77a) i (77b))

(118a) Auf das alle Sache bestehe auf zweier oder dreier Zeugen **Mund**.

(118b) Sve riječi ostanu **na ustima** dva ili tri svjedoka.

(Mt. 18,16; 2. Kor. 13,1; Jn. 8,17)

(vidi (71a) i (71b))

Kontrastivna analiza pokazala je da kontrastivne razlike koje se odnose na različito impliciran numerus nisu brojne (10 primera). Važno je napomenuti da se parcijalna morfološka ekvivalencija nije odrazila na semantiku paremijske u celini, odnosno da je prevodna ekvivalencija gotovo u potpunosti identična.

3.3.3.2. Pronominalne razlike

Pronominalne razlike podrazumevaju različito gramatikalizovane zamenice, u ovom slučaju one koje se odnose na posesivne i relativne zamenice.

3.3.3.2.1. Posesivna zamenica

Tri paremije ilustruju kontrastivne razlike ovoga tipa koje su prisutne samo na morfološkom nivou, što znači da na strukturno-formalnom i semantičkom nivou nisu izražene nikakve različitosti. U oba jezika zastupljen je posesivni determinator, a kontrastivne razlike ogledaju se u sledećem: prisvojni determinator iz jezika B *dein* može dvojako biti preveden na srpski jezik (*tvoj i svoj*).⁶³ Posesivni determinator *dein* (za drugo lice jednine) u jeziku B signaliziran je posesivnim determinatorom *svoj*.

Pošto se ove dve leksičke jedinice odnose na istu sadržinu, isti pojam i imaju istu sintaksičku funkciju, možemo da zaključimo da se u ovom slučaju radi o segmentalnoj ekvivalenciji.⁶⁴

- (119a) Du heuchler/ zeuch am ersten den balcken aus **deinem** auge/
darnach besihe/ wie du den splitter aus **deines** bruders auge zihest.
(119b) Licemjere! Izvadi najprije brvno iz oka **svojega**, pa ćeš onda
vidjeti izvaditi trun iz oka brata **svojega**. (Mt. 7,5; Lk. 6,42)
(vidi (28a) i (28b))

- (120a) und las die todten **jre** todten begraben.
(120b) A ostavi neka mrtvi ukopavaju **svoje** mrtvace.
(Mt. 8,22; Lk. 9,60)

⁶³ Konvergentni odnosi su sa stanovišta gramatičkog nivoa, a polazeći od leksičkog nivoa polisemija. U jeziku A, tačnije ranonovovisokonemačkom, za razliku od srpskog nema prisvojne zamenice *svoj*.

⁶⁴ Segmentalna ekvivalencija podrazumeva ekvivalenciju onih segmenata dva jezika koji imaju istu sintaksičku funkciju.

Lass die Toten ihre Toten begraben: *Aufforderung, sich nicht um Menschen zu kümmern, die nur Nichtigkeiten im Kopf haben*, ‘Podsećanje na to da se ne treba baviti ljudima koji imaju samo sitnice na umu’ (Krauss, 1998: 209).

(121a) Ir solt das heiligthun nicht den hunden geben/ und **ewere** perlen
solt ir nicht fur die Sew werffen/.

(121b) Ne dajte svetinje psima, niti mećite bisere **svojega** pred svinje.

(Mt. 7,6)

(vidi (35a) i (35b))

3.3.3.2.2. Relativna zamenica

Kontrastivnom analizom na tekstu korpusa utvrđeno je da samo jedan idiom poseduje kontrastivnu razliku ovoga tipa. Međutim, treba istaći da ova poslovice pored morfološke istovremeno poseduje i leksičku razliku. U jeziku A relativna zamenica glasi *der* sa značenjem *koji* u srpskom jeziku, dok u jeziku B glasi *što* (odgovarajući prevodni ekvivalent u jeziku A bi bio *das*). Morfoleksička razlika ne utiče na semantiku idioma u celini koja je i ovoga puta gotovo u potpunosti sačuvana.

(122a) denn die pforte ist enge/ und der weg ist breit/ **der** zu verdammis
abführet/.

(122b) Široka su vrata i širok put **što** vode u propast. (Mt. 7,13)

(vidi (77a) i (77b))

Iako je broj paremija kod kojih su uočene pronominalne razlike mali, ipak treba podvući da one postoje, doduše samo na planu forme, a ne i na planu sadržaja, tako da može da se izvede zaključak da ni ovog puta semantika paremije nije narušena.

3.3.3.3. Adjektivne razlike

Ovu podgrupu kontrastivnih razlika sa morfološkim obeležjem čine samo 3 paremije. I u jeziku A i u jeziku B zastupljeni su adjektivi sa istom, odnosno približnom semantikom, ali sa različitim stepenom gradacije adjektiva i to:

3.3.3.3.1. Adjektiv u pozitivu: adverb u superlativu

U jeziku A zastupljen je adjektiv *viel* (*mnogo*) u pozitivu, dok je u jeziku B zastupljen adverb *najviše* samo u superlativu. Semantičkih razlika na nivou paremije gotovo i da nema, jedino što je superlativom pojačana semantika, pa je time postignuta i jača izražajnost.

(123a) Denn welchem viel gegeben ist/ bey dem wird man viel suchen/ und welchem **viel** befohlen ist/ von dem wird man **viel** fordern.

(123b) Kome je mnogo dano mnogo će se iskati od njega; a kome predaše **najviše, najviše** će iskati od njega. (Lk. 12,48)

(vidi (97a) i (97b))

3.3.3.3.2. Adverb u pozitivu : adverb u komparativu

U jeziku A zastupljen je zapravo adverb *bald*,⁶⁵ dok je u jeziku B zastupljen adverb u komparativu *brže*. Nema nekih bitnijih semantičkih razlika na nivou celokupne paremije.

(124a) Was du thust/ das thu **balde**/

⁶⁵ Trebalo bi naglasiti da se u ovom slučaju radi zapravo o sinonimima, jer leksema *bald* sa značenjem *ubrzo, uskoro* i leksema *brzo* u komparativu imaju približno značenje.

(124b) Što činiš, čini **brže**. (Jn. 13,27)

(vidi (40a) i (40b))

3.3.3.3. Adjektiv u superlativu : adjektiv u pozitivu

Adjektiv *gering* u superlativu upotrebljen je u jeziku A, a u jeziku B adjektiv *mali* u pozitivu. Budući da je adjektiv u jeziku A signalizovan superlativom, semantika adjektiva u jeziku B signalizovana pozitivom izgubila je na intenzitetu.

(125a) Wer im **geringesten** trew ist/ *der* ist auch im grossen trew/ und wer im **geringesten** unrecht ist/ *der* ist auch im grossen unrecht.

(125b) Koji je vjeran **u malom** i u mnogom je vjeran; a ko je nevjeran **u malom** i u mnogom je nevjeran. (Lk. 16,10)

(vidi (51a) i (51b))

Kao i kod većine drugih primera sa parcijalnim kontrastivnim razlikama i pored iskazanih različitosti i u ovoj grupi nema nekih bitnijih semantičkih razlika na nivou idioma.

3.3.3.4. Padežne razlike

Kontrastivne razlike ovoga tipa zavise od rekcije,⁶⁶ bilo da se radi o rekciji glagola ili rekciji prepozicije. Neophodno je naglasiti da ipak ove razlike treba samo uslovno shvatiti, jer se ipak odnose samo na formu, a ne na sadržaj i da stoga na semantičkom nivou paremije nema nikakvih razlika. Bitna činjenica koja utiče na padežne razlike, kada su nemački i srpski jezik u pitanju, jeste padežni sistem u

⁶⁶ Pod rekcijom se podrazumeva: „osobina nekih vrsta reči (glagola, imenica, zamenica, predloga) da se u frazama povezuju sa drugim rečima, zahtevajući od njih određeni oblik“ (Đukanović, 1992: 10).

ova dva jezika – ne postoji jednak broj padeža. Naime, u germanskom dolazi do sinkretizacije padeža, tako da od indoevropskih osam, ostaju samo četiri, dok se u srpskom jeziku izgubio samo ablativ. U sledećih 10 primera utvrđene su kontrastivne razlike ovog tipa.

7.3.3.4.1. Genitiv singulara: akuzativ singulara

Ranonovovisokonemački glagol *duerfen* zahteva dopunu u genitivu, a njegov ekvivalent u srpskom *trebati* dopunu u akuzativu.

(126a) die starcken duerfen **des artzes** nicht sondern die krancken/

(126b) Ne trebaju zdravi **ljekara** nego bolesni. (Mt. 9,12)

(vidi (79a) i (79b))

7.3.3.4.2. Genitiv singulara: dativ singulara

U narednom primeru glagol *pflegen* u jeziku A regira genitiv singulara, dok je u jeziku B zastupljen glagol *služiti* koji zahteva dopunu u dativu singulara.

(127a) vnd die des altars **pflegen/ geniessen** des Altars/

(127b) I koji oltaru **služe** s oltarom dijele. (Kor. 9,13)

(vidi (100a) i (100b))

(128a) Jr seid das saltz **der erden/** wo nun das saltz thum wird/ wo mit sol man saltzen

(128b) Vi ste so **zemlji**, ako so obljutavi čime će se osoliti?

(Mt. 5,13; Mk. 9,50; Lk. 14,34)

(up. (93a) i (93b); (108a) i 108b)

(129a) Der mann aber ist **des weibes** heubt.

(129b) A muž je glava **ženi**. (1 Kor. 11,3; Ef. 5,23)

Der Mann ist des Weibes Haupt: *Oft angeführt als biblischer Beweis für den Vorrang des Mannes vor der Frau. Eine Behauptung des Apostels Paulus, ‘Muškarac je glava ženi: često se navodi kao biblijski dokaz prvenstva muškarca nad ženom’ – Izjava apostola Pavla (Krauss, 1998: 132). Muž je glava, žena vrat, vrat glavu okreće* (Stošić, 2007: 52).

3.3.3.4.3. Dativ plurala: genitiv singulara

Osnovni brojevi u srpskom jeziku dva, tri i četiri razlikuju padež i rod, ali ne kongruiraju sa imenicom uz koju stoje, jer se ponašaju kao kvantifikatori i u tom slučaju obligatorno zahtevaju genitiv singulara, tako da je imenica „gospodara“ u ovom slučaju genitiv singulara (ili ono što se drugde naziva oblik paukala).

(130a) /Niemand kan **zweien herrn** dienen/.

(130b) Niko ne može dva **gospodara** služiti. (Mt. 6,24; Lk. 16,13)

(vidi (115a) i (115b))

3.3.3.4.4. Dativ plurala: genitiv plurala

(131a) Es ist nicht fein/ das man **den kindern** jr brod neme/ und werff es fur die hunde/

(131b) Nije dobro uzeti **od djece** hljeb i baciti psima. (Mt.15,26)

(vidi (29a) i (29b))

3.3.3.4.5. Akuzativ plurala: genitiv plurala

(132a) ein guter bawm/ kan nicht arge **früchte** bringen/ und ein fauler bawm / kan nicht gute früchte bringen/

(132b) Ne može drvo dobro **rodova** zlijeh rađati, ni drvo zlo rodova dobrijeh rađati. (Mt. 7,18)

3.3.3.4.6. Akuzativ singulara : genitiv singulara

(133a) Ir solt **das heilighun** nicht den hunden geben/ und ewere perlen solt ir nicht fur die Sew werffen/.

(133b) Ne dajte **svetinje** psima, niti mećite bisere svojega pred svinje. (Mt. 7,6)

(vidi (35a) i (35b))

(134a) Wer aber **bis an das Ende** beharret/ der wird selig.

(134b) Ali koji pretrpi **do kraja** blago njemu. (Mt. 10,22 i 24,13)

(vidi (38a) i (38b))

3.3.3.4.7. Akuzativ plurala: genitiv singulara

(135a) Ein jglicher bawm/ der nicht **gute früchte** bringet/ wird abgehauen/ und ins fower geworfen.

(135b) Svako dakle drvo koje ne rađa **roda dobra**, sijeku i u oganj bacaju. (Mt. 3,10)

(vidi (16a) i (16b))

3.3.3.5. Verbalne razlike koje se odnose na kategoriju tempusa

3.3.3.5.1. Present i futur u opoziciji

Tri paremije iz analiziranog korpusa izražavaju kontrastivne razlike ovoga tipa. Parcijalna morfološka ekvivalencija ogleda se ovoga puta u različito upotrebljenim glagolskim vremenima. U jeziku A radnja je gramatikalizovana finitnom verbalnom komponentom u prezentu, dok je u jeziku B upotrebljen futur. Međutim, mora se naglasiti da ova morfološka razlika nije uticala na semantiku idioma u celini.

Za nemačke paremije tipičan je prezent, naročito u atemporalnoj značenjskoj varijanti, tzv. gnomski prezent koji karakteriše sadržaj apstrahovan od konkretne situacije i vremena čime se postiže se apsolutna istinitost sadržaja paremije u bilo kojoj konkretnoj situaciji ili vremenu. (Ivanović, 2012: 113–114; Tekiney 1984: 196–197).

(136a) Denn wo ewer schatz ist/ da **ist** auch ewer hertz/

(136b) Jer, gdje je vaše blago ondje **će biti** i srce vaše. (Mt. 6,21; Lk. 12,34)

(vidi (102a) i (102b))

(137a) Wenn aber ein blinder den anderen leitet/ so **fallen** sie beide jnn die gruben/

(137b) A slijepac slijepca ako vodi, oba **će** u jamu **pasti**. (Mt. 15,14)
(vidi (46a) i (46b))

(138a) Wo aber ein ass ist/ da **samlen sich** die Adler.

(138b) Jer gdje je strвина, onamo **će se** i orlovi **kupit**. (Mt. 24,28; Lk. 17,37)

(vidi (103a) i (103b))

3.3.3.5.2. Futur u opoziciji sa prezentom

Samo jedna paremija u jeziku A ima zastupljen futur, a u jeziku B prezent⁶⁷.

(139a) Es **wird** dir schweer **werden** widder den stachel lecken .

(139b) **Teško ti je** protivu bodila praćati se. (Dap. 9,5 i 26,14)

Značenje paremije: pobuna; prkositi autoritetu; uzalud se opirati.

Frazeologizam nastao na osnovu paremije je deo frazeološkog fonda u savremenom nemačkom jeziku danas i glasi **wider den Stachen löcken/lecken: Gegenüber einer Autorität aufmüpfig sein**, ‘Biti prkosan pred autoritetom’. Uprkos zastarelom jeziku koristi se kao upozorenje protiv onih koji se bune protiv autoriteta, kritika otpora vaspitnim merama (Krauss, 1998: 194–195).

3.3.3.6. Verbalne razlike koje se odnose na kategoriju genusa

Pasiv i aktiv takođe mogu da se nađu u opoziciji, pri čemu treba naglasiti da je pasiv zastupljen u jeziku A dok je u jeziku B uvek aktiv. Nije zabeležen nijedan primer na tekstu korpusa sa aktivom u jeziku A, a pasivom u jeziku B.

U nemačkom jeziku postoje dva pasiva, i to pasiv radnje (nem. Vorgangspassiv) i pasiv stanja (nem. Zustandspassiv). Pasiv radnje je mnogo češće u upotrebi u nemačkom jeziku u odnosu na srpski jezik.

3.3.3.6.1. Pasiv u opoziciji sa refleksivnim pasivom

Na analiziranom korpusu utvrđeno je da samo jedna paremija poseduje

⁶⁷ Milka Ivić (1997: 26) navodi da u sasvim specifične odlike Vukovog jezika spada i izrazito česta upotreba narativnog prezenta, što je i inače odlika jezika narodnih tekstova.

kontrastivnu razliku ovog tipa.

(140a) es mag die stadt / die auff einem berge ligt/ **nicht verborgen sein/**

(140b) Ne **može se grad sakriti** kad na gori stoji. (Mt. 5,14)

3.3.3.6.2. Pasiv u opoziciji sa aktivom prezenta

Pasiv u opoziciju sa aktivom prezenta zabeležen je u naredna tri primera.

(141a) es **ist** schon die axt den bewmen an die wurtzel **gelegt**

(141b) Već i sjekira kod korijena drvetu **stoji**. (Mt. 3,10; Lk. 3,9)

(up. (16a) i (16b))

(142a) Jdermann gibt zum ersten guten wein/ und wenn sie **truncken worden sind/** als denn den geringern.

(142b) Svaki čovjek najprije dobro vino iznosi, a kad **se opiju** onda rđavije. (Jn. 2,10)

(vidi (11a) i (11b))

(143a) Ein jglicher bawm/ der nicht gute früchte bringet/ **wird abgehauen/** und ins feuer **geworfen**.

(143b) Svako dakle drvo koje ne rađa roda dobra, **sijeku** i u oganj **bacaju**. (Mt. 7,19)

(vidi (16a) i (16b))

3.3.3.6.2. Pasiv prezenta u opoziciji sa aktivom futura

Pasiv prezenta u opoziciji sa aktivom futura zabeležen je samo u

narednom primeru.

(144a) Denn wer sich selbs erhoehet/ der **wird erniddriget**/ und wer sich selbs erniddriget/ der **wird erhoehet**.

(144b) Jer koji se podiže, **poniziće se**, a koji se ponižuje, **podignuće se**.

(Mt. 23,12; Lk. 14,11 i 18,14)

(vidi (18a) i (18b))

U vezi sa ovim razlikama potrebno je istaći još da različito gramatikalizovani genus ne utiče na semantiku idioma.

3.3.3.7. Verbalne razlike koje se odnose na kategoriju modusa

Na osnovu rekonstrukcije utvrđeno je da su u indoevropskom jeziku postojala 5 modusa: indikativ, konjunktiv, optativ, injunktiv i imperativ. Germanski je preuzeo indoevropski optativ koji je zapravo preteča današnjeg konjunktiva u nemačkom jeziku. Srpski jezik, međutim, za razliku od germanskog ne poseduje kategoriju konjunktiva,⁶⁸ tako da je u jeziku B uvek izražen indikativom. Različito upotrebljen verbalni modus gramatikalizovan je konjunktivom u opoziciji sa indikativom i imperativom u opoziciji sa futurom.

U nemačkim paremijama indikativ predstavlja dominantan modus glagolske komponente. Imperativ nije tako čest i uglavnom se javlja u 2. l. sg. bez persiranja sa izraženom edukativnom intencijom. Konjunktiv je najmanje zastupljen (Ivanović, 2012: 114; Tekiney 1984: 196).

3.3.3.7.1. Konjunktiv u opoziciji sa indikativom

U okviru ove grupe nalaze se samo ova dva navedena primera.

⁶⁸ Konjunktiv se inače u srpskom jeziku može realizovati potencijalom.

(145a) es ist gnug/das ein jglicher tag seine eigen plage **habe**/

(145b) Dosta je svakome danu zla svoga. (Mt. 6,34)

(vidi (25a) i (25b))

(146a) Es ist nicht fein/ das man den kindern jr brod **neme**/ und werff es
fur die hunde/

(146b) Nije dobro **uzeti** od djece hljeb i baciti psima. (Mt. 15,26)

(vidi (29a) i (29b))

3.3.3.7.2. Imperativ u opoziciji sa futurom

U jeziku A radnja je formalizovana imperativom, a u jeziku B futurom. Samo jedan primer poseduje ovu kontrastivnu razliku.

(147a) Du heuchler/ zeuch am ersten den balcken aus deinem auge/
darnach **besihe**/ wie du den splitter aus deines bruders auge zihest.

147b) Licemjere! Izvadi najprije brvno iz oka svojega, pa **ćeš** onda
vidjeti izvaditi⁶⁹ trun iz oka brata svojega. (Mt. 7,5; Lk. 6,42)

(vidi (28a) i (28b))

⁶⁹ Nagomilavanje infinitiva i inače nije karakteristično za savremeni srpski jezik, a ni mesto infinitiva nije strogo određeno, kao npr. u nemačkom jeziku. Međutim, Milka Ivić (1997: 28–29) ističe: „Jedna od zajedničkih odlika Vukovog jezika i ostalih srpskih pisaca početka XIX veka (što znači i onih „slavjanoserpskih“) jeste stavljanje glagolskih oblika, naročito oblika infinitiva, na kraj rečenice. Vuk npr. piše *Nije htio da se stara svoje vojnike osloboditi i u skupu ih zadržati*; itd... Ova se osobina u tako velikoj meri razvila svakako pod uticajem nemačkog jezika. Književni uzori naših pisaca toga vremena bili su pisani na nemačkom, te je sasvim prirodno pretpostaviti da su se neke odlike sintaksičko-stilske prirode javile kod nas po ugledu na nemački jezik.“

Navedene verbalne kategorije podrazumevaju u ovom slučaju različito gramatikalizovani tempus, genus i modus u upoređenim jezicima. Pošto se ove razlike odnose na formu, odnosno izraz, sledi zaključak da se sa stanovišta sadržine, odnosno semantike ne može govoriti o razlikama.

3.3.3.5. Zaključak

Treća grupa paremija sa parcijalnom ekvivalencijom obuhvata one kod kojih su detaljnom kontrastivnom analizom uočene morfološke razlike koje se odnose na nominalne i verbalne kategorije. Treba naglasiti da je u ovoj grupi određeni broj paremija kod kojih već postoje i strukturno-formalne i leksičke razlike.

Paremije sa iskazanim morfološkim razlikama nominalnog tipa pokazuju nepodudaranja, odnosno odstupanja koja se odnose na kategoriju roda (u opoziciji se nalaze supstantivi – plural i singular, singular: plural, singular: pluralia tantum,) zatim pronominalne razlike, adjektivne razlike i padežne razlike i brojčano su više zastupljene nego paremije sa razlikama verbalnog tipa. U paremije sa iskazanim morfološkim razlikama verbalnog tipa ubrajaju se kontrastivne razlike koje se tiču tempusa (različito upotrebljeno vreme), modusa (različito upotrebljeni načini) i genusa (pasiv i aktiv u opoziciji), zatim različito zastupljen broj (u opoziciji se nalaze singular i plural, odnosno plural i singular, kao singular i pluralia tantum), dalje razlike koje se odnose na kategoriju broja i neke padežne, odnosno u ovom slučaju rekcijske razlike.

I pored ispoljenih morfoloških razlika parcijalne ekvivalencije na polju izraza i forme, na polju sadržaja, odnosno semantike nema nekih bitnijih razlika. Uglavnom je sačuvana semantika paremije u celini.

3.4. Paremije sa tekstualnom ekvivalencijom

Posebnu grupu čini mali broj (6) paremija, odnosno paremije-parafraze, sa tzv. tekstualnom ekvivalencijom, kod kojih je semantika uslovno rečeno „približna“, ali morfološki, formalno, odnosno strukturno različito izražena.

(148a) Gehorsam ist besser, denn Opfer.⁷⁰

(148b) Milosti hoću a ne priloga. (Mt. 9,13 i 12,7)

(Simrock, 2003: 173)

(149a) Wes das Herz voll ist, dess geht der Mund über.

(149b) Jer usta govore od suviška srca.⁷¹ (Mt. 12,34; Lk. 6,45)

Značenje paremije: *čovjek govori o onome što mu je na duši* i dovodi se u vezu sa konceptima iskrenost/istina. Paremija se koristi za komentarisanje nečijih opaski, koje ukazuju na to da ih je nešto toliko ganulo da su jednostavno morali da pričaju o tome, te je povezujemo i sa konceptom brzopletosti, tj. ishitrenosti.

Kod Krausa je zabeleženo sledeće tumačenje ove paremije: *über einen Menschen, der von seinen Gedanken oder Gefühlen so erfüllt ist, dass er sie nicht bei sich behalten kann. .. die innersten Gedanken und Gefühle eines Menschen dringen zwangsläufig nach Außen*, ‘O osobi koja je toliko zaokupljena svojim mislima ili osećanjima da ih ne može zadržati za sebe, najdublje misli i osećanja čoveka neminovno moraju biti ispoljene’ (Krauss, 1998: 92).

⁷⁰ Paremija je poreklom iz *Starog zaveta* (I Sam. 15,22).

⁷¹ Kod Muškatirovića ova poslovice glasi: **Što mu je na srcu to mu je na ustima.**

Ovom paremijom, prisutnom u mnogim jezicima, Luter je na nemački preveo biblijski odlomak iz Jevanđelja po Mateju, koje na latinskom glasi *ex abundantia enim cordis os loquitur*. U doslovnom prevodu to bi značilo: »Iz obilja srca govore usta.« (Duden, 2002: 205).

U svom čuvenom delu *Poslanica o prevođenju* (nem. *Sendbrief vom Dolmetschen*) iz 1530. godine, Luter je naveo ovu tada popularnu paremiju kako bi biblijski tekst približio narodu.

Paremija se i danas upotrebljava u istom obliku kao i u ranonovovisokonemačkom, tj. pokazuje morfološka obeležja koja nisu specifična za današnje jezičko stanje. U pitanju je tzv. fenomen frazeološke zamrznutosti gramatičke forme, odnosno pronominalne komponente – nekadašnji genitivski oblik relativne zamenica *wer* (Ivanović, 2022: 224).⁷²

(150a) Ein Prophet gilt nirgend weniger/ denn da heime/ und bey den seinen/

(150b) Nema proroka **bez časti** osim na postojbini **svojoj i u domu svome**. (Mt. 13,57)

(vidi (75a) i (75b))

Der Prophet gilt nichts in seinem Vaterland/Vaterhaus: *Ironische Feststellung, dass ein Mensch es schwer hat, unter seinen nächsten Bekannten als Autorität zu gelten*, (Krauss, 1998: 161) ‘Prorok ne važi u svom otačastvu/očevskoj kući’. Ironična izjava koja govori da se teško čovek može

⁷² U dosadašnjim istraživanjima morfološki zamrznute komponente uglavnom su bile uvrštene u posebnu grupu frazeološki vezanih komponenata (nem. phraseologisch gebundene Komponente) i to isključivo sa bazičnim elementima (Ivanović, 2012: 172–183, 187–192).

smatrati autoritetom među svojim najbližim poznanicima.

(151a) denn es ist **kein ansehen** der person fur Gott.

(151b) Jer Bog ne gleda ko je ko. (Rim. 2,11; Kol. 3,25; Ef. 6,9)

Ohne Ansehen der Person: *frei von Rücksicht auf Rang und Herkunft* (nach 1.Petr.1,17) (u Starom zavetu Pzn. 1,17 i 19,7), ‘Bez obzira na ličnost: bez obzira na čin i poreklo’ (Krauss 1998: 18). Pošto su svi ljudi jednaki pred Bogom i zakonom, društveni položaj čoveka ne bi trebalo da bude važan ni pred Bogom ni pred sudijom (<https://vvv.logo-buch.de/logo-aktiv/vissensbibliothek/christliches-lekikon/vithout-vieving-the-person>).

(152a) Und so jemand auch kempffet/ wird er doch nicht gekrönet/ er kempffe denn recht.

(152b) Ako i vojuje, ne dobija vijenca ako pravo ne vojuje.

(2. Tim. 2,5)

(153a) der eid machet ein ende alles hadders.⁷³

(153b) Svršetak je zakletva za potvrđenje. (Jevr. 6,16)

(Jer se ljudi većijem kunu, i svakoj njihovoj svađi svršetak je zakletva za potvrđenje.)

Kada je ova grupa paremija u pitanju, konstatovano je da je zastupljena razlika kako na polju izraza, tako i na polju sadržaja. Poruka, odnosno načelo koje poslovice nosi, ne razlikuju se u jeziku A u odnosu na jezik B, pa je najprikladniji termin za ovakvu vrstu ekvivalencije *tekstualna ekvivalencija*.

⁷³ *Der Hader* znači ‘prepirka, svađa’.

4. ZAKLJUČAK

4.1. Nepobitno je da se ovakva tema mora nužno dvojako odrediti jer po svom korpusu pripada oblasti paremiologije, a po pristupu i načinu istraživanja oblasti kontrastivne lingvistike. Biblijske paremije prisutne su i danas u različitim oblastima komunikacije, pri čemu je neophodno naglasiti da su ovi idiomi tokom vremena, a naročito prevođenjem podleg(a)li strukturnim, semantičkim i stilskim modifikacijama.

Uzimajući u obzir navedene dimenzije primenjena je kontrastivna analiza kao lingvistički postupak u kome se traži odgovor na pitanje koji elementi u sistemu jezika A odgovaraju elementima u jeziku B, odnosno kako se sistematskim poređenjem dva ili više jezika dolazi do eksplicitnih sličnosti i razlika između opisa tih jezika. Iz toga je proizašlo da je kontrastivni aspekt paremija bio osnova za njihovo klasifikovanje.

4.2. Kontrastivnom analizom utvrđene su sličnosti i razlike na tekstu korpusa – paremije u *Novom zavjetu* u prevodu Martina Lutera i Vuka Stefanovića Karadžića. Korpus se sastoji od 88 paremija. Kada su u pitanju jezička proučavanja pod pojmom *ekvivalencija* podrazumeva se približna jednakost značenja. Ekvivalentnim se smatraju one konstrukcije koje se kao takve bar nekada javljaju pri prevođenju sa jednog jezika na drugi. Shodno tome, ekvivalentne konstrukcije u jeziku B podrazumevaju optimalni prevod konstrukcija iz jezika A u datom kontekstu. Ekvivalencija utvrđena na osnovu prevoda predstavlja semantičku, značenjsku jednakost elemenata dva jezika u jezičkom ponašanju ili govornoj ili pisanoj delatnosti pisca ili prevodioca. Ako se uzmu u obzir i semantička i formalna obeležja, poređenje treba da predstavlja utvrđivanje formalnih sličnosti i razlika koje u svojoj osnovi imaju jednakost značenja, odnosno ekvivalenciju.

Na osnovu analize uočenih sličnosti i razlika u istraživanom materijalu formirane su 3 grupe paremija, koje su brojčano različito zastupljene:

- 1. paremije sa potpunom ekvivalencijom**
- 2. paremije sa parcijalnom ekvivalencijom**
- 3. paremije sa tekstualnom ekvivalencijom**

4.2.1. Prvu grupu čine paremije sa **potpunom formalnom i semantičkom ekvivalencijom**. To podrazumeva odsustvo razlika na svim nivoima, kako morfološkom tako i semantičkom.

Na tekstu korpusa zabeleženo je samo 10 paremija sa potpunom prevodnom ekvivalencijom. Paremije sa potpunom formalno-semantičkom ekvivalencijom na polju izraza i sadržaja, odnosno na morfološkom, strukturnom i semantičkom nivou ne ispoljavaju nikakve razlike. Istovremeno njih karakteriše isto denotativno i konotativno, kao i emocionalno i ekspresivno značenje. Jedan relativno visok stepen ekvivalencije objašnjava se istim izvorom, u ovom slučaju *Biblijom*.

Sa velikom verovatnoćom može da se kaže, da je reč o paremijama koje su već bile deo govornog materijala još pre nego što su postale deo teksta *Biblije* i kao takve su verovatno vremenom iz različitih izvora ušle i u srpski jezik.

4.2.2. Drugu grupu čine paremije sa **parcijalnom ekvivalencijom**. Parcijalna ekvivalencija implicira delimičnu ekvivalenciju prevodnog adekvata, u ovom slučaju upoređenog mikroteksta u jeziku B u odnosu na jezik A. Na osnovu ispoljenih kontrastivnih razlika, odnosno u zavisnosti od toga da li se promene odnose na strukturu ili formu ili su nastale usled različitog izbora leksema ili pak promene na morfološkoj ravni, formirane su tri podgrupe i to:

- 1.paremije sa strukturno-formalnim razlikama**
- 2. paremije sa leksičkim razlikama**

3. paremije sa morfološkim razlikama

4.2.2.1. Strukturno-formalne razlike obuhvatile su one različitosti koje se odnose na strukturu i formu paremije u celini i sintagmi u okviru paremija, a svrstane su u dve veće grupe i to: **paremije sa strukturno-formalnim proširivanjem/ekspanzijom** i **paremije sa strukturno-formalnim skraćivanjem**.

4.2.2.1.1. Paremije sa strukturno-formalnim proširivanjem/ekspanzijom.

U ovu grupu spada određen broj paremija (ukupno 14) koje su pokazale izvesna odstupanja prilikom upoređivanja mikroteksta u jeziku A i jeziku B. Uočene razlike odnose se na strukturu i formu, a semantičkih razlika uglavnom nema. U zavisnosti od toga kojim elementom su proširene konstrukcije u jeziku B u odnosu na jezik A utvrđeno je 10 podgrupa: **strukturno-formalno proširivanje konstrukcijom supstantiv + indefinitna zamenica; strukturno-formalno proširivanje posesivnom zamenicom u postpoziciji, strukturno-formalno proširivanje demonstrativnom zamenicom, numeralijom/adjektivom, indefinitnom zamenicom, strukturno-formalno proširivanje adverbom, partikulom, konjunkcijom, adjektiv izražen konstrukcijom prepozicija + supstantiv i strukturalno-formalno proširivanje relativnom rečenicom**.

4.2.2.1.2. Paremije sa strukturno-formalnim skraćivanjem/redukcijom.

Ovo je grupa sa najviše utvrđenih kontrastivnih razlika i obuhvata jedan priličan broj paremija (ukupno 47) svrstanih u 24 podgrupe: **strukturno-formalno skraćivanje složene rečenice prosto-proširenom rečenicom; infinitnom konstrukcijom; adjektivom; izostavljanjem verbalne komponente; strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije modalna verbalna komponenta + infinitiv konstrukcijom infinitiv + da; strukturno-formalno skraćivanje**

konstrukcije *modalna verbalna komponenta + infinitiv imperativom*; strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + infinitiv prezentom*; strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta u ulozi pasiva futurom aktiva*; strukturno-formalno skraćivanje *relativne rečenice konkurentnom formom imperativa*; strukturno-formalno skraćivanje *izostavljanjem personalne zamenice, indefinitne zamenice, demonstrativne zamenice*; strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *adjektiv + pomoćna verbalna komponenta + supstantiv konkurentnom formom imperativa*; strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *adjektiv + verbalna komponenta prostom verbalnom komponentom*; strukturno-formalno skraćivanje *dekomponovanog predikata pasivnim oblikom verbalne komponente*; strukturno-formalno skraćivanje *dekomponovanog predikata + modalna verbalna komponenta konstrukcijom pomoćna verbalna komponenta + infinitiv*; strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *modalna verbalna komponenta + negacija + infinitiv finitnom verbalnom komponentom u futuru*; strukturno-formalno skraćivanje *supstantivizacijom*; strukturno-formalno skraćivanje konstrukcije *lassen + infinitiv*; strukturno-formalno skraćivanje *relativne/atributske rečenice*; strukturno-formalno skraćivanje *izostavljanjem adverb a da*; strukturno-formalno skraćivanje *izostavljanjem prepozicije*; strukturno-formalno skraćivanje *izostavljanjem substantiva i strukturno-formalno skraćivanje izostavljanjem adjektiva*.

Osnovu za njihovo svrstavanje u ovu grupu predstavlja činjenica da u njima postoji razlika koja se zasniva na strukturno-formalnoj razlici izražene paremije – skraćivanju, tj. redukciji određenih konstrukcija i izostavljanju pojedinih leksema. To znači da se upoređeni mikrotekstovi razlikuju formalno i strukturno, ali je semantika paremije uglavnom sačuvana.

4.2.1.3. Kontrastivne razlike strukturno-formalnog tipa su najbrojnije na

ispitivanom jezičkom materijalu (ukupno 61). Zabeleženi su i primeri koji poseduju čak i više strukturno-formalnih razlika. Nije redak slučaj da jedna paremija istovremeno poseduje i strukturno-formalno skraćivanje, sa jedne strane, a istovremeno i strukturno formalno proširivanje s druge strane.

Iz svega navedenog može da se zaključi da kontrastivne razlike koje se odnose na strukturu i formu, tačnije izraz, bilo da se radi o proširivanju ili skraćivanju nisu uticale na semantiku, odnosno sadržaj, celokupne paremije. Semantička ekvivalencija u celini je uglavnom očuvana, dok je strukturno-formalna ekvivalencija parcijalna.

4.2.2.2. Druga veća grupa paremija sa izraženom parcijalnom ekvivalencijom su paremije sa **leksičkim razlikama**. Kontrastivnom analizom utvrđen je priličan broj paremija na tekstu korpusa sa izraženim leksičkim razlikama u jeziku B u odnosu na jezik A. Ove leksičke razlike nastale su različitim izborom leksema. Pri tome treba podvući da prevodni adekvati ostaju uvek u okviru iste vrste reči, što znači da su formalno kongruentni, ali da su izraženi drugim leksemom. Na osnovu toga kojoj morfološkoj vrsti pripadaju različite lekseme u jeziku B u odnosu na jezik A iskazale su se sledeće podgrupe:

1) **različitost u izboru supstantiva** – u prevodnom ekvivalentu javlja se drugi supstantiv, leksem sa različitim značenjem, zatim sinonim, kao i hiperonim (6) ;

2) **različitost u izboru adjektiva** – leksičke razlike izražene nepotpunim sinonimima, parcijalna sinonimija i samo u jednom slučaju antonimom (6);

3) **različitost u izboru zamenica** – razlike koje se odnose na personalne, relativne i demonstrativne zamenice (ukupno 5). Iako je njihov broj zanemarljiv, ipak treba podvući da i takve razlike postoje;

4) **različitost u izboru verbalnih komponenti** – najbrojnija grupa sa izraženim leksičkim razlikama (ukupno 15). Većinom su u pitanju leksemi – sinonimi;

5) **različitost u izboru adverbnihi komponenti** – utvrđena su samo dve paremije sa ovim razlikama;

6) **različitost u izboru konjunkcije** – 5 paremija sa izraženim kontrastivnim razlikama ovog tipa.

Utvrđeno je da su paremije sa leksičkim razlikama na polju izraza i forme identične, tako da se može zaključiti da je ovoga puta strukturno-formalna ekvivalencija potpuna. Međutim, kada je sadržina u pitanju, tačnije semantika, utvrđena je parcijalna ekvivalencija..

4.2.2.3. Treća grupa paremija sa parcijalnom ekvivalencijom obuhvatile je one kod kojih su detaljnom kontrastivnom analizom uočene **morfološke razlike** i to nominalne i verbalne kategorije. Trebalo bi naglasiti da je u ovoj grupi određeni broj paremija kod kojih već postoje i strukturno-formalne i leksičke razlike.

Pokazalo se da paremije sa iskazanim morfološkim razlikama nominalnog tipa impliciraju nepodudaranja, odnosno odstupanja koja se odnose na kategoriju roda (u opoziciji se nalaze supstantivi – plural i singular, singular : plural, singular : pluralia tantum), zatim pronominalne razlike, adjektivne razlike i padežne razlike, a numerički su više zastupljene nego paremije sa razlikama verbalnog tipa. U paremije sa iskazanim morfološkim razlikama verbalnog tipa uvrštene su kontrastivne razlike koje se tiču tempusa (različito upotrebljeno vreme) modusa (različito upotrebljeni načini) i genusa (pasiv i aktiv u opoziciji), zatim različito zastupljen broj (u opoziciji se nalaze singular i plural, odnosno plural i singular, kao singular i pluralia tantum), zatim razlike koje se odnose na kategoriju broja i neke padežne, odnosno u ovom slučaju rekcijske razlike.

I pored ispoljenih morfoloških razlika (ukupan broj iznosi 40), tj. parcijalne ekvivalencije na polju izraza i forme, na polju sadržaja, odnosno semantike nema nekih razlika. Uglavnom je sačuvana semantika paremije u celini.

4.2.3. Posebnu grupu bi činio mali broj (6) paremija, odnosno paremije-parafraze, sa tzv. tekstualnom ekvivalencijom, kod kojih je semantika uslovno rečeno „približna“, ali morfološki, formalno, odnosno strukturno različito

izražena. Kada je ova grupa paremija u pitanju, konstatovano je da je i zastupljena razlika i na polju izraza, ali i na polju sadržaja. Poruka, odnosno načelo koje paremija nosi ne razlikuju se u jeziku A u odnosu na jezik B, pa je najprikladniji termin za ovakvu vrstu ekvivalencije *tekstualna ekvivalencija*.

I pored ispoljenih kontrastivnih razlika sa strukturno-formalnog, leksičkog i morfološkog stanovišta, koje su se ispoljile kao parcijalna ekvivalencija, može da se izvede konačni zaključak da sa semantičkog stanovišta nema bitnijih razlika.

Mišljena smo da bi doprinos naših istraživanja u ovoj monografiji sa kontrastivnog stanovišta na korpusu frazeoloških, tj. paremioloških jedinica novozavetnog porekla bio u tome da podstakne na dalja istraživanja u okviru ove oblasti – kontrastivne frazeologije i paremiologije – iz interdisciplinarne perspektive.

5. ABECEDNI SPISAK PAREMIJA NA RANONOVISOKONEMAČKOM

A

/aber bey Gott sind alle ding mueglich/

/aber viel die da sind die ersten/ werden die letzten / und die letzten
werden die ersten sein/

/alle gute gabe und alle volkommene gabe bekommt von oben
herab/

/alles nu/ das ihr wollet/ das euch die Leute thun sollen/ das thut ir
jnen/

/also werden die letzten die ersten /und die ersten die letzten sein

/arzt, hilff dir selber!/

/auge vmb auge/ zan vmb zan/

B

/boese geschwetze verderben gute sitten/

D

/darum welcher bawm nicht gute fru^echte bringet /wird abgehauen
und inn das fewer geworffen/

/denn an der frucht erkennet man den bawm/

/denn der buchstabe toedtet/ aber der Geist machet lebendig/

/denn der mann ist des weibes heubt/

/denn der tod ist der sunden sold/

/denn die pforte ist enge/ und der weg ist breit/ der zu verdammis
abfuehret/

/denn eben mit der mass/ da ir mit messet/ wird man euch widder

messen/
 /denn ein erbeiter ist seines lohns werd/
 /denn ein jglicher wird seine last tragen/
 /denn er selber Jhesus zeugete/das ein Prophet daheim nichts gilt/
 /denn es ist kein ansehen der person fur Gott/
 /denn es ist nichts verborgen/ das nicht offenbar werde (und ist
 nichts heimlich das nicht erfur kome/
 /denn es ist nichts verborgen/ das nicht offenbar werde /(auch nichts
 heimlichs/ das man nicht kund werde und an tag kome)
 /denn geitz ist eine wurtzel alles ubels/
 /denn mit welcherley gerichte ji richtet/ werdet ij gerichtet werden/
 und mit welcherley mas ir messet/ wird euch gemessen werden/
 /denn viel sind beruffen/aber wenig sind auserwelt/
 /denn was der mensch seet/ das wird er erndten/
 /denn welchem viel gegeben ist/ bey dem wird man viel suchen/ und
 welchem viel befohlen ist/ von dem wird man viel fordern.
 /denn wer da hat/ dem wird gegeben /
 /denn wer sich selbs erhoehet/ der sol ernidriget werden/ und wer
 sich selbs ernidriget/ der sol erhoehet werden/
 /denn wer sich selbs erhoehet/ der wird ernidriget werden/ und wer
 sich selbs ernidriget/ der wird erhoehet werden.
 /denn wo ewer schatz ist/ da ist auch ewer hertz/
 /denn wo ewer schatz ist/ da wird auch ewer hertz sein/
 /denn, dieser welt weisheit ist thorheit bey Gott/
 /dieser seet/ der ander schneit/
 /du solt dem oxen nicht das maul verbinden/ der da dreschet/
 /du heuchler/ zeuch am ersten den balcken aus deinem auge/
 /darnach besihe/ wie du den splitter aus deines bruders auge zihes/
 /du Heuchler/ zeuh zuvor den balcken aus deinem Auge/ und besihe

denne/ das du den splitter aus deines bruders auge zihest/

E

/ehre/ dem die ehre gebuert/

/der eid machet ein ende alles hadders/

/es ist gnug/das ein jglicher tag seine eigen plage habe/

/es ist nicht fein/ das man den kindern jr brod neme/ und werff es fur
die hunde/

/es ist nichts verborgen/ das nicht offenbar werde /und ist nichts
heimlich/ das man nicht wissen werde/

/es ist schon die axt den bewmen an die wurtzel gelegt/

/es ist uns besser/ ein mensch sterbe fur das volck/ denn das das
gantze volck verderbe/

/es mag die stadt / die auff einem berge ligt/ nicht verborgen sein/

/es wird dir schwer sein/ widder den stachel zu lecken/

/es wird dir schwer werden widder den stachel lecken /

G

/geben ist seliger denn nemen/

/gebt/ so wird euch gegeben/

/gehorsam ist besser den Opfer/

/der geist ist willig/ aber das fleisch ist schwach/

/die gesunden duerffen des artzes nicht/ sondern die krancken/

/ein guter bawm/ kan nicht arge fruchte bringen/ und ein fauler
bawm / kan nicht gute fruchte bringen/

I

/Jr seid das saltz der erden/ wo nun das salz thum wird/ wo mit sol
man saltzen/

/Ihr seid das Salz der Erde. Wo nun das Salz dumm wird, womit soll
man salzen/

/ir solt das heilighun nicht den hunden geben/ und ewere perlen solt
ir nicht fur die Sew werffen/

J

/ein jglig Reich / so es mit jm selbs uneins wird/ das wird wueste
und ein jgliche stad odder haus/ so es mit jm selbs uneins wird/
mags nicht bestehen /

/ein jglich Reich/ so es mit jm selbs uneins wird/ das wird wueste/
und ein haus fellet uber das ander/

/ein jglicher bawm/ der nicht gute fruchte bringet/ wird abgehauen/
und ins fewer geworfen/

/ein jglicher hat seine eigene gabe von Gott/

/der juenger ist nicht uber seinen Meister /

/der juenger ist nicht uber seinen Meister/ noch der Knecht uber den
Herrn/

/Jdermann gibt zum ersten guten wein/ und wenn sie truncken
worden sind/ als denn den geringern/

/jedes Reich, das mit sich selbst uneins ist, wird vewüstet; und jede
Stadt oder jedes Haus, das mit sich selbst uneins ist, kann nicht
bestehen/

K

/kein hausknecht kan zweien herrn dienen /

/kein Prophet gilt etwas in seinem Vaterland/

/kein Prophet ist angenehme jnn seinem vaterlande/

M

/mag auch ein blinder einem blinden den Weg weisen/ Werden sie
nicht alle beide jnn die gruben fallen/

(man 3ündet auch nicht ein liecht an/ und setzt es unter einen
Scheffel (sondern auf einen Leuchter/ so leuchtet es denn allen /
die im hause sind/

/man muss Gott mehr gehorchen/ denn den menschen/

/der mann aber ist des weibes heubt/

/der mensch lebet nicht vom brot allein /

/mit welcherley mas ihr messet/ wird man euch widder messen/

N

/niemand kan zweien herrn dienen/

P

/ein Prophet gild nirgend weniger/ denn im vaterland und da heime
bey den seinen/ /

/ein Prophet gilt nirgend weniger/ denn da heime/ und bey den
seinen/

R

/den reinen ist alles rein/

/richtet nicht,/ auff das jr nicht gerichtet werdet/

/richtet nicht/so werdet jr auch nicht gerichtet/

S

/das saltz ist ein gut ding/ wo aber das saltz thum wird/ wo mit wird
man wuerzen/

/das saltz ist gut/ so aber das saltz thum wird/ wo mit wird man

wuertzen/
/selig sind die barmhertzigten/ denn sie werden barmhertzigkeit
erlangen/
/so gebet dem Kaiser/ was des Kaisers ist/ und Gotte/ was Gottes
ist/
/so jemand nicht will erbeiten,/ der sol auch nicht essen/
/die starcken duerffen des artzes nicht sondern die krancken/
/die starcken duerffen keines artzes/ sondern die krancken/
/die Starken bedürfen des Artzes nicht, sondern die Kranken/
/suchet/ so werdet ir finden/

U

/und ein erbeiter ist seines lohnes werd/
/und gilt kein ansehen der person /
/und las die todten jre todten begraben/
/und niemand fasset most jnn alte schleuche/
/und sihe /es sind letzten /die werden die ersten sein/ und sind ersten
/die werden die letzten sein/
/und so jemand auch kempffet/ wird er doch nicht gekrönet/ er
kempffe denn recht/
/und wie ir wolt/ das euch die Leute thun sollen/ also thut jnen
gleich auch jr/
/vnd die des altars pflegen/ geniessen des Altars/

V

/viel aber werden die letzten sein/ die die ersten sind/ und die ersten
sein/ die die letzten sind/

W

/was bey den menschen unmueglich ist/das ist bey gott mueglich/

/was denn Gott zusammen gefueget hat/sol der mensch nicht
scheiden/

/was du thust/ das thu balde/

/was nu Gott zusammen gefueget hat/ das sol der mensch nicht
scheiden/

/was zum munde eingehet/ das verunreiniget den menschen
nicht/sondern was zum munde ausgeht/ das verunreiniget den
menschen /

/wenn aber ein blinder den anderen leitet/ so fallen sie beide jnn die
gruben/

/wenn du aber almosen gibst/ so las deine linke hand nicht wissen/
was die rechte thut/

/wenn ein Reich mit jm selbs unterander uneins wird/ mag es
nichtbestehen/ Und wenn ein haus mit jm selbs unterander uneins
wird/ mag es nicht bestehen/

/wer aber beharret bis an das Ende /der wird selig/

/wer aber beharret bis ans ende /der wird selig/

/wer aber bis an das Ende beharret/ der wird selig/

/wer aber bis an das Ende beharrt der wird selig werden/

/wer arges thut/ der hasset das liecht/ und kompt nicht an das liecht /
auff das seine werck nicht gestraffet werden/

/wer da hat/ dem wird gegeben werden /von dem aber der nicht hat /
wird auch das genommen werden /das er hat/

/wer da kerglich seet/ der wird auch kerglich erndten/

/wer im geringesten trew ist/ der ist auch im grossen trew/ und wer
im geringesten unrecht ist/ der ist auch im grossen unrecht/

/wer nicht mit mir ist/ der ist widder mich/

/wer nicht widder uns ist, der ist fur uns/
/wer seine hand an den pflug leget/und sihet zurueck/ der ist nicht
geschickt zum reich Gottes/
/wer sich lesset duencken / er stehe/ mag wol zu sehen/ das er nicht
falle/
/wes das hertz vol ist/ des gehet der mund uber/
/das wissen bleset auff/ Aber die liebe bessert/
/wo aber ein ass ist/ da samlen sich die Adler/
/Wo das ass ist/ da samlen sich auch die Adler/

Z

/zündet man auch ein liecht an/ das mans unter einen scheffel / odder unter
einen tisch set3e? mit nichte/ sondern das mans auff einen leuchter set3te/

6. ABECEDNI SPISAK PAREMIJA NA SRPSKOM JEZIKU

A

A Bogu je sve moguće.

A kome čast čast.

Ali će mnogi biti posljednji, koji su prvi, a prvi koji su posljednji.

A muž je glava ženi.

A ostavi neka mrtvi ukopavaju svoje mrtvace.

A slijepac slijepca ako vodi, oba će u jamu pasti.

A što je Bog sastavio čovjek da ne rastavlja.

A ti kad daješ milostinju, da ne zna ljevaka tvoja, šta čini desnica tvoja.

Ako i vojuje, ne dobija vijenca ako pravo ne vojuje.

Ako ko neće da radi da i ne jede.

Ali će mnogi prvi biti posljednji i posljednji prvi.

Ali koji pretrpi do kraja blago njemu.

Ali svaki ima svoj dar od Boga.

B

Blago milostivima, jer će biti pomilovani

Bog ljubi onoga koji dragovoljno daje.

Č

Čistima je sve čisto.

D

Da će se svakome koji ima dati, a od onoga koji nema, uzeće se od njega i ono što ima.

Da je drugi koji sije, a drugi koji žanje.

Da sve riječi ostanu na ustima dva ili tri svjedoka.

Dajite i daće vam se, jer kakvom mjerom dajete.

Dobar čovjek iz dobre klijeti iznosi dobro, a zao čovjek iz zle kleti iznosi zlo.

Dobra je so; ako so bude neslana, čime će se soliti.

Dosta je svakome danu zla svoga.

E

E da li se svijeća užije da se metne pod sud ili pod odar, a ne da se na svijetnjak metne.

G

Gdje je strvina, onamo će se i orlovi skupiti.

I

I ako se carstvo samo po sebi razdijeli, ne može ostati carstvo ono i ako se dom sam po sebi razdijeli, ne može ostati dom onaj.

I gle, ima posljednjih, koji će biti prvi, i ima prvijeh koji će biti posljednji.

I kako hoćete da čine vama ljudi, činite i vi njima onako.

I koji oltaru služe s oltarom dijele.

I ne mislite da je nama bolje da jedan čovjek umre za narod, negoli da narod sav propadne.

I ne sudite i neće vam se suditi.

I niko ne ljeva nova vina u mjehove stare.

J

Jer Bog ne gleda ko je ko.

Jer će svaki svoje breme nositi.

Jer gdje je strvina, onamo će se i orlovi kupiti.

Jer je duh srčan, ali je tijelo slabo.

Jer je korijen sviju zala srebroljubje.

Jer je mnogo zvanijeh, a malo izabranijeh.

Jer je muž glava ženi.

Jer je plata za grijeh smrt.

Jer je poslenik dostojan svoga jela.

Jer je poslenik dostojan svoje plate.

Jer je premudrost ovog svijeta ludost pred Bogom.

Jer je sve moguće Bogu.

Jer kakovijem sudom sudite onakovijem će vam se suditi i kakovom mjerom mjerite onakom će vam se mjeriti.

Jer kakvom mjerom dajete onakom će vam se vratiti.

Jer ko ima daće mu se, a koji nema uzeće mu se i ono što ima.

Jer ko ima, daće mu se, a ko nema, uzeće se od njega i ono što misli da ima.

Jer ko nije protiv vas, s vama je.

Jer koji misli da stoji, neka se čuva da ne padne.

Jer koji se podiže, poniziće se, a koji se ponižuje, podignuće se.

Jer nema ništa sakriveno što se neće otkriti, ni tajno što se neće doznati.

Jer nema ništa tajno što neće biti javno, niti ima što sakriveno što ne će izaći na vidjelo.

Jer sam Isus svjedočaše da prorok na svojoj postojbini nema časti.

Jer se po rodu drvo poznaje.

Jer slovo ubija, a duh oživljuje.

Jer šta čovjek posije, ono će i požnjeti.

Jer su mnogi zvani, ali je malo izabranijeh.

Jer svaki koji se podiže, poniziće se, a koji se ponižuje, podignuće se.

Jer svaki koji se sam podiže, poniziće se, a koji se sam ponižuje, podignuće se.

Jer svaki koji zlo čini mrzi na vidjelo, i ne ide k vidjelu da ne pokazuje djela njegovijeh, (jer su zla) uraditi.

Jer svakome koji ima, daće mu se i preteći će mu, a od onoga koji nema, i (ono) što ima uzeće se od njega.

Jer u Boga sve je moguće.

Jer usta govore od suviška srca.

Jer, gdje je vaše blago, ondje će biti i srce vaše.

K

Kakom mjerom mjerite, onakom će vam se mjeriti.

Ko ima uši da čuje, neka čuje.

Ko uši ima da čuje, taj čuje.

Koji je vjeran u malom i u mnogom je vjeran, a ko je nevjeran u malom i u mnogom je nevjeran.

Koji nije sa mnom, protiv mene je.

Koji s tvrdom sije, s tvrdom će i požnjeti.

Kome je mnogo dano, mnogo će se iskati od njega; a kome predaše najviše, najviše će iskati od njega.

L

Lakše je kamili proći kroz iglene uši, nego li bogatome ući u carstvo božije.

Licemjere! Izvadi najprije brvno iz oka svojega, pa ćeš onda vidjeti izvaditi trun iz oka brata svojega.

Ljekaru, izliječi se sam!

M

Malo kvasca sve tijesto ukiseli.

Mnogo je blaženije davati, nego li uzimati.

Može li slijepac slijepca voditi. Neće li obadva pasti u jamu?

N

Ne daj se zlu nadvladati.

Ne dajte svetinje psima, niti mećite bisere svojega pred svinje.

Ne može drvo dobro rodova zlijeh rađati, ni drvo zlo rodova dobrih
rađati.

Ne može se grad sakriti kad na gori stoji.

Ne pogani čovjeka što ulazi u usta, nego što izlazi iz usta ono pogani
čovjeka.

Ne sudite da vam se ne sudi.

Ne trebaju zdravi ljekara nego bolesni.

Ne živi čovjek o samome hljebu.

Nema proroka bez časti osim na postojbini svojoj i u domu svome.

Nema učenika nad učitelja svojega ni sluge nad gospodara svojega.

Nema učenika nad učitelja svojega.

Nigdje nije prorok bez časti do na postojbini svojoj i u rodu i u domu
svome.

Nije dobro uzeti od djece hljeb i baciti psima.

Nijedan nije pripravan za carstvo Božije koji metne ruku svoju na plug, pa
se obzire natrag.

Nikakav pak sluga ne može dva gospodara služiti.

Niko ne može dva gospodara služiti.

Niti se lijeva vino novo u mjehove stare.

Niti se užije svijeća i meće pod sud, nego na svijećnjak, te svijetli svima u kući .

O

Oko za oko, zub za zub.

P

Podajte ćesarevo ćesaru, i Božije Bogu.

Podajte dakle ćesarevo ćesaru, i Božije Bogu.

Podajte dakle što je ćesarevo ćesaru, a što je Božije Bogu.

R

Radin je dostojan svoje plate.

Razum, dakle, nadima, a ljubav popravlja.

S

So je dobra; ali ako so obljutavi, čime će se osoliti.

Svaki čovjek najprije dobro vino iznosi, a kad se opiju onda rđavije.

Svaki dobri dar i svaki poklon savršeni odozgo je.

Svako carstvo koje se razdijeli samo po sebi, opustjeće, i dom koji se razdijeli sam po sebi, propašće.

Svako carstvo koje se razdijeli samo po sebi, opustjeće, i svaki grad ili dom koji se razdijeli sam po sebi propašće.

Svako dakle drvo koje ne rađa dobra roda sijeće se i u oganj se baca.

Svako dakle drvo koje ne rađa roda dobra, sijeku i u oganj bacaju.

Sve dakle što hoćete da čine vama ljudi, činite i vi njima.

Svršetak je zakletva za potvrđenje.

Š

Široka su vrata i širok put što vode u propast.

Što činiš, čini brže.

Što je u ljudi nemoguće, u Boga je moguće.

T

Tako i vjera ako nema djela mrtva je po sebi.

Teško ti je protivu bodila praćati se.

Tražite i naći ćete.

V

Već i sjekira kod korijena drvetu stoji.

Većma se treba bogu pokoravati nego li ljudima.

Vi ste so zemlji; ako so obljutavi čime će se osoliti?

Volu koji vrše ne zavezuj usta.

Z

Zli razgovori kvare dobre običaje.

7. LITERATURA

Primarni izvori

- Karadžić Stefanović, V. (1847). *Novi Zavjet Gospoda našega Isusta Hrista. Preveo Vuk Stefanović Karadžić. U Beču u štampariji Jermenskoga manastira*. Prosveta, Beograd.
- Luther, M. (1534) Reproduktion nach: *Biblia/das ist /die gantze Heilige Schrift Deutsch*, Faksimile-Ausgabe der ersten vollständigen Lutherbibel von 1534 in zwei Bänden, nach dem in der Universitäts-Bibliothek zu Leipzig befindlichen Original. 2. Auflage. Leipzig: Foersterns Verlag 1935.

Rečnici

- Beyer, H., Beyer, A. (1984). *Sprichwörterlexikon*. Sprichwörter und sprichwörtlich. Ausdrücke aus deutschen Sammlungen vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut.
- Büchmann, G. (1983). *Geflügelte Worte*. Köln: Buch und Zeit Verlagsgesellschaft mbH.
- Duden (2002). *Zitate und Aussprüche*. Herkunft und aktueller Gebrauch. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich: Dudenverlag.
- Duden (1992). *Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten*. Idiomatisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Bd. 11. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich: Dudenverlag.
- Duden (2008). *Redewendungen*. Wörterbuch der deutschen Idiomatik. Bd. 11. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich: Dudenverlag.
- Duden (2013). *Berühmte Zitate und Redewendungen*. Die muss man kennen. Dudenredaktion. Bibliographisches Institut, Mannheim.

- DW (2001). *Der digitale Grimm. Deutsches Wörterbuch von Jacob und Wilhelm Grimm.*
- Röhrich, L. (1974). *Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten.* Bd. 1. Freiburg – Basel – Wien: Herder Verlag.
- Röhrich, L. (1974). *Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten.* Bd. 2. Freiburg – Basel – Wien: Herder Verlag.
- Karadžić, S. V. (1965). *Srpske narodne poslovice.* Predgovor pređašnji. Sabrana dela.
- Караџић, С. В. (1987). *Српске народне пословице.* Приредио Мирослав Пантић. Београд: Просвета.
- Kluge, F. (1989). *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache.* Berlin – New York: Walter de Gruyter.
- Krauss, H. (1998). *Kleines Lexikon der Bibelworte.* München: Beck.
- Krüger-Lorenzen, K. (2001). *Deutsche Redensarten und was dahintersteckt.* München: Wilhelm Heyne Verlag.
- Mrazović, P.; Primorac, R. (1991). *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rečnik.* Beograd: Naučna knjiga.
- Ristić, S., Kangrga J. (1963). *Enciklopedijski nemačko-srpskohrvatski rečnik I,* Beograd: Prosveta.
- Simrock, K. (2003). *Die deutschen Sprichwörter.* Albatros Verlag. Düsseldorf.
- PKT 1986: *Rečnik književnih termina* (ur. D. Živković) (1986). Beograd: Nolit.
- РСЈ 2011: *Речник српскога језика* (ред./ур. М. Николић) (2011). Нови Сад: Матица српска.

Internetski izvori:

<https://www.dwds.de/wb/dwb/sitten>
<https://www.sprichwoerter-redewendungen.de/sprichwoerter-redewendungen-von-a-bis-z/>
https://www.redensartenindex.de/suche.php?suchbegriff=Eher%2Bgeht%2BBein%2BKamel%2Bdurch%2Bein%2BNadeloe%2Bals%2Bdass&bool=relevanz&gawoe=an&sp0=rart_ou&sp1=rart_varianten_ou
https://www.redensartenindex.de/suche.php?suchbegriff=die%2Blinke%2BHand%2Bweiss%2Bnicht%2Bwas%2Bdie%2Brechte%2Btut&bool=relevanz&gawoe=an&sp0=rart_ou&sp1=rart_varianten_ou
<http://www.sprichwortplattform.org/sp/Ehre%20wem%20Ehre%20geb%20C3%BCht>
<https://www.logo-buch.de/logo-aktiv/wissensbibliothek/christliches-lexikon/der-buchstabe-toetet>
[logo-buch.de/logo-aktiv/wissensbibliothek/christliches-lexikon/ein-arbeiter-ist-seines-lohnes-wert](https://www.logo-buch.de/logo-aktiv/wissensbibliothek/christliches-lexikon/ein-arbeiter-ist-seines-lohnes-wert)
https://www.deustextarchiv.de/book/view/wander_sprichwoerterlexikon01_1867?p=55
<https://www.vvv.logo-buch.de/logo-aktiv/wissensbibliothek/christliches-lexikon/vithout-vieving-the-person>

Sekundarna literatura

- Aicher, G. (1908). *Kamel und Nadelöhr, Eine kritisch-exegetische Studie über Mat. 19,24 und Parallelen*, Münster.
- Baur, R; Chlost, Ch.; Grzybek, P. (1996). Bericht. Das Projekt, Sprichwörter – Minima im Deutschen und Kroatischen: What is worth doing – do it well!. In: *Muttersprache* 2.
- Bausinger, H. (1968). *Formen der Volskpoesie*. E. Schmidt.

- Burger, H. (1998). *Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Burger, H. (2003). *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Cornette, J. C. (1942). *Proverbs and Proverbial Expressions in the German Works of Martin Luther*. Diss. Chapel Hill (USA).
- Daničić, Gj. (1871): *Poslovice*. Zagreb: Knjižarnica Fr. Župana (Albrechta i Fiedlera).
- Драгићевић, Р. (2010). *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- Đorđević, R. (1982). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet.
- Đukanović, J. (1992): *Morfologija savremenog nemačkog jezika*. Beograd: Naučna knjiga.
- Fleischer, W. (1997). *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Földes, C. (1990). Die Bibel als Quelle der phraseologischer Wendungen: dargestellt am Deutschen, Russischen und Ungarischen. *Proverbium. Yearbook of International Proverb Scholarship*, No. 7: 57–75.
- Földes, C. (2007). Phraseme mit spezifischer Struktur. In: Burger, H. – Dobrovol'skij, D. – Kühn, P. & Norrick, N.R. (eds.) *Phraseologie. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung*. 1. Halbband. Berlin – New York: Walter de Gruyter: 425–435.
- Grünberg, P. (1888). *Biblische Redensarten*. Eine Studie über den Gebrauch und Mißbrauch der Bibel in der deutschen Volks- und Umgangssprache. Heilbronn.
- Hain, M. (1962). Sprichwort und Rätsel. In: *Deutsche Philologie im Aufriss*, 2. Auf. Bd.III, S. 2727–2742.
- Ивановић, Б. (2005). *Фразеологизми у Лутеровом преводу „Библије“ из 1534*.

- године и њихова заступљеност у савременом немачком језику.
Београд: Филолошки факултет. (необјављен магистарски рад)
- Ивановић, Б. (2012). *Рецесивна обележја немачких фразеологизама и тенденција нивелације према савременом језичком стању*. Београд: Филолошки факултет. (необављена докторска дисертација).
- Ивановић, Б. (2022). Функције и обележја релационих компонената у немачкој фразеологији. *Philologia Mediana* XIV: 215–229.
- Ivić, M. (1983). *Lingvistički ogledi*. Beograd: Prosveta.
- Ivić, M. (1997). О Vukovom i vukovskom jeziku. Beograd. Biblioteka XX veka.
- Ивић, П. (1971). *Српски народ и његов језик*. Београд: Српска књижевна задруга.
- Jolles, A. (1968). *Einfache Formen*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Јовановић, Ј. (2004). Паремиолошки стил(ови). *Наш језик*, XXXV/1–4: 117–136.
- Јовановић, Ј. (2006). *Књига српских народних пословица*, књ. 1. Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика.
- Јовановић, Ј. (2006а). *Синтакса и стилистика српских народних пословица 1*. Београд: Јасен.
- Јовановић, Ј. (2007). Пословичке конструкције са прилогом 'колико' и заменицом 'колик(и)'. *Узданица – часопис за језик, књижевност, уметност и педагошке науке*, год. IV/1: 52–59.
- Јовановић Симић, Ј. (2011). Нека питања теорије о пословицама. *Узданица – часопис за језик, књижевност, уметност и педагошке науке*, год. VIII/2: 25–47.
- Јовановић Симић, Ј. (2014). Хумане поруке (српских) народних пословица. *Узданица – часопис за језик, књижевност, уметност и педагошке науке*, год. XI/2: 7–20.
- Клеут, М. (2010). *Једноставни облици народне књижевности*. Нови Сад:

Издавачки центар Матице српске.

Кнежевић, М. (1957). *Антологија народних умотворина*. Дигитално издање
(2009) доступно на:

<https://sasaucha.files.wordpress.com/2013/07/knezevic-milivoje-antologija-narodnih-umotvorina.pdf>

Korhonen, J. (2007). Phraseme im Sprachgebrauch und in der Übersetzung. In: Burger, H. –Dobrovol'skij, D. –Kühn, P. –Norrick, R. Neal (eds.) *Phraseologie – Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung*. Berlin – New York: Walter de Gruyter: 574– 589.

Kuusi, M. (1957). *Parömiologische Betrachtungen* (FFC 172). Helsinki: Academia Scientiarum Fennica

Marić, D. (1938). Vukov prevod *Novog Zaveta*. *Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva*, knj. XVIII/4 –5: 439–444.

Марковић, Р. (1985). *Бокори: народне пословице на тлу Србије: погледи на живот, друштво и људске вредности: литерарно-теоријски и методичко- наставни аспекти*. Горњи Милановац: Културни центар.

Mieder, W. (1975). *Das Sprichwort in unserer Zeit*. Frauenfeld: Huber.

Mieder, W. (1975) Sprichwörter im modernen Sprachgebrauch. *Muttersprache* 85: 65–88.

Mieder, W. (1979). *Deutsche Sprichwörtlichen Redensarten*. Stuttgart: Reclam.

Mieder, W. (1985). Popular Views of the Proverb. *Proverbium – Yearbook of International Proverb Scholarship*, 2: 109–143.

Mieder, W. (2004). *Proverbs. A Handbook*. London: Greenwood Press.

Mieder, W. (2008). *Proverbs Speak Louder Than Words: Folk Wisdom in Art, Culture, Folklore, History, Literature and Mass Media*. New York: Peter Lang publishing.

Mieder, W. (2014). *Behold the Proverbs of a People: Proverbial Wisdom in Culture, Literature, and Politics*. Jackson: University Press of Mississippi.

- Moll, O. (1966). Über die ältesten Sprichwörtersammlungen. *Proverbium*, 6: 113–120.
- Moser, D.R. (1980). Die welt wil meister klueglin bleiben, Martin Luther und das deutsche Sprichwort. *Muttersprache* 90: 151 –166.
- Mrazović, P.; Primorac, R. (1964). Pokušaj klasifikacije frazeoloških izraza nemačkog jezika, njihovi izvori i stilske funkcije. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, knj. VIII: 283–303.
- Мршевић-Радовић, Д. (1987). *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику*. Београд: Филолошки факултет.
- Орашић, М. (2014). Zoonimske sastavnice u biblizmima hrvatskoga i pojedinih jezika. In: Vidović Bolt, I. (ur.) *Životinje u frazeološkom ruhu*. Zagreb: FF Press: 1–14.
- Palm, Ch. (1995). *Phraseologie. Eine Einführung*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Пантић, М. (1965). *Вук Стефановић Караџић и наше народне пословице*, Поговор уз: Вук Стефановић Караџић, „Српске народне пословице“.Београд: Просвета.
- Пантић, М. (1965). *Белешке о Просветином издању 'Српских народних половица' Вука Стефановића Караџића*. Београд: Просвета.
- Пејовић, А. (2015). *Контрастивна фразеологија шпанског и српског језика*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.
- Pintarić, N. (1994). Vlastita imena u poljskim narodnim poslovicama. *Studia ethnologica Croatica*, vol. 6/1: 137–150.
- Pfeffer, A. (1975). Das biblische Zitat im Volksmund der Germanen und Romanen. In: A. Beda & E. Koppen (hrsg.) *Teilnahme und Spiegelung. Festschrift für Horst Rüdiger*. Berlin – New York: Walter de Gruyter: 99 – 11.
- Piirainen, E. (2012). *Widespread Idioms in Europe and Beyond*. New York: Peter Lang Publishing.
- Prantl, C. (1858). *Die Philosophie in den Sprichwörtern*. München: C. Kaiser.

- Прћић, Т. (1997). *Семантика и прагматика речи*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Radovanović, M. (1990). *Spisi iz sintakse i semantike*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Ramčilović, A. (2008). *Poslovice i izreke iz celog sveta*. Beograd: Beoknjiga.
- Ristić, G. (2004). *Poslovice u tekstu Novog zavjeta Martina Lutera i Vuka Stefanovića Karadžića*, Novi Sad: Filozofski fakultet. (neobjavljen magistarski rad)
- Ristić, G. (2010). Kontrastivna analiza nemačkih i srpskih poslovice u tekstu *Novog zavjeta Martina Lutera i Vuka Stefanovića Karadžića*. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, knj. XXXV/2: 393–403.
- Röhrich, L; Mieder, W. (1977). *Sprichwort*. Stuttgart: Metzler.
- Rupprecht, K. (1949). *Paroimia und Paroimiographoi*. Artikel in Pauly-Wissowas Realencyclopädie XVIII/ 4: 1707–1735.
- Schmarje, S. (1973). *Das sprichwörtliche Material in den Essays von Montaigne*, Hamburger romanistische Studien, 2 Bde. Berlin: Walter de Gruyter.
- Schulze, C. (1860). Deutsche Sprichwoerter auf biblischem Grunde. *Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen* 28: 129–148.
- Seiler, F. (1918). *Das deutsche Sprichwort*. München: Beck.
- Seiler, F. (1922). *Deutsche Sprichwörterkunde*. München: Beck.
- Söhn, F. (1890). Die Bibel und das Volk. Eine Sammlung von Worten, Redewendungen, Bildern und sprichwörtlichen Redensarten, welche die Sprache unseres Volkes der Bibel entlehnt hat. *Zeitschrift für den deutschen Unterricht* 4: 9–24.
- Stanisavljević, V. (1985). *Naša narodna književnost*. Gornji Milanovac: Dečje novine.
- Stojanović, Lj. (1924). *Život i rad Vuka Stefanovića Karadžića*. Beograd: Geca Kon.
- Stošić, Lj. (2007). *Biblijske poslovice i izreke*. Beograd: Srpska književna zadruga.

- Šipka, D. (1998). *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*. Novi Sad: Matica srpska.
- Tanović, I. (2000). *Frazeologija bosanskoga jezika*. Zenica: Dom štampe.
- Taylor, A. (1931). *The Proverb*. Cambridge: Harvard University Press.
- Tekiney, A. (1984). Sprichwörter im Deutschen und Türkischen. *Muttersprache* 1-2: 194–202.
- Thiele, E. (1911). *Luters Fabeln*. Halle: Max Niemeyer.
- Wahl, M. C. (1871). *Das Sprichwort der hebraeisch-aramaeischen Literatur mit besonderen Berücksichtigung des Sprichwortes der neueren Umgangssprachen*. Leipzig: Oskar Leiner.
- Weckmann, B. (1984). Sprichwort und Redensart in der Lutherbibel. *Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen* 221:19–42.
- Whiting, B. J. (1932). The Natur of the Proverb. *Harvard Studies and Notes in Philology and Literature* 14: 273–307.
- Вуловић, Н. (2015). *Српска фразеологија и религија. Лингвокултуролошка истраживања*. Београд: Институт за српски језик САНУ.

UNIVERZITET U NOVOM SADU
FILOZOFSKI FAKULTET NOVI SAD

21000 Novi Sad
Dr Zorana Đinđića 2
www.ff.uns.ac.rs

Elektronsko izdanje

<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-799-4>

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

811.112.2'373.7:811.163.41'373.7

РИСТИЋ, Гордана М., 1968-

Novozavetne paremije u nemačkom i srpskom jeziku [Elektronski izvor] :
(kontrastivna analiza) / Gordana Ristić. - Novi Sad : Filozofski fakultet, 2023

Način pristupa (URL): <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-799-4>. - Opis zasnovan na stanju na dan 26.9.2023. - Bibliografija.

ISBN 978-86-6065-799-4

а) Паремиологија -- Немачки језик -- Српски језик -- Контрастивна анализа

COBISS.SR-ID 125712137
